Monografia istorică a Bibliotecii Judeţene Mureş: după un secol de activitate

DOINA GABRIELA VANCA
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract:

The Historical Monograph of the Mureş County Library: after a Century of Activity

The Cultural Palace in Tîrgu Mureş was built between 1911-1913 in Secession Style, the Austro-Hungarian version of Art Nouveau Style. The arhitects were Komor Marcell and Jakab Dezső. It was decorated by many famous artists of the time with motifs inspired by local folklore and history. From the beginning, it was designed to shelter some public institutions as: Ethnographic Museum, Public Library, Art Museum, Academy of Fine Arts, Cinema, Art Gallery.

At the opening of the Public Library, 319 volumes were available to the readers, but the next year there already existed 7.340 publications. The book collection was initially consisting of donations from other libraries, institutions or individuals. The Library`s first manager was Molnár Gábor, and its first librarian was Aurel Filimon. They managed to organize the Library in a librarianship way and to grow the number of the books, magazines and newspapers by searching and asking for donation. The Library has been developed along in time. Today it contains almost one million library documents. It works in the same space from the beginning, but their functions were obtained more rooms and other sections were opened in the Cultural Palace, in four Tîrgu Mureş neighborhoods, in the Parc Complex.

Throughout time, the Library was visited by numerous local, national and international personalities, who signed in Library`s Golden Book. Nowadays at the Library are kept four incunabula and many old and rare books. The librarians try to buy the latest books published on the editorial market. A special section is „Teleki-Bolyai" Library. Bibliotheca Telekiana is a historic public library founded by the Count Sámuel Teleki in 1802, at the time when Transylvania was part of the Habsburg Monarchy. The Teleki book collection contains over 40,000 volumes. Teleki compiled and published a four-volume catalogue (Vienna, 1796-1819), divided according to general topics. Teleki's instructions concerning the operation of the library are also presented in the catalogue (Volume II). It was completed with other collections as: the Bolyai

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Library with over 80,000 volumes, the Miscellaneous Collection made up of several private libraries previously held by religious schools and those of a Franciscan Monastery. Today, it is one of the richest Transylvanian collections of past centuries' book culture. It`s well over 200,000 volumes. The library possesses 67 incunabula, the oldest of which is „Liber de Homine" by Galeotto Marzio printed in Bologna around 1475. Approximately 20,000 pages of manuscripts by Farkas and János Bolyai are among the library's most praised pieces. It also contains many old and rare books. Today, the continuously growing book collection is focused on scientific subjects, specialising in history, local history, cultural history, and social sciences. Many people use the Reading Room and the museum is visited by thousands of tourists every year.

Keywords: *Cultural Palace, Public Library, architecture, interior design, personalities, old books, managers, librarians, publications, „Teleki-Bolyai" Library and Museum, owl as symbol.*

Pentru a înţelege începuturile Bibliotecii Judeţene Mureş trebuie să ne întoarcem în timp… doar o sută de ani. În primul rând, trebuie să înţelegem societatea de atunci, contextul istoric, social şi politic care a condus şi în care s-a produs înfiinţarea bibliotecii publice. În acele îndepărtate vremuri, oraşul Tîrgu Mureş era parte componentă a Imperiului Austro-Ungar, căci vorbim de anul 1913… Aşadar, ne îmbrăcăm în costume de epocă, ne transpunem mental în anii de început de secol XX şi… începem fascinanta călătorie, care ne va purta în timp, de-a lungul anilor, prin epoci şi decade, până în zilele noastre.

Arhitectura la începutul secolului XX

Trecerea de la arhitectura tradiţională la cea urbanistică în Europa occidentală şi centrală s-a realizat între anii 1880 şi 1910, făcând ca formele arhitecturale moderne să se opună eclectismului. Noul stil - *Arta 1900*, cunoscut ca *Art Nouveau* în Franţa şi ca *Secession* în Imperiul Austro-Ungar -, a depăşit limitele Europei, extinzându-se în SUA şi Japonia. O caracteristică a acestui stil este ruptura de formele trecutului prin acceptarea tehnologiilor moderne, potrivit noilor cerinţe ale gustului şi a reevaluării raportului

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

natural-artificial.[1] Spiritul naţional şi preocuparea pentru construcţia politică şi culturală a identităţilor naţionale animau întreaga Europă. Arta 1900 şi-a găsit, aşadar, inspiraţia în surse locale: universul rural, folclor, tradiţii şi arte populare. Pregnante sunt motivele vegetale şi animaliere, arabescurile, preferinţa pentru liniile curbe, pentru spirale şi volute care imprimă ritmicitate. Cromatica este rece, asonantă sau irizată, jonglând cu transparenţe estompate, de vitraliu.[2] Se foloseşte tot mai diversificat metalul, combinaţia metalului cu zidăria; se utilizează materiale diverse de construcţie şi finisaje; modelarea interioarelor se face cu intenţia unei depline unităţi stilistice. Nu sunt agreate formele rigide, ci liniile şi suprafeţele ondulate, spaţiile aerisite, verandele şi balcoanele ieşite în afară, integrarea naturală în spaţiul urban. În evoluţia acestei mişcări artistice se disting două etape majore: o *perioadă organică*, florală, cu linii sinuoase şi explozii vegetale (între anii 1870-1900) şi o *perioadă geometrică*, privilegiind liniile drepte şi funcţionalitatea, ca în arhitectura scoţiană şi în secession-ul vienez (între anii 1900-1914).[3]

Curentul Art Nouveau are anumite caracteristici constante:

❖ tematica naturalistă (flori şi animale);

❖ folosirea de motive iconografice, stilistice şi tipologice care derivă din arta japoneză/orientală;

❖ morfologia: arabescuri liniare şi cromatice, preferinţa pentru ritmuri angajate de curbă şi variantele ei (spirală, volută etc.), în nuanţe cromatice reci, atenuate, transparente, irizate, estompate;

❖ renunţarea la proporţii şi la echilibrul simetric, căutarea ritmurilor „muzicale," evoluţii de preferinţă ondulate şi sinuoase;

---

[1] Ioan Eugen Man, ***Tîrgu Mureş, istorie urbană. Din anul 1850 până la primul război mondial***, vol. II, Tîrgu Mureş, Editura Nico, 2009, p. 262.

[2] Sidonia Grama, ***Palatul Culturii, capodopera secession-ului transilvan*** - http://www.zi-de-zi.ro/foto-palatul-culturii-capodopera-secession-ului-transilvan/#ad-image-0

[3] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 262-263.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖ intenţia evidentă, constantă, de a comunica prin empatie o impresie de originalitate, elasticitate, tinereţe, optimism.

Varianta *Art Nouveau* de pe teritoriul Imperiului Austro-Ungar a primit denumirea de *Secession*, bazat pe decoratism. Introdus şi în Transilvania, noul curent s-a caracterizat prin căutarea izvoarelor tradiţionale, folclorice şi structuri expresive de tip 1900. În Art Nouveaul transilvan s-a resimţit influenţa secessionului vienez, a celui din Ungaria şi a Jugendstilului german, pe fondul tradiţiilor baroce sau rococo. Planul clădirilor astfel construite include o dispunere raţională şi funcţională a spaţiilor, sporind gradul de confort al locuinţelor.[4]

În Tîrgu Mureş, cele mai valoroase monumente în stil secession s-au construit în noul centru civic: în Piaţa Victoriei (noua Primărie, Palatul Culturii, Şcoala Normală de Băieţi, Banca „Albina," Palatul Pensionarilor, clădiri de locuit), Piaţa Trandafirilor şi străzile aferente - Cuza Vodă, Horea, Bolyai, Ştefan cel Mare, Borsos Tamás, Mihai Viteazu (clădirile colegiilor naţionale „Alexandru Papiu Ilarian" şi „Unirea," case de locuit), străzile Gheorghe Doja şi Predeal.[5]

Revelatoare pentru corespondenţa cu viziunea 1900 sunt unele detalii ale clădirilor, adeseori ajungând la o modalitate originală de expresie, caracteristic transilvană, în care elementele artei româneşti şi maghiare formează o unitate artistică. Formele arhitecturale şi decorative sunt legate de cele două perioade stilistice: curbilinie şi geometrică. Ornamentaţia cu motive florale vopsite în culori fine, aticuri arcuite, forme asimetrice ale faţadelor, ancadramentele uşilor şi ferestrelor în majoritatea cazurilor arcuite, toate acestea caracterizează stilul Art Nouveau transilvan.[6] Ţigla colorată şi ceramica policromă sunt elemente nelipsite în decorarea faţadelor.

În decoraţia interioară, referinţe orientale invocă originea asiatică a triburilor maghiare, iar elemente din arta populară secuiască, broderiile în

[4] ***Ibidem***, p. 263.
[5] ***Ibidem***, p. 264.
[6] ***Ibidem***, p. 265.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

piatră cu motive din temele folclorice şi mitologice locale au devenit o exagerare a specificului naţional. Detaliul etnografic stilizat devine leitmotiv în toate artele decorative ale secessionului transilvan.[7]

Palatul Culturii din Tîrgu Mureş: scurt istoric

Construirea de Palate Culturale în Transilvania şi în alte locuri ale Imperiului Austro-Ungar avea ca scop slujirea şi demonstrarea superiorităţii culturii oficiale. Acestea trebuiau să domine, prin valoarea lor monumental-artistică şi prin funcţionalitate, arta şi cultura naţionalităţilor asuprite, ale căror posibilităţi de afirmare erau reduse din punct de vedere material şi îngrădite de lege ca fiind primejdioase.[8] Moartea lui Franz Ferdinand şi prima conflagraţie mondială au spulberat acest ideal politic, dar Palatul Culturii din Tîrgu Mureş a rămas o oglindă a acestei politici de federalizare dusă de Imperiu.[9]

Construirea Palatului Culturii din Tîrgu Mureş este legată simbolic, de celebrarea a 40 de ani de la crearea dualismului austro-ungar, în 1867. Pe acest fundal aniversar, în 1907, Parlamentul ungar a votat legea privind construirea Palatelor Culturale în scopul afirmării culturii oficiale dominante în întregul regat. Figura tutelară era împăratul Franz Joseph, autoritatea supremă fondatoare a acestor aşezăminte de cultură. În semn de omagiu şi de loialitate faţă de acesta, Palatul Culturii din Tîrgu Mureş a purtat, iniţial, numele împăratului austro-ungar.[10]

Palatul Culturii din Tîrgu Mureş este cel mai important edificiu de cultură, dar şi cea mai reprezentativă clădire caracteristică stilului secession transilvan. Ridicat între anii 1911-1913 - destinat să cuprindă Biblioteca Publică, Muzeul Etnografic, Conservatorul, o Şcoală de Arte Plastice, o sală de conferinţe, o sală de spectacole de teatru, operă şi concerte,

[7] Sidonia Grama, ***op. cit***.

[8] Traian Duşa, ***Palatul Culturii din Tîrgu Mureş***, Tîrgu Mureş, Editura Nico, 2008, p. 28.

[9] ***Ibidem***, p. 68.

[10] Sidonia Grama, ***op. cit***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Cinematograful, Galeria de Artă, spaţii comerciale şi administrative[11] - Palatul Culturii stă sub influenţa puternică a stilului secession maghiar promovat de şcoala de arhitectură budapestană iniţiată de Lechner Ödön (1845-1914), dar îşi datorează specificitatea stilistică tocmai particularităţilor etnografice, interetnice şi multiconfesionale ale Transilvaniei.[12]

Cele patru componente ale proiectului - planul parterului, al celor două etaje şi al mezaninului - au fost întocmite, la 3 mai 1909, de arhitecţii *Komor Marcell* (1868-1944) şi *Jakab Dezső* (1864-1932) care, în ansamblu, cuprind actuala structură.[13] Cei doi arhitecţi au elaborat mai multe variante de proiecte între anii 1908-1909, ţinând cont de stilul clădirilor învecinate. La 23 iunie 1910 au fost înaintate planşele finale, care au stat la baza începerii lucrărilor de construcţie din vara anului 1911.[14] La 4 mai 1911 a început săparea fundaţiei. În jurnalul de şantier, scris de arhitectul şef al oraşului, *Sándor Radó* (care se păstrează în arhivele din Tîrgu Mureş), sunt consemnate lucrările de construcţie începând din luna mai a anului 1911 până la predarea noului edificiu, în iunie 1913.[15]

Situat la colţul dintre Piaţa Victoriei, cu latura mică de 36,85 m, unde se află şi portalul secundar, şi strada George Enescu, cu latura lungă de 56,80 m, unde se află intrarea principală, clădirea Palatului Culturii înscrie un patrulater neregulat, cu unele excrescenţe pe laturi şi extremităţi. Spre imobilul fostului Palat al Pensionarilor de pe strada George Enescu a fost prevăzută o curte interioară, menită să asigure atât iluminatul natural al încăperilor de pe latura celor două clădiri, cât şi accesul în Palat pe o a treia intrare, secundară (astăzi intrarea la Biblioteca Judeţeană Mureş).[16]

---

[11] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 30.

[12] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 349.

[13] ***Ibidem***, p. 350.

[14] ***Ibidem***, p. 251.

[15] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***Palatul Culturii din Tîrgu Mureş: 1908-1913***, Muzeul Judeţean Mureş şi Fundaţia Culturală „Dr. Bernády György" Tîrgu Mureş, 2013, p. 23.

[16] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 352.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Iniţial, proiectul clădirii a prevăzut două etaje. Aflat în anul 1911 la New York pentru a studia extragerea gazului metan, primarul *Bernády György* (1864-1938) a expediat o scrisoare viceprimarului *Aurel Hofbauer* (1867-1928) în care a propus ca primul etaj să se repete peste cel de-al doilea, astfel încât clădirea să aibă trei etaje.[17] Motivaţia adusă acestei cereri a fost insuficienţa spaţiului pentru desfăşurarea activităţii Conservatorului, Şcolii de Arte Plastice şi a Muzeului de Artă.[18] Prin Hotărârea nr. 80/9828 din 3 decembrie 1910, consiliul oraşului a aprobat proiectele modificate de arhitecţii Komor Marcell şi Jakab Dezső şi realizarea lucrărilor de către firma *Fraţii Grünwald* din Budapesta, câştigătorii licitaţiei organizate în acest scop. În vara anului 1911 au început lucrările de construire. Pe rând, până în 1913, cei doi arhitecţi au întocmit planurile de execuţie, inclusiv detaliile arhitecturale. Structura de rezistenţă, planşele de armare şi lucrările de construcţie au fost întocmite de firmele *Fraţii Grünwald* şi *Schiffer* din Budapesta în aprilie 1911. Lucrările de instalaţie apă-canal, ventilaţie etc. au fost realizate de firma clujeană *Törs és Ormai*.[19]

La parter se remarcă blocurile de piatră realizate din bazalt de Stânceni, cioplită rectangular, cu aspect rustic, preluând formele tradiţionale ale vechilor construcţii din Transilvania.[20]

Pentru obţinerea de efecte decorative, constructorii au folosit frize cu busturi şi plăci memoriale, ancadramente cu motive florale aplicate din ceramică smălţuită, fonduri colorate. Întregul ansamblu se termină cu acoperişul cu ţiglele-solzi smălţuite, produse de cunoscuta firmă *Zsólnay* din Pécs, Ungaria, aşezate într-un ritm policrom roşu-cărămiziu, albastru-ceruleum, alb.

În mijlocul faţadei de pe strada George Enescu se află intrarea principală, de formă dreptunghiulară. La cele patru uşi masive, cu canaturi ornamentate, se ajunge după trecerea printre cele cinci coloane de beton

[17] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***op. cit.***, p. 23.
[18] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 32.
[19] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 353.
[20] ***Ibidem***, p. 354.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

placate cu granit negru suedez lustruit, cu muchiile îmbrăcate în alamă, imprimate cu motive florale şi geometrice. Deasupra intrării se află patru altoreliefuri în bronz reprezentând, de la stânga la dreapta: *legenda Sfintei Elisabeta de Wartburg* (operă a lui Franz Liszt), dialogul dintre tată şi fiu (matematicienii Bolyai înconjuraţi de savanţi), o scenă din viaţa lui *Aranka György* (1737-1817, iniţiatorul şi secretarul Societăţii Lingvistice Maghiare din Tîrgu Mureş, iluminist, filolog, promotor al ideii de colaborare între intelectualii români, maghiari şi saşi din Transilvania) şi scena *Bánk Bán* (din opera lui Erkel Ferenc, inspirată din drama istorică a lui Katona József), realizate de sculptorul Kallós Ede (1833-1891).[21]

La baza ferestrelor de la etajul al doilea sunt şase busturi în basorelief care reprezintă personalităţi culturale, cărturari, oameni de ştiinţă, filosofi, literaţi ai secolului al XIX-lea: *Dósa Elek* (1803-1867, jurist şi profesor), *Teleki Sámuel* (1739-1822, fondatorul Bibliotecii „Teleki" din Tîrgu Mureş, cancelar al Transilvaniei), *Bolyai Farkas* (1775-1867) şi *Bolyai János* (1802-1860) - tată şi fiu, matematicieni târgumureşeni de renume mondial -, *Mentovich Ferenc* (1819-1879, filosof, publicist şi profesor), *Petelei István* (1852-1910, scriitor realist târgumureşean), opera sculptorului Kallós Ede.[22]

Sculptura în altorelief de pe faţada Palatului Culturii, care îl reprezintă pe Bolyai János, marele matematician, fondator al geometriei neeuclidiene, are o semnificaţie deosebită. În întreaga lume, ea este singura reprezentare autentică a chipului acestuia. Se pare că autorul bustului i-a reprodus chipul după fiul său, precum şi după mărturiile celor care l-au cunoscut îndeaproape. Au existat numai două fotografii ale lui Bolyai János, dar ambele au dispărut de-a lungul timpului.[23] Bolyai János a distrus cu propriile sale mâini ultimul tablou, care îl înfăţişa în haine de ofiţer, după o ceartă

[21] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 355; Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 42; ***Palatul Culturii Tîrgu Mureş: Tîrgu Mureş The Palace of Culture****,* Tîrgu Mureş, Editura Romghid, 2007, p. 11.

[22] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 355; Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 56.

[23] ***Centennial 100 The Cultural Palace, Tîrgu Mureş, România, 2013: Mureş County****,* Cluj-Napoca, Editura Transilvania Grup Business, p. 25.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

avută cu tatăl său. Despre acest incident a scris chiar el, întâmplarea fiind confirmată şi de fratele său mai mic, Gergely.[24] Timbrele şi stampele care au circulat la aniversarea a 200 de ani erau o imagine falsă a genialului matematician. Singura sursă autentică pentru reproducerea portretului lui Bolyai János este, aşadar, sculptura în altorelief de pe friza Palatului Culturii din Tîrgu Mureş.[25]

La acelaşi etaj, pe faţada Palatului, în dreptul primului şi celui de-al doilea bow-window, sunt amplasate două plăcuţe memoriale. Prima celebrează zece ani de domnie ai regelui Ferdinand: „*Spre veşnica amintire a urcării pe tronul României mici, la 10 octombrie 1914, devenit rege al României Mari prin înţelepciunea sa şi jertfa poporului român. 1914-1924*". Pe spatele plăcuţei era imortalizată amintirea celor 40 de ani de domnie ai lui Francisc Iosif I, împărat al Austro-Ungariei, şi legea din 1907 care aproba construirea palatelor culturale în imperiu. Cea de-a doua plăcuţă elogiază consiliul municipal, primarul, arhitectul şef şi face referiri la fondurile financiare locale, semn că Palatul Culturii face parte necondiţionat din patrimoniul oraşului. În 1940, sub administraţia horthystă, textul celor două plăci comemorative a fost acoperit cu bitum.[26] Totul este încununat de marele mozaic, cu dimensiunea de 12x4 m, a cărui temă alegorică reprezintă patria-mamă şi care surprinde figuri din toate stările sociale şi naţionale locale, aducând un omagiu personajului feminin de pe tron, personificare a patriei.[27] Veşmintele personajelor, profilul clădirilor din Tîrgu Mureş, precum Primăria nou realizată (azi clădirea Prefecturii), fondul galben datorat aplicării unei foiţe de aur sub mozaicul de sticlă, întregesc unitatea compoziţională a cadrului. Se remarcă prezenţa unei ţărănci în costum popular românesc din zona Călatei şi cele două personaje feminine înaripate care flanchează tronul, având fiecare în mână câte o stemă: una a oraşului şi

[24] Sorina Bota, ***Poveştile oraşului***, Tîrgu Mureş, Editura Ardealul, 2010, p. 47, 50.

[25] Sidonia Grama, ***op. cit***.

[26] ***Ibidem***.

[27] Traian Duşa, ***op. cit***., p. 43.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

cealaltă a statului. Creaţie a lui *Nagy Sándor* (1869-1950) (proiect) şi *Róth Miksa* (1865-1944) (execuţia), mozaicul reprezintă o temă alegorică, secessionistă.[28]

Intrarea dinspre Piaţa Victoriei, cu poarta din fier forjat, decorată cu motive vegetale, pare lipită artificial de faţada clădirii. A treia intrare, secundară - azi intrarea la Bibliotecă - prezintă o reală valoare artistică. Portalul este format dintr-un soclu de piatră, peste care se ridică câte două colonete angajate ale căror capiteluri reprezintă ornamente de factură orientală şi popular locală.[29] Pe peretele dinspre intrarea la Bibliotecă se observă busturile cărturarilor târgumureşeni: *Köteles Sámuel* (1770-1831, filosof maghiar) şi *Baranyai Decsi Csimor János*, (1560-1601, translator, profesor şi scriitor). Alte două busturi sunt sculptate pe faţada dinspre Piaţa Trandafirilor, reprezentându-i pe *Blaha Lujza* (născută Reindl Ludovica, 1850-1926, actriţă maghiară) şi *Mosonyi Mihály* (născut Michael Brand, 1815-1870, compozitor maghiar).[30]

Configuraţia semicirculară de la etajele întâi şi al treilea, a uşilor de la parter şi a balcoanelor situate pe rezalitele de colţ, creează impresia de fluiditate.[31] Cel mai fastuos balcon decorează faţada secundară. Acesta se reliefează din planul clădirii în formă de arc semicilindric, fiind îmbogăţit prin uşi şi ferestre încadrate în chenare decorate cu mozaic şi motive populare sculptate în piatră. Balconaşele rotunde, în consolă, aşezate pe colţuri, au o bază de semisferă şi sunt decorate cu nivele circulare aşezate pe rânduri suprapuse. Parapetul balconaşelor este decorat prin alternanţa colonetelor angajate şi a benzilor reliefate, îmbogăţite cu motive florale inspirate din arta populară.[32]

Holul mare, lung de 45 m, este realizat din marmură de Carrara, delimitat de două oglinzi veneţiene şi bogat ornamentat cu motive vegetale,

[28] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 355.
[29] ***Ibidem***, p. 355-356.
[30] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 57.
[31] ***Ibidem***, p. 41.
[32] ***Palatul Culturii Tîrgu Mureş***, p. 12.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

florale. Scările care pornesc din hol, placate şi ele cu marmură de Carrara, duc la nivelurile superioare, rampele având balustrade din marmură cioplită şi şlefuită. Decoraţia picturală a holului a fost realizată după planurile pictorului *Körösfői-Kriesch Aladár* (1863-1920) şi cuprinde zece fresce realizate în tehnica *fresco buono*, cu scene din arta şi mitologia populară.[33] Astfel, deasupra garderobei din partea dreaptă a holului sunt dispuse trei fresce cu temă de inspiraţie folclorică: balada populară *Mioriţa* - varianta din zona Văii Gurghiului, două cadre fiind semnate cu iniţialele *OF*, iar cea din mijloc cu iniţialele *GV*.[34] În partea stângă a holului, tot deasupra garderobei, similar cu cele din partea dreaptă, există alte trei fresce cu teme istorice, antifeudale, inspirate din istoria Transilvaniei. Acestea aparţin unui singur artist, care s-a semnat cu iniţialele *E* sau *F*, încadrate de un cerc (litera O).[35] Autorul acestor fresce se pare că este Ortner Ferenc.[36] Prima frescă reprezintă momentul *arestării Ecaterinei Varga*. Cea din mijloc se referă la *decapitarea Elisabetei Báthory* pentru încălcarea prin desfrâu a dogmelor bisericeşti. Ultima frescă încheie trilogia transilvană cu un moment din viaţa lui *Francisc Rákóczi al II-lea* (1676-1735, principe regent al Ungariei şi principe al Transilvaniei).[37]

Principalele două panouri murale figurative din holul palatului, de pe cele două laturi ale intrării principale în sala de spectacol, au fost realizate de *Körösfői-Kriesch Aladár* (1863-1920, fondatorul şcolii de pictură de la Gödöllő). *Menestrelul* şi *Jertfa* sunt compoziţii alegorice cu temă de inspiraţie folclorică.[38]

Decoraţia plafonului este opera aceloraşi artişti şi a ucenicilor lor, nu a unor simpli zugravi, realizată în stil secession: grafism curbiliniu, floral.[39]

---

[33] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 356.
[34] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 61.
[35] ***Ibidem***, p. 63-64.
[36] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***op. cit.***, p. 58.
[37] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 63-64.
[38] ***Palatul Culturii Târgu Mureş***, p. 16.
[39] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 65.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

La intrarea în hol sunt amplasate sculpturi de bronz în basorelief, aşezate deasupra celor două fântâni arteziene din marmură, reprezentând nuduri feminine înaripate, ţinând cândva în mâini papirusul în desfăşurare cu numele tuturor realizatorilor monumentului de arhitectură, în chip de omagiu (azi există plăcuţe comemorative cu acelaşi scop). Sculpturile au fost realizate de artistul maghiar *Sidló Ferenc* (1882-1954).[40]

Deasupra intrării principale în sala de spectacole se află basorelieful cu tema *Încoronarea lui Francisc Rákóczi al II-lea ca principe al Transilvaniei*.[41] Autorii acestei lucrări au fost Sidló Ferenc, *Hibján Samu* (1864-1919, aurar specializat în tehnica emailării) şi Wándrák Samu. Lucrarea a fost aşezată la locul stabilit în proiect abia în februarie 2006.[42]

Ulterior, în hol, încadrate în nişe, au fost amplasate busturile compozitorilor *George Enescu* (1881-1955) şi *Ludwig van Beethoven* (1770-1827), realizate de sculptorul *Ostap Andrei* (1921-1995).[43]

Casa scării a fost zugrăvită cu flori colorate şi frunze stilizate de către *Falus Elek* (1884-1950).[44] Vitraliile de pe casa scării reprezintă personalităţi remarcabile ale vieţii culturale şi publice ale vremii: *Erkel Ferenc* (1810-1893, compozitor, dirijor şi pianist maghiar), *Franz Liszt* (Liszt Ferenc, 1811-1886, pedagog, pianist şi compozitor austriac), *Munkácsy Mihály* (1844-1900, pictor maghiar), iar pe tripticul ferestrelor care dau înspre curtea interioară - *Jókai Mór* (Ásvai Jókai Móric, 1825-1904, scriitor şi jurnalist maghiar), *Petőfi Sándor* (1823-1849, poet romantic maghiar) şi *Kossuth Lajos* (1802-1849, revoluţionar paşoptist maghiar).[45] Toate aceste vitralii au fost realizate în atelierul renumitului meşter *Róth Miksa* (1865-1944).

---

[40] ***Ibidem***.

[41] ***Ibidem***, p. 66.

[42] ***Ibidem***, p. 66-70. Autorul descrie, explică şi argumentează motivele care au condus la acest fapt şi confuziile care s-au creat în jurul acestei lucrări, unii cercetători susţinând că ar fi vorba despre încoronarea lui Franz Joseph al Austriei.

[43] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 46.

[44] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***op. cit.***, p. 69.

[45] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 51.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Sala Oglinzilor de la primul etaj, cu o lungime de 37,5 m şi lăţimea de 7,5 m, numită astfel datorită celor două tripticuri de oglinzi veneţiene mari, cu rame bogat ornamentate, aflate la capetele sălii, este impresionantă. Ferestrele reprezintă douăsprezece compoziţii în vitralii, cu scene inspirate din folclorul local, opera artiştilor Nagy Sándor (cele centrale), *Thoroczkai-Wigand Ede* (1869-1945) şi *Muhits Sándor* (1882-1956) (cele din părţile laterale), lucrate de maestrul vitralier şi mozaicar Róth Miksa.[46] Acestea înscriu imagini cu motive etnografice, folclorice şi mitologice culese de la populaţia din Valea Nirajului, Corund, Odorhei sau Ciuc, transpuse pe sticlă.[47] Temele care stau la baza celor patru vitralii centrale cunosc şi astăzi, ca balade, o largă circulaţie în judeţele Harghita şi Covasna. Primul triptic cu conţinut de baladă transpune povestea *Frumoasei Júlia*, simbolizînd speranţa unei fete de ţăran care crede că este primită în hora zânelor pentru calităţile ei fizice şi puritatea sa sufletească. Următorul vitraliu rezumă firul epic al baladei *Kádár Kata*, povestea de dragoste dintre un fiu de nobil şi o fată de iobag. Drama apare atunci când tânărul îşi mărturiseşte sentimentele în faţa mamei lui, care refuză să accepte căsătoria. Tânărul ia calea pribegiei, fata se îneacă în lac, fiind îngropaţi în morminte alăturate din care cresc flori - simbol al încununării sentimentelor lor după moarte, dragostea adevărată fiind eternă. Motivul acestei balade este în circulaţie şi astăzi în Corund, Odorhei şi Ciuc.[48] A treia baladă este *Salamon Sára*, fata care se expune la primejdii numai pentru a ajunge la iubitul ei aflat pe câmpul de luptă. Episoadele baladei: *dimineaţa*, *amiaza* şi *asfinţitul* converg cu starea psihică a eroilor: *aspiraţia*, *lupta* şi *moartea*. A patra baladă transpusă în triptic este *Budai Ilona* (*Mama neînduplecată*), în care sentimentul avariţiei şi cel matern se află în luptă, câştigând primul. Băiatul şi fetiţa pe care mama îi părăseşte la vestea năvălirii tătarilor o detestă, pentru că ei au valorat pentru ea mai puţin decât un sipet cu bijuterii.

[46] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 356.
[47] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 73.
[48] ***Ibidem***, p. 75-77.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

A doua grupă de vitralii, plasată pe ferestrele din capătul din dreapta al sălii, redă elemente mitologice şi etnografice preluate din legendele hungaro-hunice. Primul este *Troiţa doamnei Réka*. În fundal, sunt prezentate forme de relief din zona de câmpie şi deal, peste care apare în prim plan un semn funerar, din lemn sculptat, existent la majoritatea popoarelor înainte de creştinism. Încrustaţiile de pe acesta sunt identice cu cele pe care le întâlnim astăzi pe porţile ţărăneşti, troiţele sau pe crucile ortodoxe din Transilvania. Al doilea vitraliu este *Leagănul lui Csaba*, care surprinde atmosfera unui interior de casă ţărănească, cu leagănul în care doarme copilul, mama adormită după perioada de veghe, vârtelniţa cu prici de lemn sculptat cu câteva fire nedepănate, vase de ceramică pictate, opaiţul aprins. Al treilea vitraliu, *Grădina cu colibe a doamnei Réka*, reprezintă o casă ţărănească cu scări de lemn şi cu tradiţionala poartă de lemn de stejar, cu acoperiş de şindrilă. Al patrulea vitraliu, mai mic ca dimensiuni, este *Oblonul doamnei Réka*, prin care suntem invitaţi să vedem interiorul unei casei tradiţionale.

Grupul de vitralii din stânga este legat şi el de arhitectura ţărănească din Transilvania. Primul vitraliu, mai mic ca dimensiuni, intitulat *Scaunul de judecată*, este legat prin temă de istoria oraşului. În partea de sus se află blazonul dat de Gabriel Bethlen în aprilie 1616, când oraşul Tîrgu Mureş a dobândit autonomie, fiind menţionat în documente ca oraş liber regesc. Sub acest blazon se află un scaun sculptat, îmbrăcat în pluş roşu-vişiniu, simbol al autorităţii juridice pe care a avut-o oraşul ca sediu al Tribunalului Suprem al Transilvaniei. Blazonul este compus dintr-o mână de cavaler, o spadă, un cap de urs şi o inimă străpunsă, toate exprimând iscusinţa, devotamentul, tăria şi credinţa, însuşiri remarcate la locuitorii târgumureşeni de către voievozii şi principii Transilvaniei. Al doilea vitraliu este *Palatul din scoarţă de copac*, care ne transpune la marginea unei câmpii. Palatul-colibă are acoperişul ţuguiat, din scoarţă de copac şi pereţii din bârne de brad. Cel de-al treilea vitraliu este *Poartă domnească*: o poartă ţărănească, cu stâlpi de stejar uniţi în partea de sus cu un arc de lemn în formă de semicerc, şi cu acoperiş din şindrilă. Ultimul vitraliu, *Odinioară, într-o lume străveche*, are ca temă

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

peisajul rural. În cadrul oferit de fereastră se vede carul cu roţi fără spiţe, tras de boi, care înaintează greu pe drumul din lespezi de piatră.[49]

Aceste vitralii trebuiau să reprezinte Europa la *Expoziţia mondială de artă decorativă* din San Francisco în 1914. Din cauza izbucnirii primului război mondial, vitraliile n-au mai putut fi transportate peste ocean, fiind premiate numai schiţele expuse. În timpul celui de al doilea război mondial aceste vitralii au fost ascunse în beciul clădirii.[50]

Tot în Sala Oglinzilor, deasupra celor două oglinzi, există două picturi murale realizate de *Pólya Tibor* (1886-1937). Fiecare grup pictural îmbină două obiceiuri populare, în care o temă veselă contrabalansează o temă gravă.[51]

Mobilierul sălii şi o mare parte a decorului mural a fost proiectat de Toroczkai Wigand Ede: scaune tapiţate cu stofă verde deschis sau cu piele roşie-vişinie identică cu cea de pe canapele, mese rotunde sau elipsoidale cu suprafaţa acoperită cu oglinzi fixate prin rame metalice etc.[52]

Sala Mare de spectacole se ridică pe nivelul celor trei etaje reunite sub o cupolă rotundă. Iniţial, Sala Mare a fost destinată doar pentru nevoile Conservatorului orăşenesc, înfiinţat în 1908 sub conducerea lui *Albert Metz* (1868-1925), ca sală de concerte, decorată discret, într-o cromatică dominată de violet pal şi auriu în stil secession vienez, geometric.[53] Pereţii parterului sunt placaţi cu lambriuri sculptate din stejar lustruit, până la înălţimea unui om. Pereţii lojelor sunt îmbrăcaţi în mătase, pe lângă acestea fiind construite balcoane, la etajele doi şi trei. Lojele, balcoanele şi scena sunt decorate doar cu motive florale stilizate, geometrizate, inspirate din arta populară, concepute în mare parte din stuc aurit.[54] Lustrele din alamă lăcuită şi mărgele de sticlă, precum şi celelalte corpuri de iluminat aflate în celelalte

[49] ***Ibidem***, p. 78-79.
[50] http://wwwold.netsoft.ro/palatulculturii/index_ro1.html
[51] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 79.
[52] ***Ibidem***, p. 72.
[53] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 356.
[54] ***Palatul Culturii Tîrgu Mureş***, p. 19.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

încăperi, au fost produse de firma *Kissling Rudolf şi Fiii* din Budapesta. Uşile de la intrarea în Sala Mare, lambriurile din sală, lojă şi galerii, duşumeaua şi podiumul dirijorului au fost făcute la firma târgumureşeană *Mestitz Mihály şi Fii*.[55] În luna martie 1913, firma *Rieger* din Jägesdorf onorează comanda şi este adusă orga. Lucrările de montare au fost conduse de organistul *Antalffy-Zsiross Dezső* (1885-1945), profesor la Academia de Muzică din Budapesta.[56] La 5 aprilie 1913, *Otto Rieger* (1880-1920), în calitate de patron al firmei, a predat oraşului Tîrgu Mureş cel de-al 1800-lea exemplar realizat de firma sa. La acea dată, orga montată în Palatul Culturii era una dintre cele mai mari din Europa. Orga are consolă mobilă, este dotată cu trei manuale, pedalier, 63 registre şi 4.663 tuburi.[57] În anul 1980 a fost reparată de către specialiştii de la secţia de orgi a Întreprinderii de Meserii Artistice din Budapesta, ocazie cu care a fost electrificată tractura pneumatică originală.[58] Orga este şi azi în perfectă stare de funcţionare.

La data de 12 septembrie 1913, în Sala Mare a fost instalat Cinematograful orăşenesc, care a funcţionat în această locaţie până în 1948, an în care a fost mutat pentru ca spaţiul să fie folosit în exclusivitate pentru spectacole de teatru, concerte simfonice sau spectacole de operă.[59]

Cu o acustică excelentă, pe scena Palatului au concertat muzicieni renumiţi, de talie internaţională, între care titanul muzicii simfonice româneşti - compozitorul George Enescu, marele compozitor şi muzician maghiar *Bartók Béla* (1881-1945), dar şi alte nume celebre precum: *Pablo Cassals* (1876-1973), *Jan Kubelik* (1880-1940) sau *David Ojsztrah* (1908-1974). George Enescu, un admirator al Conservatorului, a susţinut aici zece concerte până în 1938, de fiecare dată exprimându-şi admiraţia pentru această casă a muzicii.

[55] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***op. cit.***, p. 54.
[56] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 357.
[57] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 48.
[58] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***op. cit.***, p. 67.
[59] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 34.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Sala de concerte a fost restaurată succesiv, în 1964-1968, 1978 şi ultima dată în 2007, de fiecare dată cu respectarea fidelă a arhitecturii şi decoraţiei originale.[60]

În **Sala Mică** decoraţia pereţilor creează ideea de tapet textil. Primul şi ultimul grup de vitralii au fost proiectate şi realizate de Toroczkai Wigand Ede, iar celelalte au fost realizate de el după proiectele lui Nagy Sándor şi ale lui Muhics Sándor.[61]

Vitraliile îl reprezintă pe *Gabriel Bethlen între savanţi* (1580-1629, principe al Transilvaniei între 1613-1629 şi, începând cu 1619, lider al mişcării antihabsburgice din estul şi nordul Ungariei), iar cele laterale, cu formă octogonală, prezintă alegoric scene şi momente din viaţa lui *Francisc Rákóczi al II-lea* (1676-1735, principe regent al Ungariei şi principe al Transilvaniei).[62] Sala Mică, proiectată ca sală de concerte, este astăzi destinată a fi sală pentru diverse evenimente culturale: conferinţe, lansări de carte, întâlniri cu personalităţi etc. şi pentru concerte de cameră.

Pinacoteca din incinta Palatului Culturii a fost fondată în 1913, avînd la deschidere un număr de 68 de tablouri.

Festivitatea de inaugurare a Palatului Culturii a fost programată la data de 8 iunie 1913, dar a fost amânată. Noua clădire a fost oficial predată beneficiarilor prin Procesul Verbal încheiat la data de 24 iunie 1913.[63]

În decursul timpului, în Palatul Culturii şi-au avut sediul mai multe **instituţii**, care, în timp, au fost mutate în alte locaţii; dintre acestea amintim: Cinematograful orăşenesc (1913-1957), Conservatorul orăşenesc (1908-1949), Academia de Arte Plastice (1937-1949), Liceul de Artă (1949-1970), Şcoala Populară de Artă (1950-1990), Teatrul de Stat (1946-1973), Filiala Mureş a Uniunii Vatra Românească (1991-2007).

În prezent, Palatul Culturii găzduieşte mai multe instituţii de cultură: Biblioteca Judeţeană Mureş (din 1913), Filiala Uniunii Compozitorilor şi

---

[60] Sidonia Grama, ***op. cit***.

[61] ***Palatul Culturii Tîrgu Mureş***, p. 27.

[62] Traian Duşa, ***op. cit***., p. 53.

[63] Ioan Eugen Man, ***op. cit***., vol. II, p. 353.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Muzicologilor (înfiinţată în anul 1951), Muzeul de Artă (din 1913), Galeriile de Artă (din 1913), Filarmonica de Stat (cu această denumire din 1950), Muzeul de Arheologie şi Istorie (înfiinţat în 1934).

Biblioteca Judeţeană Mureş - un secol de existenţă

Bibliotecile aveau o tradiţie la Tîrgu Mureş. La început de secol XX, existau în oraş mai multe biblioteci: Biblioteca „Teleki-Bolyai," Biblioteca Colegiului Reformat, cea a Cazinoului, Biblioteca Despărţământului ASTRA din Tîrgu Mureş, Biblioteca Parohiei Greco-Catolice, biblioteci şcolare, cabinete de lectură, biblioteci parohiale sau biblioteci particulare. Acestea au devenit instituţii de cultură şi informare închise pentru marele public, deschise doar aristocraţilor şi nobililor sau pentru grupuri restrânse de intelectuali şi tineri studenţi, având uneori caracter muzeistic. Un exemplu de acest fel este Biblioteca „Teleki-Bolyai," deschisă de fondator ca bibliotecă ştiinţifică publică în anul 1802, lăsată prin testament spre a servi în acest scop, având şi astăzi acest rol, dar şi un caracter muzeistic.[64]

În toamna anului 1913, odată cu darea în folosinţă a Palatului Culturii, o întreagă aripă a edificiului a primit destinaţia de bibliotecă, având rolul de a contribui la dezvoltarea culturală şi intelectuală a comunităţii. Depozitul era conceput pentru a adăposti 100.000 volume, o cifră considerată uriaşă la acea vreme. Sala de Lectură a fost proiectată pentru a oferi 80 de locuri. Era prevăzută încă din proiectul iniţial şi existenţa unei săli pentru împrumutul de cărţi la domiciliu. Pentru această secţie de împrumut au fost achiziţionate sau preluate din donaţii diferite cărţi, constituindu-se un fond de carte pregătit înainte de deschiderea Bibliotecii Orăşeneşti. Donaţii au fost date de biblioteci mai mari existente deja în Transilvania, diferite organizaţii, anticariate, persoane particulare; achiziţiile au fost făcute de primăria oraşului.[65] La deschiderea Bibiotecii, erau puse în circulaţie pentru public 319 volume; la sfârşitul anului 1914 Biblioteca Orăşenească nou constituită

[64] Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 180.
[65] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

avea deja un fond de 7.340 publicaţii, iar în 1918 numărul acestora a ajuns la 11.986.[66]

Spaţiul alocat Bibliotecii nu a fost decorat în mod deosebit. Pictura murală se rezumă la şiruri de flori stilizate, discrete, trasate pe pereţii din hol. Balustrada din fier forjat cu motive vegetale stilizate amintesc de stilul secession al Palatului. O atenţie deosebită s-a dat în schimb mobilierului din Bibliotecă. Trebuia să fie comod, simplu, de efect. Toroczkai Wigand Ede - mutat în oraş din 1907 - adept al „*stilului de scândură*" (obiecte cu suprafeţe plane, netede, decorate cel mult cu câte o formă tăiată cu fierăstrăul) a primit sarcina de a proiecta mobilierul Bibliotecii Orăşeneşti. La 28 martie 1913 el a depus descrierea referitoare la moblier: „atât mobilierul încastrat, cât şi cel mobil din lemn de stejar, băiţuit în negru, cu vine de alb vienez, furniruit de cinci ori, cu sculpturile în relief policromate, în două, eventual în trei culori. Tapiţerie semi-tare, arce de oţel de primă calitate, piele (de viţel preparată în felul pielii de căprioară ori de ţap) în culoare la liberă alegere. Interiorul mobilelor identic cu exteriorul, eventual acaju, lustru mat, cu rafuri mobile cu poziţionare variabilă. Geamuri şanfrenate, tălpile mobilierului din fier ori aramă ciocănită. (…) pe mese oglinzi. (…) în cele două uşi mai mici … geamuri mici, cu şanfren şlefuit, în masă 3-3 sertare englezeşti."[67] Piese din mobilierul original există şi astăzi în diverse secţii al Bibliotecii: la Sala de Lectură (mesele restaurate, dulapul pentru publicaţiile periodicele actuale, masa bibliotecarilor, birouri, rafturile din depozit, dulapurile cataloagelor), în încăperea Direcţiunii (dulapurile cu geam şi oglindă, birou, scaune, mese), în holul de la etajul trei (o masă rotundă cu două fotolii tapiţate), la Secţia Literatură (un birou, dulapurile cataloagelor) etc.

Fără vreo festivitate anume, Biblioteca s-a deschis la 15 noiembrie 1913 pentru împrumut, iar din ianuarie 1914 şi sălile de lectură.[68]

---

[66] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, Tîrgu Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş; Fundaţia Culturală „Vasile Netea," Muzeul Judeţean Mureş, 2001, p. 84.

[67] Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***op. cit.***, p. 97.

[68] http://www.bjmures.ro/directorii/MolnarGabor/MolnarGabor.htm

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Dotarea materială a Bibliotecii era modernă, conform standardelor epocii; cărţile erau prelucrate după standardele biblioteconomice valabile şi astăzi, împrumutul se făcea prin sistemul de buzunăraşe şi fişe-termen, cu data ştampilată pe ele. Sistemul de cataloage pentru cititori era cel cu fişe. Orarul a fost modificat în funcţie de necesităţi, la început de două ore pentru împrumut - între 10^{00}-12^{00} -, iar ulterior extins. Toate aceste modificări erau aduse la cunoştinţa publicului în presă. Împrumutul era gratuit, se plătea doar o mică sumă la înscriere, când cititorul primea şi o broşură atrăgătoare cu regulamentul instituţiei.[69]

Biblioteca oglindea starea societăţii. Până în anii 1922-1924, când a fost introdusă administraţia română, Biblioteca nu a avut buget pentru a achiziţiona cărţi în limba română. Atunci existau doar două posturi: de director, ocupat de *Molnár Gábor* (1858-1940) şi un bibliotecar, *Aurel Filimon* (1891-1946). Aurel Filimon a apelat la diferiţi donatori de carte: instituţii, cercetători, Academia Română, ASTRA, Fundaţiile Culturale Regale etc., pentru a obţine cărţi în limba română pentru Bibliotecă. Adesea a cutreierat parohiile din judeţ şi nu rar a avut ocazia să găsească colecţii întregi de publicaţii valoroase, precum *Gazeta de Transilvania* sau *Telegraful Român*. Datorită lui există şi azi la Bibliotecă un fond valoros de periodice.[70]

Prin eforturile celor doi s-a constituit fondul de carte rară, bibliofilă, constând în ediţii vechi comentate ale clasicilor greci şi latini, carte veche românească şi maghiară, publicaţii periodice, afişe, pliante, iconografie.

Directorii Bibliotecii

Primul director al Bibliotecii a fost numit juristul dr. **Molnár Gábor** - august 1913-1936 - el însuşi posesor al unei valoroase biblioteci, în parte donată Bibliotecii Publice. Numirea sa a fost precedată de urmarea unui curs de biblioteconomie, cunoştinţele sale din domeniu urmând să fundamenteze

[69] Petelei Klara, ***Începuturile Bibliotecii Judeţene Mureş. Dr. Molnár Gábor - primul director al instituţiei***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, IV, 2005, p. 15-16.

[70] Sorina Bota, ***op. cit.***, p. 25.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

o instituţie aliniată la normele de organizare şi funcţionare ale timpului (clasificare zecimală, sisteme de împrumut cu buzunăraş, catalog alfabetic combinat autori-titluri-subiecte etc.).[71]

În viziunea lui Molnár Gábor, menirea bibliotecii publice era aceea de a asigura accesul cetăţenilor din toate clasele şi păturile sociale la lectură, atât prin intermediul unor publicaţii de popularizare a ştiinţei, cât şi prin oferirea unei lecturi de divertisment de calitate. Pentru ca o bibliotecă să poată ajunge la realizarea acestui deziderat, ea trebuie să dispună de un fond de publicaţii adecvat, format atât din lucrări ştiinţifice, dar mai ales de popularizare, şi din literatură beletristică, accesibilă nivelului de cultură a marii majorităţi a populaţiei. În acest scop, se vor urmări rubricile literare ale periodicelor, piaţa locală şi internaţională de cărţi vechi, se vor procura lucrările scriitorilor născuţi aici, ca şi ale celor care activează local. De asemenea, se dorea achiziţionarea tuturor apariţiilor din cei 127 de ani de existenţă a tiparului la Tîrgu-Mureş.[72]

Prin numeroasele donaţii, în scurt timp de la deschidere, fondurile de carte se ridicau la 11.000 volume, ca apoi să depăşească 62.000 volume în anul 1944.

Aurel Filimon - 1936-1940 - arheolog, etnograf şi folclorist, numit bibliotecar în anul 1922, director al Bibliotecii după retragerea la pensie a lui Molnár Gábor, a preluat activităţile privitoare la achiziţia de carte, completarea fondurilor Bibliotecii cu cărţi în limba română, servirea publicului, reprezentarea Bibliotecii în relaţiile cu Consiliul local, întocmirea rapoartelor şi memoriilor pentru atragerea de fonduri şi donaţii. Biblioteca publică trebuia să devină un instrument indispensabil de cultură românească, necesar în completarea muncii profesorilor.[73] În 1931 a lucrat la elaborarea proiectului de lege privind constituirea dreptului de depozit

[71] Traian Dușa, ***op. cit.***, p. 181.
[72] Petelei Klara, ***op. cit.***, p. p.14.
[73] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 86.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

legal al bibliotecilor, împreună cu Ministrul Ardealului, dr. Valer Pop, şi cu protopopul Elie Câmpeanu.[74]

Biblioteca a trecut printr-un moment de criză în urma Dictatului de la Viena (1940-1944), când Aurel Filimon a fost destituit din funcţie, iar cărţile româneşti retrase din depozite şi din circuitul de lectură, urmând a fi oferite unor biblioteci bucureştene, care, prevăzând situaţia vremelnică a evenimentelor, le-au refuzat. Ele au rămas în bibliotecă, fiind repuse ulterior în circuitul public.[75]

Vigh Károly - noiembrie 1940-1949 - a fost obligat să pună în aplicare planul de retragere din circulaţie a cărţilor româneşti.[76]

Rácz Béla - 1949-1956 - fost lucrător al cooperativei Solidaritatea, având „merite" în mişcarea comunistă şi muncitorească, a fost numit în funcţia de director al Bibliotecii în urma apariţiei HCM nr. 1542/1951, ale cărei prevederi stabileau politizarea instituţiei. El a început „ideologizarea" bibliotecii în direcţiile trasate de P.C.R. Prima măsură a fost retragerea, pe considerente de a fi periculoase, aproape în totalitate a cărţilor de istorie, filologie, filosofie, ideologie şi politică, geografie etc., mai puţin cele aparţinătoare ştiinţelor aplicate. Astfel, s-au creat cele două fonduri „S" (secret) şi „D" (documentar), inaccesibile publicului. Ele au fost înlocuite cu traducerile din limba rusă apărute prin editurile Cartea Rusă, Arlus, Editura de Stat şi Editura Partidului Comunist Român.[77]

Bartók Ibolya - 1956 - tânără, cu stagiu de deportare în lagărele de evrei, cunoscătoare a mai multor limbi de circulaţie. Începând cu anul 1949 a activat, o scurtă perioadă de timp, la Biblioteca Raională din Miercurea Ciuc şi la Biblioteca Regională Braşov. A activat ca lector la Şcoala medie de bibliotecari din Tîrgu Mureş. A introdus aşezarea tematică a cărţilor,

---

[74] ***Ibidem***, p. 90.

[75] http://www.bjmures.ro/ro/Istoric.htm şi Dimitrie Poptămaş, ***Biblioteca Judeţeană Mureş la 90 de ani***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, II, 2003, p. 5-25.

[76] ***Ibidem***.

[77] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Clasificarea Zecimală Universală şi a pus bazele cataloagelor alfabetic şi sistematic, în conformitate cu normele universale bibliologice.[78]

Halász Borbála - 1957-1965 - devenită profesoară prin cursuri de scurtă durată şi numită iniţial la Institutul Medico-Farmaceutic, era considerată ocrotitoare a mişcării socialiste şi comuniste. Ca director al Bibliotecii, a avut merite incontestabile în extinderea spaţiului, diversificarea serviciilor, înfiinţarea secţiei Cartea Tehnică, creşterea numerică a personalului şi specializarea acestuia prin cursuri de scurtă durată. În timpul mandatului său au intrat în colecţiile Bibliotecii numeroase cărţi confiscate fie din colecţii particulare, fie din ale unor instituţii. Halász Borbála a fost suspendată din funcţie în anul 1965. [79]

Ştefan Stănoiu - 1965-1966 - profesor.

Solomon Frăţilă - 1966-1974 - învăţător, apoi profesor cu studii filologice de scurtă durată (2 ani la Universitatea din Iaşi), a fost numit director al Bibliotecii după o practică la Inspectoratul Şcolar, iar apoi inspector al Comitetului Judeţean de Cultură şi Artă.[80]

Romeo Pojan - aprilie 1974-decembrie 1979 - coordonator al monografiei ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, Tîrgu Mureş, 1979.[81]

Iulius Moldovan - 1980-1985 - fost director al Liceului din Sărmaş, inspector şi preşedinte al Comitetului Judeţean de Cultură şi Artă. De numele său se leagă apariţia unor lucrări ca ***Personalităţi Mureşene***, vol. 1-2, apariţia revistei ***Vatra***, dezvelirea monumentului ecvestru *Avram Iancu*, construcţia Teatrului Naţional. Biblioteca a cunoscut în timpul său importante realizări în creşterea colecţiilor, angajarea personalului, precum şi un salt calitativ în promovarea acţiunilor în public.[82]

---

[78] ***Ibidem***; ***Tîrgu Mureş, oraş al artelor***. Tîrgu Mureş, Primăria Tîrgu ***Mureş*** şi Revista ***Vatra***, 2006, p. 243-244.

[79] ***Ibidem***.

[80] http://www.bjmures.ro/ro/Istoric.htm şi Dimitrie Poptămaş, ***Biblioteca Judeţeană Mureş la 90 de ani***, p. 5-25.

[81] ***Ibidem***.

[82] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Dimitrie Poptămaş - 1985-2005 - bibliotecar, şef de serviciu; în cei 50 de ani trăiţi între cărţile bibliotecii publice, le-a sporit numărul, prin achiziţii din producţiile curente şi retrospective, a îmbogăţit colecţia de carte rară, a selectat judicios din fondul de rezervă naţională, a stimulat donaţiile, a modernizat serviciile, a iniţiat seria ***Bibliografii mureşene***, ***Publicaţii periodice mureşene***, Anuarul ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, seria de restituiri culturale ***Caiete mureşene*** a Fundaţiei Culturale „Vasile Netea," ***Dicţionarul oamenilor de ştiinţă mureşeni***, ***Dicţionarul scriitorilor români mureşeni***, Almanahul ***Ţara Fagilor*** pentru românii din Bucovina de Nord. Este părintele uneia dintre cele mai expresive manifestări culturale mureşene, *Eminesciana*, şi întemeietorul Bibliotecii „Tîrgu Mureş" din Chişinău. În timpul directoratului său s-au înfiinţat cele patru filiale de cartier şi s-au efectuat lucrări de renovare la casa scărilor, Sala de Lectură şi Secţia de Ştiinţe socio-umane.[83]

Corina Teodor - iulie 2005 - martie 2009 - istoric, cu ani de practică la catedră şi în cercetare, autoare de lucrări ştiinţifice. În timpul mandatului său s-au efectuat lucrări de renovare la etajul întâi al Bibliotecii, la Secţia pentru Copii, în curtea interioară şi la filialele de cartier nr. 1 - Aleea Carpaţi şi nr. 3 - Dâmbu Pietros; s-a încheiat parteneriatul cu Penitenciarul Tîrgu Mureş, demarându-se acţiunea *Biblioteca mobilă*.[84] Totodată, s-au făcut paşi importanţi în vederea modernizării mijloacelor tehnice ale bibliotecii, în special prin introducerea accesului la internet în toate secţiile. Este şi perioada în care Biblioteca a înlocuit softul Tinlib cu Alephino, în baza unui parteneriat care a inclus şi cele patru biblioteci centrale universitare din ţară.

Liliana Moldovan - martie 2009-octombrie 2009 - şef birou Evidenţa, prelucrarea şi dezvoltarea colecţiilor - director interimar.

Monica Olivia Avram - din noiembrie 2009 - până acum au fost încheiate numeroase parteneriate cu principalele instituţii de cultură şi

[83] Ana Todea, ***Portrete mureşene: dicţionar biobibliografic***, Tîrgu Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 2013, p. 368-371; vezi şi http://www.bjmures.ro/directorii/PoptamasDimitrie/PoptamasDimitrie.htm

[84] http://www.bjmures.ro/ro/Istoric.htm; Ana Todea, ***op. cit.***, p. 451-453.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

educaţie din judeţ şi din afara acestuia/din afara ţării. S-au organizat diferite conferinţe (*Cafeneaua Regională a ANBPR* pentru Regiunea Centru - 2011, Conferinţa ANBPR *BiblioPublica - Impactul transformator al bibliotecii publice în comunitate* - prima conferinţă Asociaţiei Naţionale a Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România desfăşurată la Tîrgu Mureş - 2012) simpozioane, activităţi, lansări de carte, concursuri literare; au avut loc participări la festivaluri, gale, concursuri, saloane, târguri de carte (la nivel naţional/internaţional) etc. S-au organizat noi secţii şi servicii: Centrul de Resurse American Corner Tîrgu Mureş. S-a înfiinţat şi implementat programul Biblionet în 2010. S-a constituit grupul de sprijin al bibliotecii *Asociaţia Prietenii Bibliotecii Mureş* în 2010.

Începând din anul 2011, Biblioteca Judeţeană Mureş beneficiază de cărţile donate prin *Programul Márai*. Are loc în continuare completarea fondului de carte de la bibliotecile „Tîrgu Mureş" din Chişinău şi „Ion Minulescu" din Nürnberg. S-a instalat un lift în holul sediului central al bibliotecii în 2012. S-au reabilitat cinci săli de la etajul III al bibliotecii (birou director, secretariat, 2 holuri la intrare, secţia de prelucrare). A avut loc instalarea sistemului de alarmă antiefracţie. Clădirea Teleki a beneficiat de reparaţii masive de restaurare. Au fost renovate Filiala 1 şi Filiala 3 şi a vut loc informatizarea filialelor, care au fost dotate cu calculatoare şi conectate la internet. S-au obţinut unele spaţii noi în cadrul *Complexului Parc* sau încăperile folosite anterior de Uniunea Naţională *Vatra Românească*, încăperi care au fost renovate şi în care s-au mutat unele secţii/birouri ale Bibliotecii.

Au avut loc cursuri de pregătire profesională pentru bibliotecari la Bibliotecă sau aceştia au avut oportunitatea de a participa la astfel de cursuri în afara judeţului. S-a demarat alcătuirea *Bibliotecii Digitale Mureş*. În cadrul emisiunilor televizate, realizate în colaborare cu diverse posturi TV locale, a fost evidenţiată activitatea Bibliotecii Judeţene, proiectele acesteia, serviciile noi oferite utilizatorilor.

În ceea ce priveşte colaborarea cu presa locală, o bună comunicare există cu publicaţiile *Cuvântul liber*, *Népújság*, *Zi de Zi*, *Adevărul de seară*, *24 de*

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

ore mureşene, *Marosvásárhélyi Hírlap* etc.[85] Pentru anul 2013, au fost înregistrate peste 250 de prezenţe în presa scrisă - română şi maghiară, precum şi numeroase apariţii la studiourile locale de televiziune. Tot în anul 2013 a fost creată pagina de *Facebook* a Bibliotecii, ca parte a tendinţei majore de socializare, comunicare socio-culturală şi diseminare a informaţiilor în mediul online. Ca noutate în politica de achiziţii, menţionăm faptul că a fost constituită o *Comisie de selecţie a titlurilor*, pe baza activităţii căreia s-a şi realizat lista finală a titlurilor cumpărate de Bibliotecă. Din comisie fac parte bibliotecari de la secţiile de relaţii cu publicul.

Regulamente de organizare şi funcţionare

Primul Regulament a fost elaborat în anul 1913 şi a rămas în vigoare timp de 5 ani. Acesta reglementa activitatea Bibliotecii în cele mai mici amănunte, chiar dacă ulterior au mai apărut o serie de modificări minore, în special legate de programul de funcţionare cu publicul. În acest sens există o serie de documente, scrise cu mâna, dar care au valoare de decizii interne, prin care se anunţă oficial noul orar sau suspendarea activităţii în situaţii mai deosebite (în special din motive de epidemii, care afectau întreaga populaţie a oraşului şi a zonei). În anul 1918 este redactat şi pus în aplicare un nou ***Regulament de Organizare şi Funcţionare a Bibliotecii Oraşului***. Este un document actual prin conţinut, deoarece reglementează, aproape în conformitate cu prevederile legislative de azi, activitatea Bibliotecii. În linii mari prevederile primelor ***Regulamente*** - din 1913 şi 1918 - sunt aplicate şi astăzi şi - la fel ca ***Testamentul Contelui Teleki Sámuel***, fondatorul Bibliotecii „Teleki-Bolyai" - sintetizează legislaţia actuală privind funcţionarea bibliotecilor publice din România. Prin prisma acestor documente ne este relevată cu claritate misiunea Bibliotecii, scopul şi obiectivele urmărite; se trasează clar drepturile şi obligaţiile bibliotecarilor şi ale cititorilor, se stabileşte programul de funcţionare (în funcţie de anotimp, numărul cărţilor care pot fi solicitate), se instituie taxa de înscriere, regimul

[85] http://www.bjmures.ro/rapoarte/2013/Raport%20de%20Activitate_2010-2012.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

giranţilor etc. Cel de-al treilea regulament păstrat, dar nu atât de complex, este elaborat în anul 1929 şi are în vedere nu numai organizarea activităţii specifice Bibliotecii, ci şi modul de funcţionare a întregului Palat al Culturii. Sunt stabilite obligaţiile personalului angajat, atribuţiile fiecărei persoane care îşi desfăşoară activitatea în incinta clădirii - administrator, îngrijitori, personalul Cinematografului etc., dar şi drepturile specifice.

S-a păstrat în arhivele interne şi o bogată corespondenţă privitoare la organizarea internă a Bibliotecii. Prin decizii sau hotărâri ale autorităţii locale, se stabilea/decidea/modifica în permanenţă: orarul cu publicul, în funcţie de propunerile înaintate de conducerea Bibliotecii; taxa de înscriere pentru cititori etc. Tot prin decizie se aproba şi utilizarea spaţiilor Bibliotecii - în special Sala Generală de Lectură - în folosul unor asociaţii sau societăţi culturale, profesionale, care organizau evenimente pentru publicul târgumureşean.[86]

În prezent, Biblioteca funcţionează în baza ***Regulamentului de Organizare şi Funcţionare*** aprobat prin Hotărârea Consiliului Judeţean Mureş nr. 129 din 25 octombrie 2012.

Spaţiile şi secţiile Bibliotecii

La momentul inaugurării Palatului Culturii, în 1913, Biblioteca a beneficiat de un spaţiu destul de generos, suficient în acel moment pentru colecţiile de cărţi, care nu depăşeau zece mii de volume. Datorită creşterii colecţiilor şi a dezvoltării serviciilor oferite, spaţiile ocupate de Bibliotecă în Palatul Culturii s-au mărit proporţional în timp, ajungând azi la peste 2.250 m^2. A fost nevoie de suplimentarea permanentă a suprafeţelor în care se desfăşura activitatea, atât a sălilor care erau accesibile publicului, cât şi a depozitelor de carte. Treptat, Biblioteca - pe baza corespondenţei cu autorităţile locale - a obţinut dreptul de folosire a aripii stângi a Palatului Culturii aproape integral, excepţie făcând doar etajul al patrulea al clădirii, în care funcţionează azi Secţia de Artă a Muzeului Judeţean Mureş.

[86] http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/index.htm

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Extinderea spaţiilor Bibliotecii este în strânsă corelaţie cu creşterea numărului de documente, dar şi al cititorilor şi, nu în ultimul rând, cu dezvoltarea serviciilor oferite comunităţii. Fiecare memoriu regăsit în arhive, fiecare solicitare de spaţiu în plus pentru nevoile Bibliotecii, este justificat de direcţiunea instituţiei tocmai prin aceste argumente de ordin cantitativ. Dacă în primii ani de activitate sunt accentuate preocupările cu privire la amenajarea spaţiilor existente şi creşterea fondului de documente, după cel de al doilea război mondial principala grijă a bibliotecarilor era legată de obţinerea de noi spaţii. Dintr-un memoriu de activitate înaintat Primăriei, aflăm că, în anul 1950, Biblioteca beneficia de numai patru încăperi, insuficiente pentru amploarea colecţiilor şi a serviciilor deja dezvoltate. Se solicita, aşadar, şi se supuneau spre aprobarea autorităţii locale numeroase opţiuni: începând de la divizarea şi reorganizarea spaţiului existent (de exemplu, în 1957 se propune divizarea „*halei mari în două încăperi printr-un glassvand*" - este vorba de etajul III al Bibliotecii, Secţia Documentară) şi până la cererea expresă a pivniţei, a podului Palatului Culturii etc. În plus, au fost atribuite - la cerere - noi spaţii pe raza municipiului Tîrgu Mureş în vederea organizării filialelor de cartier. [87]

Astfel, prima secţie desprinsă din biblioteca publică, în anul 1952, s-a adresat în exclusivitate cititorilor copii sub numele de **Biblioteca Copiilor**, situată în Palat, cu intrare dinspre Piaţa Trandafirilor. Secţia pentru Copii este organizată în aşa fel încât activitatea ei să nu se limiteze doar la împrumutul de publicaţii, ci să-şi asume rolul de centru cultural - adică să fie atât spaţiu de formare a cititorilor, cât şi spaţiu al evenimentelor culturale pentru micii utilizatori (întâlniri cu scriitori, oameni de cultură şi de artă, expoziţii, şezători şi matinee literare, lansări de carte etc.).[88] În prezent, secţia oferă servicii de împrumut la domiciliu: bibliografia şcolară; cărţi din toate domeniile cunoaşterii adresate celor mici; cărţi în limbi străine; cărţi ilustrate pentru preşcolari; casete audio şi video; consultarea pe loc a unui

[87] http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

[88] http://www.bjmures.ro/ro/Sectiile.htm

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

bogat fond de referinţă; acces la internet; organizarea de activităţi culturale, ateliere de creaţie, expoziţii de desene realizate de copii etc.

A urmat separarea fondurilor de împrumut şi fondul permanent al Sălii de Lectură în anul 1961. Azi, **Sala Generală de Lectură „Mihai Eminescu"** oferă servicii de studiu în sală, fără posibilitatea de împrumut la domiciliu, a unui exemplar din toate titlurile achiziţionate de Bibliotecă, din toate domeniile; acces la internet şi wireless; studiere de stas-uri; parcurgerea publicaţiilor periodice şi a legislaţiei din anul în curs.

Secţia de Ştiinţe Socio-Umane oferă servicii de înscriere a cititorilor; împrumut de cărţi la domiciliu din domeniile socio-umane: filosofie, religie, psihologie, sociologie, economie, drept, pedagogie, medicină, sport, geografie, istorie etc., acces la internet şi wireless; organizarea de activităţi, expoziţii de carte sau de artă.

Secţia Beletristică oferă servicii de împrumut la domiciliu: cărţi de limbă şi literatură română şi străină; critică şi teorie literară; lingvistică, gramatică şi ghiduri de conversaţie; folclor; consultare în sală a enciclopediilor şi dicţionarelor; acces la internet şi wireless; organizarea de activităţi, expoziţii de carte sau de artă.

Înfiinţată în anul 1964, din dorinţa de a separa fondul de carte ştiinţifică de cel beletristic şi mutată în spaţiul propriu în 1974, **Secţia Cartea Tehnică** este o expresie a legăturii dintre tradiţie şi noutate.[89] Serviciile oferite de această secţie sunt: împrumut la domiciliu din fondul de carte tehnico-ştiinţifică, cărţi de specialitate din domeniile: ştiinţe economice, ştiinţe exacte, ştiinţe ale naturii, medicină veterinară, industrie şi inginerie, agricultură, electronică şi electrotehnică, telecomunicaţii, informatică, arhitectură, arte decorative, cinematografie, fotografie etc.; îndrumare bibliografică şi ajutor în căutarea de informaţii pentru diferite teme sau proiecte; acces la internet.

În anii care au urmat, s-au organizat, în cartierele cu populaţie mai numeroasă, patru filiale de cartier: **Filiala nr. 1** - situată în cartierul Aleea Carpaţi din Tîrgu Mureş, înfiinţată în anul 1968, oferă servicii de împrumut

[89] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

la domiciliu din fondul de carte; consultarea fondului de referinţă; acces la internet şi wireless; activităţi în sprijinul procesului educaţional şcolar şi recreaţionale; **Filiala nr. 2** - situată în cartierul Tudor Vladimirescu, înfiinţată în anul 1969, închisă temporar din noiembrie 2012; **Filiala nr. 3** - situată în cartierul Dâmbul Pietros, înfiinţată în anul 1976, oferă servicii de împrumut la domiciliu din fondul de carte; consultarea fondului de referinţă; acces la internet şi wireless, cursuri pentru utilizarea calculatorului şi internetului destinate pensionarilor (*Buninet*), lecturare şi dramatizare poveşti („*După-amiaza de poveste*"), excursii periodice cu pensionarii absolvenţi ai cursurilor *Buninet*; **Filiala nr. 4** - care funcţiona din anul 1985 în cartierul Cornişa, în urma litigiului cu Primăria Municipiului Tîrgu Mureş a fost evacuată din Casa Tineretului şi mutată pe Strada Trebely în incinta Direcţiei Generale pentru Protecţia Drepturilor Copilului Mureş, corp A, în anul 2010, deservind locuitorii aceleiaşi zone, oferă servicii de împrumut la domiciliu din fondul de carte; consultarea fondului de referinţă; acces la internet şi wireless, printare documente, cursuri gratuite de lucru manual, sesiuni de orientare şi instruire a utilizatorilor privind folosirea computerului şi utilizarea internetului, activităţi în sprijinul procesului educaţional şcolar şi recreaţionale.

Secţia de Artă a funcţionat o bună perioadă de timp în Clădirea Teleki. Din anul 2012, secţia funcţionează în incinta Complexului Parc. În cele trei săli de care dispune, cititorii de astăzi găsesc, pe lângă cărţile de specialitate din domeniile esteticii, artei plastice, muzicii şi teatrologiei, albume, dicţionare, lexicoane şi partituri, existând posibilitatea împrumutului la domiciliu. În oferta de carte a secţiei se numără câteva titluri aparte, printre care: ***Hronicul muzicii româneşti (Epoca străveche, veche şi medievală)*** şi ***Studii de etnomuzicologie şi bizantinologie***, apărute la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, ***Pagini din istoria muzicii româneşti*** şi ***Scrisori şi documente*** de George Breazul. De asemenea, două volume (facsimil şi transcrieri) din ***Codex Caioni***, o culegere în notaţie de tabulatură pentru orgă, din secolul XVII, ce face parte din colecţia „Musicalia Danubiana." Tratate de ***Teoria muzicii***, ***Armonie***, ***Contrapunct***, ***Folclor muzical***, ***Istoria muzicii universale***, monografii

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

ale compozitorilor, interpreților, studii critice, cronici, folclor, albume de pictură universală şi autohtonă - sunt doar câteva titluri solicitate în mod frecvent de cititori. În cadrul colecţiei de discuri, secţia deţine, printre altele, înregistrări rare, aparţinând unor ediţii restrânse din Fonoteca de Aur a Institutului de Cercetări Etnologice şi Dialectologice sau a Societății Compozitorilor Români. Tot în seria materialelor audio de mare valoare, Secţia de Artă pune la dispoziţia auditorilor înregistrări celebre, având drept protagonişti interpreți şi dirijori de marcă - integrale de opere, integrale de simfonii, concerte, piese de teatru etc.[90]

În ultimii ani s-au realizat lucrări masive de renovare şi restaurare a tuturor spaţiilor Bibliotecii, care au vizat modernizarea acestora, revalorificarea lor, precum şi amenajarea unor suprafeţe neutilizate anterior: curtea interioară, casa scării - prin instalarea liftului care deserveşte întreaga clădire, instalaţie de încălzire centralizată. Obţinerea de noi spaţii este o constantă şi acum în preocupările conducerii Bibliotecii. Cele mai recente spaţii atribuite sunt: 15 încăperi în incinta Complexului Hotelier Parc şi 5 încăperi la etajul I al Palatului Culturii, ocupate anterior de Uniunea Vatra Românească în anul 2012. În incinta Complexului Parc au fost amenajate şi deschise pentru public: Centrul de Resurse American Corner Tîrgu Mureş, inaugurat la 27 octombrie 2011 (urmare a parteneriatului încheiat cu Ambasada Statelor Unite ale Americii la Bucureşti), Secţia de Artă, deschisă pentru public la 21 august 2012; Secţia Publicaţii Periodice (cu sala de lectură şi depozite) deschisă pentru public în 2012.[91]

Centrul de resurse American Corner este un centru de informare şi resurse, unde cei interesaţi au acces la colecţiile de cărţi şi CD/DVD-uri despre cultura şi civilizaţia americană - toate în limba engleză, materiale de învăţare şi predare a limbii şi literaturii americane, au acces la baza de date eLibrary USA; tot aici au loc o serie de programe şi workshop-uri culturale şi educaționale.

[90] http://www.bjmures.ro/ro/Arta.htm

[91] http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Secţia Publicaţii Periodice cuprinde ziare, reviste, anuare etc. apărute de-a lungul timpului, unele în serii complete, altele cu numere sporadice, în funcţie de posibilităţile de achiziţionare care au fost de-a lungul anilor şi cu condiţia nedegradării lor în timp. O valoare deosebită o are colecţia de periodice transilvănene din secolul XIX, printre care se numără: ***Gazeta de Transilvania***, ***Telegraful român***, ***Foaie pentru minte, inimă şi literatură***, ***Concordia***, ***Erdély Híradó*** (*Jurnalul Transilvaniei*, Cluj), ***Erdély*** (*Transilvania*, Tîrgu Mureş), ***Erdély Figyelő*** (*Observatorul Transilvaniei*, Tîrgu Mureş), seria ***Cronicilor moldoveneşti*** publicate de Mihail Kogălniceanu. Colecţia de publicaţii a fost dezvoltată, astăzi regăsindu-se numere din anuare precum ***Studia Universitatis „Petru Maior," Seria Historia*** şi ***Seria Philologia***; ***Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Şincai" din Tîrgu Mureş*** sau ***Marisia***, publicaţia Muzeului Judeţean Mureş; publicaţii de biblioteconomie precum: ***Libraria***, ***Marisia***, ***BiblioMagazin***, ***Buletinul ANBPR***, revista ***Biblioteca*** etc.; ziare şi reviste locale precum: ***Cuvântul liber***, ***24 de ore mureşene***, ***Adevărul de seară***, ***Zi de Zi***, ***Népújság***, ***Marosvasarhélyi Hirláp*** etc.

Un fond aparte, important prin originalitatea, vechimea şi valoarea documentelor pe care le deţine, îl reprezintă cele două colecţii de valoare incontestabilă, *Teleki* şi *Bolyai* (unificate prin decizie a autorităţii locale) şi care au trecut cu întregul patrimoniu în administrarea Bibliotecii Judeţene la o dată care nu poate fi stabilită cu exactitate.

Structura organizatorică a Bibliotecii în anul 2013 este una destul de complexă şi cuprinde:

❖**Serviciul Comunicarea Colecţiilor**:

✓*Compartimentul Împrumut Carte pentru Adulţi (Secţia Ştiinţe Socio-Umane şi Secţia Beletristică);*

✓*Secţia Biblioteca Copiilor;*

✓*Secţia de Carte Tehnico-ştiinţifică;*

✓*Secţia de Artă;*

✓*Sala Generală de Lectură „Mihai Eminescu";*

✓*Sala de Lectură - Publicaţii Periodice;*

✓*Sala de Lectură - Fond Tradiţional;*

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

- ✓*Centrul de Resurse American Corner;*
- ✓*Sala Multimedia* (în curs de organizare);
- ✓*Filiala nr. 1 - Aleea Carpaţi;*
- ✓*Filiala nr. 2 - Tudor* (închisă temporar);
- ✓*Filiala nr. 3 - Dâmbul Pietros;*
- ✓*Filiala nr. 4 - Cornişa*

❖**Biroul Evidenţa, Prelucrarea şi Dezvoltarea Colecţiilor:**

- ✓*Compartimentul de achiziţii, evidenţă şi prelucrare;*
- ✓*Compartimentul de informare bibliografică. Depozit legal*

❖***Biroul Colecţii Speciale. Biblioteca „Teleki-Bolyai"***

❖***Compartimentul de Îndrumare Metodică de Specialitate, Marketing şi Publicitate***

❖***Compartimentul de Informatizare***

❖***Serviciul Financiar-Contabil, Resurse Umane şi Secretariat.***

În ceea ce priveşte serviciile oferite, putem spune că Biblioteca a încercat să răspundă nevoilor reale ale publicului-cititor: de la asigurarea serviciului tradiţional de lectură şi informare (prin cataloage tradiţionale, catalog online - folosind softurile TINLIB din 1996, apoi Alephino din 2007, iar în prezent QULTO) şi până la adaptarea la noile tendinţe din domeniul tehnicii: asigurarea accesului gratuit la internet, acces la documente full-text (prin *Biblioteca Digitală Mureş*, care cuprinde 80 de documente în format electronic, filme scurte care prezintă activitatea Bibliotecii, fotografii), audiţii muzicale, vizionări de filme etc.

Pe planul relaţiilor cu străinătatea, Biblioteca şi-a înscris în palmares organizarea - în baza unui Protocol de colaborare încheiat cu Biblioteca Municipală „B. P. Haşdeu" din Chişinău în anul 1996 - a unei filiale de carte românească în capitala Republicii Moldova - Biblioteca „Tîrgu Mureş." În 2009 a participat, alături de Platforma Culturală „AŞII ROMÂNI" din Germania, la înfiinţarea primei biblioteci româneşti din spaţiul german, la Nürnberg.[92]

[92] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Corespondenţă cu autorităţile locale

Corespondenţa cu autorităţile locale are în vedere corespondenţa prin care Biblioteca Judeţeană Mureş, prin directorii numiţi, a menţinut o bună legătură cu autorităţile municipiului şi ale judeţului. Subiectele sunt diverse: probleme administrative (instalarea telefonului în Bibliotecă; schimbarea unor ţevi sau becuri din spaţiile utilizate; îmbunătăţirea condiţiilor de muncă ale angajaţilor prin achiziţionarea unor halate sau mănuşi; oferte privind achiziţia unor aparate sau mecanisme necesare desfăşurării optime a serviciilor, maşini de scris, aparat de găurit pentru atelierul de legătorie etc.), probleme legate de organizarea colecţiilor (fonduri şi oferte pentru legarea cărţilor; organizarea anuală a curăţeniei generale prin închiderea Bibliotecii pentru public, aprobarea scoaterii din fonduri a documentelor deteriorate, comandarea ştampilei cu sigla Bibliotecii etc.). Chiar dacă la prima vedere unele dintre documentele sau solicitările transmise către forurile tutelare par destul de „nepotrivite" azi, atunci era, probabil, modalitatea cea mai eficientă de a cunoaşte în permanenţă ceea ce se întâmpla în Bibliotecă, dar şi o modalitate de a păstra mereu instituţia în atenţia autorităţii. Evident, resursele existente, precum şi personalul redus, nu permiteau abordarea şi clarificarea aproape imediată a problemelor apărute. În plus, prin prisma solicitărilor adresate - uneori greu de înţeles pentru noi, generaţiile care au urmat - se conturează limpede problemele Bibliotecii, percepem oarecum altfel situaţiile şi, mai mult decât atât, învăţăm să apreciem mai bine moştenirea transmisă nouă.[93] Inclusiv astăzi se continuă păstrarea legăturii cu autorităţile locale printr-o vastă corespondenţă, legată de diverse subiecte: administrative, legate de personal (angajări, cursuri etc.), bugetare, organizarea colecţiilor, obţinere de noi spaţii, dotări materiale, achiziţii/casări de documente şi echipamente, aprobarea afişelor, organizarea de evenimente culturale şi concursuri etc.

[93] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Planuri de muncă

Planurile de muncă reprezintă o caracteristică a perioadei postbelice şi a instaurării noului regim politic. De altfel, în anii de după cel de-al doilea război mondial se poate constata o standardizare a activităţii instituţiilor culturale la nivel naţional. Biblioteca dobândeşte un rol de prim rang în promovarea valorilor specifice regimului politic comunist. Această standardizare, precum şi controlul sporit în ceea ce priveşte achiziţia de documente, evenimentele culturale organizate - aceleaşi pentru întreaga ţară, cu indicaţii precise privind numărul participanţilor, modul de realizare a afişelor şi pliantelor de promovare etc. - se reflectă foarte limpede în planurile de muncă solicitate la nivel local (Sfatul Popular), pentru a fi centralizate ulterior de diverse structuri la nivelul ministerului de resort. Cel mai vechi *Plan de muncă* păstrat în arhive este datat 27 iunie 1947 şi are în vedere organizarea activităţii Bibliotecii pentru vara anului în curs. Este destul de succint, prevede suspendarea activităţii cu publicul pe durata unei luni, interval în care se realizează inventarul fondurilor existente. Planurile de muncă erau redactate de conducerea Bibliotecii cu o periodicitate care oscila între organizarea unor manifestări cu caracter naţional (sărbătorirea Zilei de 23 August, a Zilei de 1 Mai etc.), stabilirea priorităţilor pentru intervale trimestriale de timp sau chiar planuri anuale. Parcurgându-le, filă de filă, se poate urmări programul managerial propus de conducerea Bibliotecii în diferite etape de activitate.

Un accent deosebit se punea pe organizarea colecţiilor de documente, prin completarea unui număr prestabilit de fişe cartografice, conform standardelor. Totodată, prin stabilirea responsabililor pentru fiecare activitate specifică în parte - cu normare lunară sau trimestrială - se poate urmări modul de punere în practică a „fişei postului" în variantă incipientă. O mare parte din fişele de catalog, pe care şi azi Biblioteca Judeţeană Mureş le foloseşte ca instrumente tradiţionale de căutare şi regăsire a informaţiilor, au la bază aceste proiecţii pentru viitor. Planurile de muncă au şi alte componente, care vizează completarea colecţiilor cu un anumit fond de documente anual (în special în limba rusă), organizarea de activităţi cultural-educaţionale pentru un anumit grup ţintă, vizite metodice în bibliotecile

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

subordonate din punct de vedere profesional, cursuri de perfecţionare pentru personalul angajat din biblioteci etc.

Dar, dincolo de „obligaţiile profesionale," se poate cu uşurinţă citi printre rânduri… Bibliotecarii erau oarecum într-o întrecere continuă, propunând conducerii şi provocându-se pe ei înşişi să se evidenţieze prin iniţiative, creativitate şi profesionalism, asumându-şi de bună voie unele activităţi sau implicându-se voluntar în altele.[94]

Rapoarte, dări de seamă, statistici generale

Rapoartele, dările de seamă, statisticile generale se referă la activitatea Bibliotecii, la evoluţia numărului de documente, creşterea numărului de cititori, dar şi alte tipuri de informaţii de specialitate, care reflectă creşterea cantitativă şi calitativă a dotărilor şi serviciilor oferite comunităţii. Chiar dacă Biblioteca s-a deschis pentru public în luna noiembrie a anului 1913, primul „raport de activitate" datează deja de la începutul anului 1914. Deschiderea bibliotecii publice a oraşului a fost argumentată în epocă prin nevoia de lectură, de informare a populaţiei. Statistica pentru prima lună şi jumătate susţine acest argument: 1.287 de documente au fost solicitate de cititori în acest scurt interval de timp. Statisticile lunare ulterioare, centralizate la finalul fiecărui an, dovedesc faptul că Biblioteca publică a intrat în viaţa târgumureşenilor; chiar dacă exista deja la Tîrgu Mureş o bibliotecă deschisă publicului cu mai bine de 100 de ani în urmă - Biblioteca „Teleki-Bolyai," „oferită" cititorilor în 1802. Având la bază statisticile, putem înţelege că nevoia de cunoaştere era mai puternică. Cifrele, atât cele care reflectă numărul cititorilor înscrişi, cât şi cel al documentelor împrumutate, au crescut proporţional cu dezvoltarea colecţiilor şi cu schimbarea mentalităţii colective. Astfel, în plină criză postbelică, în luna ianuarie a anului 1919, frecvenţa/numărul de vizite înregistrate era de 2.098, iar numărul documentelor împrumutate ajungea la 4.608. Conform unui chestionar completat în august 1921, Biblioteca a fost vizitată de 5.599 de ori, iar pe

[94] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

parcursul anului 1929, 4.170 de cititori (unii de mai multe ori, evident) au frecventat Biblioteca, împrumutând 18.336 volume.

Datele centralizate pentru perioada 1926-1933 arată că au fost înscrişi 2.475 de cititori, adică o medie anuală de 310 cititori. După terminarea războiului, conform datelor statistice, frecventau Biblioteca zilnic, în medie, 25-30 de cititori, iar organizarea Sălii Generale de Lectură - care în anul 1939 primeşte denumirea de *Sala Generală de Lectură „Mihai Eminescu,"* denumire care se păstrează şi azi - a dus la creşterea numărului de documente consultate. Motivul este unul foarte simplu: cititorii aveau condiţiile necesare studiului individual: sală modernă de studiu, mobilier adecvat, linişte.

Pentru anul 1951, cifrele arată un număr de 1.137 de cititori înscrişi.[95]

Pentru anul 2013 statisticile arată astfel:

Înregistrări pe parcursul anului 2013	
Utilizatori înscrişi - total	52.408
Utilizatori activi - total (vizaţi şi nou înscrişi), din care:	10.339
- nou înscrişi	3.168
Tranzacţii de împrumut individual (documente eliberate)	250.228
- cărţi - volume	231.435
- periodice - volume	13.898
Vizite la bibliotecă	137.091
Vizite virtuale la resursele din reţea ale bibliotecii	33.264
Participanţi la Programe şi proiecte educative pentru populaţie	19.236
- sub 15 ani	9.040
- 15-24 ani	6.819
- 25-64 ani	2.511

[95] ***Ibidem***; date statistice legate de evoluţia fondului de publicaţii, numărului de cititori, publicaţii consultate şi frecvenţă se regăsesc şi în Dimitrie Poptămaş, Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid], Tîrgu Mureş, 1979, p. 16; Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean - o viaţă printre oameni şi cărţi***, Tîrgu Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş şi Fundaţia Culturală „Vasile Netea" Tîrgu Mureş, 2003, p. 20.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

- 65 ani şi peste	866
Participanţi la sesiuni de comunicări ştiinţifice, simpozioane şi conferinţe	819
Participanţi la cursuri de formare continuă	119

Analizând datele statistice ale anului 2013, în funcţie de statutul ocupaţional şi vârstă, ajungem la următoarele concluzii:

✓ utilizatori încadraţi profesional (profesii intelectuale, tehnicieni, maiştrii, funcţionari, muncitori) - reprezintă 24,78% din numărul utilizatorilor nou înscrişi;

✓ utilizatori preşcolari, elevi şi studenţi - reprezintă 61,45 % din numărul utilizatorilor nou înscrişi. Ei se constituie în categoria socio-profesională cel mai bine reprezentată. Numărul mare al utilizatorilor de vârstă şcolară - indiferent de nivelul studiilor - confirmă faptul că oferta de lectură a Bibliotecii este în măsură să completeze nevoile stabilite prin programa şcolară;

✓ utilizatori neîncadraţi profesional (pensionari, casnice, şomeri, alte categorii) - reprezintă 13,76 % din numărul utilizatorilor nou înscrişi.

Tot din statistici reiese că în anul 2013 au fost organizate 846 activităţi culturale, dintre care 364 activităţi cu publicul şi 482 expoziţii. Impactul ofertei culturale a Bibliotecii este dovedit de numărul mare al participanţilor: 19.236. Dacă luăm în considerare numărul celor 3.300 de elevi care au participat la activităţile organizate de Biblioteca Judeţeană în cadrul Săptămânii „*Şcoala altfel: Să ştii mai multe, să fii mai bun*" (1-5 aprilie 2013), *Centenarul Bibliotecii* (22 noiembrie 2013), târgurile la care a participat / pe care le-a organizat Biblioteca, statisticile ne oferă deja o imagine parţială cu privire la numărul final al beneficiarilor.

Statisticile referitoare la colecţii înregistrează creşteri asemănătoare. Frecvenţa de creştere medie anuală a colecţiilor era de 1.500 de volume noi, situaţie care s-a menţinut pe toată durata perioadei interbelice. În 1923, totalul fondurilor existente ajungea deja la 31.216 volume.

O schimbare în politica de dezvoltare a colecţiilor se observă începând cu mijlocul anilor '20, când cartea în limba română şi-a găsit locul

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

în Bibliotecă. Astfel, o statistică din anul 1926 arată că din totalul de 33.436 volume, 5.029 erau în limba română, 23.155 în limba maghiară, 4.526 în limba germană, 349 în limba franceză, 331 în limba latină, restul fiind în alte limbi. Colecţiile au crescut progresiv, de la 62.954 de volume în 1944, la 73.319 de volume în 1950; aşadar, o creştere medie constantă de circa 1.200 de volume pe an. Numărul cititorilor activi, al documentelor împrumutate şi frecvenţa vizitelor au crescut progresiv, stagnând doar în perioadele de criză, când populaţia era afectată masiv fie de desfăşurarea celui de al doilea război mondial, fie de grave crize de sănătate (din cauza epidemiilor de natură să îngrijoreze masiv populaţia, Biblioteca era uneori închisă pe perioade mai îndelungate).[96]

Fondul de documente al Bibliotecii a fost completat şi dezvoltat de-a lungul anilor cu: apariţii editoriale noi, naţionale şi internaţionale, în diferite limbi; manuscrise şi cărţi rare în perioadele în care acest lucru a fost posibil; documente păstrate conform noilor tehnologii (CD-uri, DVD-uri, cărți electronice).

La sfârşitul anului 2013, *Biblioteca Digitală* cuprindea un număr de 83 de cărţi full-text, din domenii diverse. În plus, cuprinde 3 cărți vechi (inclusiv un incunabul); cărţi pentru studenţii de la specializarea Istorie; lucrări despre Biblioteca Județeană Mureş; prezentări în format pps realizate de Bibliotecă sau angajaţi; linkuri către alte biblioteci digitale. A fost creată şi *Biblioteca Video Mureş* - care cuprinde 11 filme cu secvențe din activitățile Bibliotecii. În anul 2013, pagina de start a Bibliotecii a fost accesată de 146.860 vizitatori, *Biblioteca Digitală Mureş* a fost accesată de un număr de 33.264 vizitatori virtuali, au avut loc 91.646 sesiuni OPAC şi 13.467 sesiuni internet.

În anul 2013, situaţia fondului de documente se prezintă astfel:

[96] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Tip de documente	Total	În limba română	În alte limbi
Cărţi şi periodice tipărite (legate) - volume - total, din care:	928.215	704.144	224.071
- cărţi rare - unităţi fizice	100	56	44
- manuscrise - unităţi fizice	14.770	11.048	3.722
- microformate - unităţi fizice	1.925	1.445	480
Documente audiovizuale - total unităţi fizice din care:	8.702	5.986	2.716
- documente audio	6.584	4.929	1.655
- documente vizuale	1.334	897	437
- documente audiovizuale combinate	784	160	624
Colecţii electronice - total unităţi fizice, din care:	8.405	6.155	2.250
- documente digitale - cărţi electronice	481	363	118
- documente digitale - alte documente digitale	7.921	5.790	2.131
- baze de date	3	2	1
Alte documente de bibliotecă - unităţi fizice	5.428	4.016	1.412
Cărţi tipărite şi electronice - titluri - total	185.792	130.334	55.458

Conform datelor înregistrate de *Compartimentul de Informare Bibliografică. Depozit Legal*, în anul 2013 Biblioteca a fost menţionată în presa scrisă locală română şi maghiară de peste 250 de ori. S-au înregistrat mai multe intervenţii radio, precum şi emisiuni TV (în special la Studioul Antena 1 Tîrgu Mureş) în care au fost prezentate proiectele, activităţile şi ofertele de servicii ale Bibliotecii. În parteneriat cu Studioul Antena 1 Tîrgu Mureş a fost realizat şi un film documentar de 55 de minute dedicat Centenarului Bibliotecii şi care a fost difuzat în noiembrie 2013 pe postul local.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Indicatori rezultaţi din statisticile anuale pentru anul 2013:

A. **Indicatori de performanţă operaţionali**:

a. Raport număr de utilizatori per număr de angajaţi în bibliotecă:

Număr utilizatori activi	10.339	= 188 utilizatori / angajat
Total angajaţi bibliotecă	55	

b. Raport personal de specialitate din bibliotecă per număr de utilizatori:

Total personal de specialitate	38	= 0.003 *bibliotecari / utilizator*
Total utilizatori activi	10.339	

Total vizite la bibliotecă / an	191.092	= 5.029 *vizite / bibliotecari*
Total personal de specialitate	38	

c. Indicatori de productivitate pentru alte servicii oferite de bibliotecă:
1. *Rezervări titluri*: 2.765
2. *Referinţe şi bibliografii oferite*: 592

B. Indicatori de eficienţă:

a. Dezvoltarea şi comunicarea colecţiilor, frecvenţa la bibliotecă:

1. Indicele de circulaţie a documentelor din fondul bibliotecii:

Total documente difuzate	250.228 * 100	= 27 %
Total fond de documente	928.215	

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

2. Indicele de înzestrare a bibliotecii cu documente specifice:

Total fond de documente	928.215	= 7 documente / locuitor
Total populație municipiu	134.290	

3. Documente achiziționate la 1.000 locuitori: (conform Legii 334/02 republicată este de 50 vol./1.000 locuitori)

*Documente achiziționate/donații * 1000*	7.170 * 1000	= 53,39 documente / 1.000 locuitori
Total populație municipiu	134.290	

4. Indicele de înnoire a fondului de documente specifice:

Total intrări UB 2013	7.170 * 100	= 0,77 %
Total fond de documente	928.215	

5. % documente ieșite din total fond:

Total documente ieșite	4.774 * 100	= 0,51 %
Total fond de documente	928.215	

6. Indicele de lectură a populației:

Total documente de bibliotecă difuzate	250.228	= 1, 86 volume / locuitor
Total populație municipiu	134.290	

7. Indicele de lectură a utilizatorilor bibliotecii:

Total documente difuzate	250.228	= 24,20 volume consultate / utilizator
Total utilizatori activi	10.339	

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

8. Indice de atragere a populaţiei la lectură:

Total utilizatori activi	10.339 * 100	= 7 %
Total populaţie municipiu	134.290	

9. Indice de frecvenţă a bibliotecii / an:

Total frecvenţă pe an	191.092	= 18,48 vizite / utilizator de bibliotecă
Total utilizatori activi	10.339	

10. Indicele mediu de frecvenţă / an:

Total frecvenţă pe an	191.092	= 955 vizite / zi
Numărul de zile lucrătoare	200	

b. Participarea la activităţile şi serviciile bibliotecii:

1. *Indicele de participare la serviciile bibliotecii:*

Total vizite la bibliotecă	191.092	= 1,42 vizite la bibliotecă / locuitor
Total populaţie municipiu	134.290	

2. *Indicele mediu de participare la serviciile bibliotecii*:

Total participanţi la acţiuni	19.236	= 23 participanţi / activitate / expoziţie
Total acţiuni / expoziţii	846	

3. *Indice de cuprindere a populaţiei la activităţile bibliotecii:*

Total participanţi activităţi	19.236 * 100	= 14,32 %
Total populaţie municipiu	134.290	

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

4. *Indice reprezentând ponderea vizitelor pentru tranzacţii de împrumut*:

Total vizite la bibliotecă	191.092* 100	= 76,37 %
Total vizite tranzacţii de împrumut	250.228	

C. Indicatori de eficienţă economică:

1. Ponderea cheltuielilor pentru achiziţii de documente din total finanţare:

Cheltuieli achiziţii de documente	151.963 * 100	= 7,8 %
Buget total cheltuieli materiale	1.943.120	

2. Cost per vizită la bibliotecă:

Total cheltuieli materiale	1.943.120	= 10,17 cost / vizită
Total vizite pentru împrumut	191.092	

3. Costuri de funcţionare a sediilor bibliotecii per utilizator:

Total cheltuieli materiale	1.943.120	= 187,94 cost/utilizator
Total utilizatori activi	10.339	

D. Indicatori de impact:

1. Indicele structurii de vârstă a utilizatorilor nou înscrişi la bibliotecă:

Total utilizatori copii şi tineri (6-25 ani)	2.002 * 100	= 63,19 %
Total utilizatori nou înscrişi în 2013	3.168	

Total utilizatori maturi (26-60 ani)	1.015 * 100	= 32,04 %
Total utilizatori nou înscrişi în 2013	3.168	

Total utilizatori vârstnici (peste 61 ani)	151 * 100	= 4,77 %
Total utilizatori nou înscrişi în 2013	3.168	

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

2. Indicele structurii profesionale a utilizatorilor nou înscrişi la bibliotecă:

$$\frac{\textit{Total utilizatori profesii intelectuale}}{\textit{Total utilizatori nou înscrişi în 2013}} = \frac{475 * 100}{3.168} = 14{,}99\ \%$$

$$\frac{\textit{Total utilizatori încadraţi profesional}}{\textit{Total utilizatori nou înscrişi în 2013}} = \frac{310 * 100}{3.168} = 9{,}79\ \%$$

$$\frac{\textit{Total utilizatori preşcolari, elevi şi studenţi}}{\textit{Total utilizatori nou înscrişi în 2013}} = \frac{1.947 * 100}{3.168} = 61{,}45\ \%$$

$$\frac{\textit{Total utilizatori pensionari}}{\textit{Total utilizatori nou înscrişi în 2013}} = \frac{151 * 100}{3.168} = 4{,}76\ \%$$

$$\frac{\textit{Total utilizatori neîncadraţi profesional}}{\textit{Total utilizatori nou înscrişi în 2013}} = \frac{92 * 100}{3.168} = 2{,}90\ \%$$

$$\frac{\textit{Total utilizatori alte categorii}}{\textit{Total utilizatori nou înscrişi în 2013}} = \frac{153 * 100}{3.168} = 4{,}83\ \%$$

Biblioteca şi cititorii: corespondenţă

Tratarea corespondenţei purtate de-a lungul anilor între Bibliotecă şi cititorii săi constituie puncte de analiză în activitatea bibliotecarilor, deoarece reflectă, în primul rând profesionalismul lor, modul în care se dezvoltă relaţia cu beneficiarii serviciilor oferite, seriozitatea dovedită de ambele părţi.

O mare parte din corespondenţă are la bază situaţiile extreme, în care bibliotecarii au fost nevoiţi să trimită somaţii cititorilor care, din diverse motive, nu au respectat termenele prevăzute prin reglementările interne privind durata perioadei de împrumut. Interesantă este atitudinea bibliotecarilor în faţa unor astfel de situaţii, insistenţa lor în încercarea de a recupera cărţile restante, ducând uneori la excese. Fiecare cititor restanţier era căutat cu îndârjire, uneori ajungându-se chiar la superiorii lui (cazul

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

militarilor, al elevilor etc.), solicitându-se informaţii suplimentare cu privire la domiciliu, familie sau apropiaţi. Vorbim de excese, deoarece cazurile mai deosebite erau aduse la cunoştinţa Primăriei, căreia i se solicita ajutorul.

La finalul anilor '20 - începutul anilor '30, corespondenţa pe această temă cu autorităţile locale este atât de intensă, încât, la un moment dat, răspunsul a devenit unul nesatisfăcător pentru bibliotecari: costurile de recuperare depăşesc cu mult costurile iniţiale de achiziţie a cărţii; în plus, date fiind resursele de personal reduse, Primăria nu mai poate face faţă muncii de teren, în căutarea cititorilor restanţieri… O importanţă deosebită a fost acordată „giranţilor": persoane care depun garanţie morală şi îşi asumă responsabilitatea pentru potenţialii cititori ai Bibliotecii care, din motive independente de ei, nu se pot bucura de serviciile oferite în deplinătatea lor. Regăsim printre „giranţi" numele sonore ale unor personalităţi reprezentative pentru spaţiul mureşean: oameni de cultură, profesori, învăţători, dar şi părinţi, oameni simpli, care - înţelegând importanţa Bibliotecii pentru educaţia copiilor - semnează fără reţineri formularul, asumându-şi comportamentul şi seriozitatea copiilor ca cititori.

Unul dintre cele mai interesante documente păstrate, cu valoare istorică pentru comunitatea târgumureşeană, este cel semnat de profesorul Traian Popa în ianuarie 1928, prin care solicită direcţiunii Bibliotecii să achiziţioneze o carte necesară finalizării monografiei oraşului. Este o dovadă a faptului că relaţia *Cititor - Bibliotecă* funcţiona şi că se ţinea seama de nevoile de lectură exprimate de cei care ştiau că pot să solicite diverse informaţii. O relaţie care s-a perpetuat până azi, determinând direcţiile generale ale politicii de achiziţii de documente.[97]

Probleme bugetare

Problemele bugetare apărute de-a lungul anilor, care reies din arhivele interne ale Bibliotecii, includ propuneri şi solicitări, planificări bugetare trimestriale şi anuale, facturi de la edituri locale (ceea ce le sporeşte şi mai

[97] http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

mult valoarea, ele constituindu-se totodată în frânturi de istorie editorială locală). Documentele reflectă modul de gândire al antecesorilor noştri, modul în care cunoşteau valoarea reală a fondurilor primite, creativitatea şi imaginaţia lor în a le utiliza cât mai eficient.[98]

După primul război mondial, bugetul alocat Bibliotecii era formal, în condiţiile în care cărţile erau foarte scumpe. Aurel Flimon a propus în anul 1925 instituirea unui *impozit bibliotecar*, constituit din aplicarea în plus a sumei de 50 de bani la biletele de intrare la spectacolele de teatru, cinema, concerte sau baluri. Se spera prin aceasta strângerea unor fonduri pentru bibliotecă suficiente pentru achiziţionarea de 50-60 volume.[99] O propunere asemănătoare a fost avansată în anul 1927 şi viza instituirea „*unui imposit de un leu pentru fiecare bilet de cinematograf, în vederea reîmprospătării bibliotecii publice cu cărţi.*" Aceste soluţii, din nefericire, nu au putut fi acceptate la momentul respectiv, fiind în contradicţie cu prevederile legislative în vigoare.[100]

Personal şi salarizare

Biblioteca este formată, dincolo de cărţi, din Oameni care, prin pasiunea lor pentru carte - autori şi gestionari ai informaţiei - şi prin dorinţa de a-i ajuta pe alţii, îi conferă un statut aparte. Parcurgând arhiva internă, se observă numărul mare al celor care de-a lungul unui secol de activitate au contribuit prin munca lor la dezvoltarea Bibliotecii. Numele lor au fost readuse la lumină, drept mulţumire pentru felul în care şi-au asumat profesia de bibliotecar sau, generic vorbind, de „*angajat al Bibliotecii.*" Menţionarea lor în documente - fie decizii ale autorităţii locale, fie caracterizări şi evaluări interne, propuneri pentru acordarea unor beneficii financiare sau de altă natură - constituie frânturi din viaţa Bibliotecii.

„Tablourile" privind situaţia personalului din Biblioteca Judeţeană, în diverse etape din timp, relevă evoluţia statutului lucrătorului din Biblioteca

98 ***Ibidem***.

99 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 88.

100 http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Publică, oferă o imagine mai clară asupra tipologiei muncii din deceniile trecute, aduce în atenţie existenţa unor categorii profesionale care azi nu mai există. Avem exemplul „*bibliotecarelor de casă*," a căror contribuţie la promovarea cunoaşterii este incontestabilă. Ele sunt „voluntarii" de azi - o categorie aparte, specifică parcă timpurilor noastre -, dar care şi-au pus amprenta asupra activităţii de bibliotecă şi asupra comunităţii încă din anii de început ai existenţei Bibliotecii Publice.[101]

Bibliotecarii de casă aveau rolul de a duce cartea şi lectura în casele oamenilor. Această mişcare a luat naştere la iniţiativa bibliotecarelor din Biblioteca Regională Mureş şi a Comitetului Orăşenesc al Femeilor. Bibliotecile de casă erau răspândite în aşa fel încât cuprindeau periferia oraşului, mai ales zonele nou industrializate. Aceste biblioteci erau conduse de gospodine, funcţionau în casele acestora, iar plăcile din sticlă albastră aflate pe aceste locuinţe invitau la lectură. Cărţile erau asigurate de Bibliotecă.

În 1957 în Tîrgu Mureş funcţionau 22 de biblioteci de casă de la care cele 1.042 de cititoare au împrumutat, numai în luna mai, 2.315 de volume. În 1961 aceste biblioteci de casă înregistrau 3.006 de cititori şi statistica arată 17.475 de cărţi citite. Prima bibliotecară de casă din Tîrgu Mureş a fost Suciu Margit, care, până în anul 1960, deservea 120 de cititoare. Pentru răspândirea cărţii şi a lecturii, aceste bibliotecare organizau serate literare, prezentări de carte şi întâlniri cu scriitorii, comunicări ştiinţifice etc. Bibliotecarele de casă aveau o publicaţie a lor: ***Marosvásárhelyi Házikönyvtárosok Híradója*** (*Jurnalul bibliotecarilor de casă din Tîrgu Mureş*), care avea un rol informativ, prezentând şi date statistice din care rezulta care sunt cei mai activi bibliotecari de casă, realizările, precum şi problemele acestora.

La sfârşitul anului 1961, în Tîrgu Mureş îşi desfăşurau activitatea 34 de biblioteci de casă dar, datorită numărului mare de cititori care apelau la această formă de împrumut, acestea nu reuşeau să răspundă cerinţelor de carte. Din acest motiv, Biblioteca Regională a hotărât să comaseze câteva

[101] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

dintre ele şi să pună bazele unei biblioteci de cartier în incinta Clubului CFR. Avantajele acestei filiale erau foarte clare: un fond de carte mult mai mare, un bibliotecar specialist care era ajutat în munca de promovare a lecturii de un colectiv de 14 voluntari. Un an mai târziu a luat fiinţă a doua filială, în incinta clubului Uzinei de reparaţii auto numărul 2.[102]

Deseori, bibliotecarii erau ajutaţi de lucrători sezonieri sau de persoane care îşi ofereau benevol serviciile când era vorba de lucrări mai anevoioase precum casări, desprăfuiri, aranjarea cărţilor, verificări gestionare etc.[103] Încă din 1919, un cunoscut avocat târgumureşean, dr. Molnár Andor, s-a prezentat la Bibliotecă pentru a-şi oferi serviciile. Este, probabil, primul voluntar al Bibliotecii noastre.[104] Printre cei care au lucrat temporar în Bibliotecă se numără şi Vasile Netea (1912-1989, scriitor, istoric român, cercetător al istoriei Transilvaniei) sau Laurian Someşan (1901-1986, profesor universitar).[105]

O problemă care revine constant este cea legată de lipsa acută de personal, precum şi nevoia suplimentării permanente a posturilor de bibliotecari, pe măsura dezvoltării colecţiilor şi a diversificării serviciilor oferite către Comunitate. Răspunsul autorităţii locale este de regulă pozitiv, suplimentând atunci când era posibil, prin transfer sau alte metode specifice timpului, personalul Bibliotecii, dovadă a percepţiei pozitive de care se bucura instituţia.[106]

Printre cei care au îmbrăţişat nobila profesie de bibliotecar şi au servit comunitatea mureşeană cu pasiune şi dăruire, fie la sediul Bibliotecii, fie la Biblioteca „Teleki-Bolyai," sau au contribuit la bunul mers al Bibliotecii se numără, în ordinea alfabetică a numelor: Ambrus Hedvig-Mária, Anamaria

---

102 Agyagási Hajnal, ***Biblioteca Centrală Regională Mureş. 1957-1965***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, IV, 2005, p. 132-138.

103 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 86.

104 http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

105 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 86.

106 http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Arghişan, Barabás Tünde, Georgeta Bauer, Călin Bacali, Berki (Ibolya) Viorica, Berkészi Ilona, Bokor (Ring) Mina, Dorin Borda, Lucia Borda, Maria Bordean, Georgeta Buda, Corneliu Câlţea, Gyönyi Chiluţ, Maria Chirilean, Dorana Cioran, Mariana Ciurca, Gheorghe Cîmpean, Maria Cîmpean, Cornelia-Zvetlana Cistelecan, Ana Cosma, Lucia Cridon, Csiki Emese, Olimpia Cozma, Letiţia Cernei, Minodora Codarcea-Bircea, Coralia Crişan, Csizér Anna, Csiszér Árpád, Ioan Curtifan, Margareta Curtifan, Anna Dan, Gabriela David, Viorica David, Deé Nagy Anikó, Démian László, Dénes Ilona-Emese, Olivia Deteşan, Doczi Örs, Erdélyi István, Fábian Irén, Farczádi Elek, Fekete Berta, Ferencz Klára, Aurelia Veronica Filimon, Petre Fontu, Gabriela Frumm, Fülöp (Mózes) Julia, Fülöp Mária, Gábor Ana, Gagyi László, Gál Berta, Gáspár Sándor, Rodica Gherman, Sorin-Marius Graur, Cornel Groza, Guttfreund Éva, Hejja Ilona, Elena Hodoş, Gizella Hoţa, Octavian Iacob, Elena Ispas, Mariana Istrate, Jászberényi Emese, C. Marinela Jurca, Kelemen László, Kelemen Sándor, Kiss Béla, Kiss Rozália, Koch Mária, Koffol Katalin, Kovács Anna, Kovács Éva, Kulcsár Ilona, Losonczi István, Cristian Macarie, Bianca Magyarosi, Paula Corina Matei, Cristina Matei, Monica Mesaros, Ovidia Mesaroş, Mészáros Éva, Mészáros József, Radu Mihail, Miklos Magdi, Mihail Artimon Mircea, Daniela Morăreanu, Carmen Muntean, Maria Mureşan, Tereza Mureşan, Georgeta Elena Mureşan, Nagy Aranka, Nagy Berta, Nagy Miklós Kund, Alexandru Negruţi, Medve Sándor, Ana Mariana Oltean, Orosz Márta, Pápai Zsuzsána, Pecenka Rudolf, Mariana Ploeşteanu, Cornel Pogăceanu, Camelia-Doina Pop, Livia Pop-Tofoleanu, Adriana-Rodica Popa, Lucia Puia, Pavel Puscas, Putnoky Mária, Radu Erzsébet, Monica Raţiu, Ana Reghian, Nicoleta Sălcudeanu, Simó Mária, Simon Annamária, Simon Júlia, Aurelia Spinei, Radu Spinei, Viorica Stângaciu, Sütö Maria, Szécsi András, Szilágyi Erzsébet, Szöcs Anikó, Szőcs Mária, Spielmann Mihály, Ana Tero, Ana Todea, Livia Todoran, Livia Tofalean, Tonk Sándor, Estera Toşa (Mezera), Viorica Truţa, Turnowski Rózsika, Vajda Ferenc, Anca Varodi, Emilia Vidican, Vörös Éva, Zsigmond Irma.

Colectivul Bibliotecii Judeţene Mureş „pe baricade" în anul centenarului este format din:

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖***Director***: Olivia Monica Avram

❖**Serviciul Comunicarea Colecţiilor**:

✓***Compartimentul Împrumut Carte pentru Adulţi*** (Secția Științe Socio-Umane şi Secţia Beletristică): Agyagási Hajnal (şef serviciu Comunicarea Colecţiilor), Laura Aldea, Aranka Maria Chircea, Felicia Gabriela Hosu, Ana Maria Lazăr, Nina Negrea, Raluca Nuțiu, Gabriela Pop, Doina Gabriela Vanca; ***Secţia Biblioteca Copiilor***: Simona Bleahu, Lokodi Anikó, Anica Maşca; ***Secţia de Carte Tehnico-ştiinţifică***: Horia Avram, Mircea Popescu; ***Secţia de Artă***: Angela Macarie; ***Sala Generală de Lectură „Mihai Eminescu"***: Viorel Bleahu, Cassandra-Ioana Corjan, Dana Haja, Szabó Brigitta; ***Sala de Lectură - Publicaţii Periodice***: Valer Custurov, Liliana Moldovan; ***Sala de Lectură - Fond Tradiţional***: Miklós Réka, Ramona Bândilă; ***Centrul de Resurse American Corner***: Alina-Dorina Borz; ***Filiala nr. 1 - Aleea Carpaţi***: Letiţia Popescu; ***Filiala nr. 3 - Dâmbul Pietros***: Illyés Claudia; ***Filiala nr. 4 - Cornişa***: Ramona Pop.

❖ **Biroul Evidenţa, Prelucrarea şi Dezvoltarea Colecţiilor**: ***Compartimentul de achiziţii, evidenţă şi prelucrare***: Liliana Moldovan (şef birou), Bakos Erika, Fall Maria Magdalena, Adina Mureşan, Aurica Mureşan, Aurora Todea; ***Compartimentul de informare bibliografică. Depozit legal***: Emilia Maria Cătană, Vintilă Anna.

❖**Serviciul Financiar-Contabil, Resurse Umane şi Secretariat**: Daniela Pop (contabil şef), Luminița Florea.

❖Compartimentul de ***Îndrumare Metodică de Specialitate, Marketing şi Publicitate***: Melania Suciu.

❖Compartimentul de ***Informatizare***: Mihai Ciupină, Alexandru Tcaciuc.

❖***Administrativ***: Diana Cotoară (secretariat), Ilie Andruş, Valentin Zogorean.

❖***Legătoria***: Florina Halaţiu, Mărioara Máté.

❖***Întreţinere***: Olga Căbuz, Elena Costin, Genoveva Michi.

❖**Biroul Colecţii Speciale: Biblioteca „Teleki-Bolyai**:" Lázok Klára (şef birou), Kovács Bányai Réka, László Annamária, Márton Krisztina,

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Petelei Klára, Weisz Szidónia, Kutasi István, Aszalos Anikó, Kovács György.

Aspecte privind activitatea profesională

Prin intermediul documentelor de arhivă ne putem face o idee despre modul în care Biblioteca Judeţeană Mureş şi bibliotecarii mureşeni s-au manifestat pe planul profesiei: au colaborat cu alte biblioteci sau structuri profesionale, au participat la întâlniri de lucru, în care erau abordate probleme de strictă specialitate, au fost gazde primitoare sau vizitatori interesaţi de ceea ce se întâmplă în alte biblioteci din ţară şi străinătate, au răspuns cu promptitudine unor solicitări legate de schimburi de experienţă, de idei, de cărţi. Toate acestea au contribuit la dezvoltarea şi modernizarea Bibliotecii noastre, bibliotecarii mureşeni fiind în permanenţă informaţi în legătură cu ceea se întâmplă în alte biblioteci, având exemple de bune practici şi beneficiind totodată de cele mai noi informaţii privind profesia.

Încă din luna octombrie a anului 1943, în colecţiile Bibliotecii se regăseau deja mai multe exemplare din ***Clasificarea Zecimală Universală***, transmise la Tîrgu Mureş de Biblioteca Municipală din Budapesta. Momentul a fost unul hotărâtor, deoarece aplicarea normelor prevăzute ducea Biblioteca la un alt nivel de organizare pe criterii ştiinţifice, universal acceptate. Încă de la finalul anilor ’40, Biblioteca şi-a asumat şi rolul de coordonator al activităţii bibliotecilor publice din zona arondată. Bibliotecarii mureşeni au efectuat numeroase vizite în teritoriu, asigurând consultanţa de specialitate pentru bibliotecile publice subordonate din punct de vedere metodic şi profesional, în vederea implementării celor mai noi reguli de organizare şi funcţionare a acestora. Au fost organizate periodic, la sediul Bibliotecii, cursuri de specializare pentru bibliotecarii orăşeneşti şi săteşti; au fost elaborate norme unitare şi planuri de muncă, pentru a se constitui ulterior în modele de urmat; au contribuit la constituirea şi deschiderea de noi biblioteci în comunităţile sau zonele care erau lipsite de astfel de instituţii. Şi iată că, după mai multe decenii, istoria se repetă…

Poate cea mai importantă realizare a Bibliotecii Judeţene Mureş în ultimii ani de activitate este tocmai implicarea în dezvoltarea, modernizarea

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

şi eficientizarea activităţii reţelei bibliotecilor publice municipale, orăşeneşti şi comunale din judeţ, prin intermediul celui mai important program de acest gen derulat în România: *Biblionet - lumea în biblioteca ta*. Finanţat de Fundaţia „Bill şi Melinda Gates," programul a pătruns în cele mai îndepărtate biblioteci publice din judeţul Mureş. Derulat în perioada 2009-2013, Biblionet s-a soldat cu dotarea unui număr de 43 de biblioteci publice mureşene: judeţeană, municipale, orăşeneşti şi comunale, inclusiv a unor filiale, cu aparatură modernă, care permite accesul gratuit la internet şi, implicit, accesul liber, neîngrădit la informaţie.

Nu se poate omite organizarea Conferinţei Naţionale *BiblioPublica - Impactul transformator al bibliotecii în comunitate*, desfăşurată la Tîrgu Mureş în perioada 26-28 aprilie 2012; conferinţa a fost organizată de Consiliul Judeţean Mureş, IREX România, Asociaţia Naţională a Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România (ANBPR) şi Biblioteca Judeţeană Mureş şi a înregistrat cea mai mare participare din istoria ANBPR: 203 participanţi. Programul activităţilor culturale propuse de Biblioteca Judeţeană Mureş a urmărit să satisfacă nevoile culturale şi de lectură ale comunităţii în general şi să impună Biblioteca drept centru de educaţie permanentă; de asemenea, s-a urmărit în permanenţă diversificarea şi creşterea nivelului calitativ al informaţiilor, realizarea de parteneriate cu instituţii culturale sau de învăţământ pentru un public-ţintă cât mai vast. Organizarea de activităţi culturale pentru public este o constantă în activitatea Bibliotecii, chiar dacă în primele decenii de activitate astfel de acţiuni nu constituiau o prioritate. Iniţial, rolul fundamental al Bibliotecii era acela de a asigura accesul liber la lectură şi la informare; bibliotecarul, folosindu-se de propriile-i cunoştinţe şi viziune, încerca să ofere o gamă cât mai variată de documente cititorilor interesaţi de cunoaştere. Sporadic, perioada interbelică a adus în prim plan unele activităţi organizate la nivel local (precum *Săptămânile Tîrgu Mureşului* - 1936) sau naţional (*Luna cărţii*, în organizarea Fundaţiilor Culturale Regale - 1936).

În special după cel de al doilea război mondial, componenta de manifestări culturale a devenit tot mai pregnantă. Din deceniul al şaselea al secolului trecut, concursurile între biblioteci erau destul de frecvente. În

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

timp, pe plan local, s-au conturat o serie de manifestări tradiţionale: *Eminesciana, Basarabie Română, Philobiblon mureşean - Zilele Bibliotecii Judeţene Mureş* etc., dar şi altele cu caracter particuar. Ceea ce conferă unicitate fiecărei activităţi este faptul că ele contribuie la mai buna cunoaştere de către publicul mureşean a propriilor valori, de la local şi naţional la universal, astfel încât fiecare întâlnire cu un autor, cu un om de ştiinţă, expoziţiile de artă sau atelierele educative pentru cei mici contribuie la îmbogăţirea vieţii culturale a comunităţii. Biblioteca şi-a asumat, alături de alte instituţii de profil din judeţ, prin parteneriate tradiţionale sau inedite, triplul rol de: furnizor de servicii informaţionale, partener în procesul de educaţie permanentă şi coordonator al vieţii culturale mureşene. [107]

Colecţiile bibliotecii

Existenţa oricărei biblioteci se bazează pe două componente fundamentale: colecţiile şi cititorii. Situaţia colecţiilor se află în strânsă legătură cu beneficiarii: dezvoltarea şi diversificarea colecţiilor au determinat o creştere progresivă a numărului de cititori. Deschisă pentru public în anul 1913, în scurt timp Biblioteca publică putea oferi cititorilor târgumureşeni un număr de aproximativ 11 mii de volume. Era doar începutul constituirii unui fond de documente cu caracter enciclopedic, care a ajuns astăzi la aproape un milion de exemplare.

Din punctul de vedere al dezvoltării colecţiilor, se disting trei etape majore în trecutul Bibliotecii: prima este cea a începuturilor, în care fondul abia constituit se dezvoltă pe baza donaţiilor oferite de persoane particulare sau instituţii. Fondul de carte, exclusiv în limba maghiară în primii ani de activitate, a cunoscut o dezvoltare multilingvă, cu accent pe producţia în limba română, odată cu angajarea lui Aurel Filimon ca bibliotecar, în anul 1922. Beneficiind de sprijinul primului director al Bibliotecii, dr. Molnár Gábor, dar şi de alocaţiile financiare puse la dispoziţie de Primăria oraşului, Aurel Filimon a efectuat mai multe călătorii la Bucureşti, în ţară sau la parohiile din judeţ, din care s-a întors cu donaţii masive de carte în limba

[107] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

română pentru Biblioteca locală. Putem spune că fondul de bază (fondul documentar) al Bibliotecii Judeţene se datorează profesionalismului celor doi bibliotecari - Molnár Gábor şi Aurel Filimon - care şi-au asumat şi funcţia de directori de la înfiinţarea Bibliotecii şi până la izbucnirea celui de al doilea război mondial.

Cea de-a doua etapă se află sub semnul sistemului centralizat al editurilor - 1948-1989 -, perioadă în care Biblioteca, asemenea tuturor bibliotecilor publice din ţară, a achiziţionat 90-95 % din producţia naţională de carte. Nu s-a renunţat definitiv la metoda completării colecţiilor prin donaţii, dar acestea au fost făcute conform intereselor regimului politic existent. Accentul în această perioadă cade în mod deosebit asupra cărţilor care serveau tendinţelor de promovare a misiunii comunismului: alfabetizarea maselor, familiarizarea omului din zonele rurale cu literatura sovietică, inocularea ideii de apartenenţă la o comunitate bazată pe egalitate.

Cea de a treia etapă - care a început după înlăturarea regimului comunist şi s-a accentuat în ultimii ani - se caracterizează printr-o „explozie" a producţiei editoriale, astfel încât selecţia titlurilor devine un proces de evaluare şi căutare continuă. Sub aspect cantitativ, respectând în toate timpurile principiul enciclopedismului, colecţiile Bibliotecii s-au mărit în permanenţă. Sub aspectul structurii lingvistice, colecţiile au fost puternic influenţate de regimurile politico-statale care s-au succedat în timp. Dacă iniţial fondul de carte era predominant în limba maghiară (cu mici excepţii în limba germană), în perioada interbelică a fost completat şi cu carte românească, din nou eliminată din colecţii în perioada Dictatului (1940-1944) şi revenind la o dezvoltare normală în conformitate cu structura de limbă a populaţiei după această dată. A urmat apoi perioada comunistă, în care a fost promovată literatura sovietică, dar nu atât de intens încât să ducă la o compromitere ireversibilă a fondului. În tot acest timp au fost preluate fonduri de carte veche, care se regăsesc azi fie la sediul central, fie la Biblioteca „Teleki-Bolyai."[108]

[108] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Astfel, la Biblioteca Judeţeană Mureş există şi astăzi, păstrate în condiţii optime şi cu un regim special de consultare, patru incunabule:

1. Hieronimus, ***Vitae patrum antiquorum***, tipărit la Strasbourg în 1485, o carte despre vieţile sfinţilor patriarhi egipteni care au trăit în Sciţia, Teba şi Mesopotamia. Din cauza lipsei ultimelor pagini aflăm alte date din Catalogul lui Hein Ludwig: *Repertorium bibliographicum in quo libri omnes ab arte typographica*, Tübingen, 1826, unde apare înregistrată sub nr. 8.600. De aici ştim că este o traducere din greacă în latină, îmbunătăţită şi comparată cu altele. Paginile cărţii sunt tipărite pe două coloane, fiecare însumând 48 de rânduri. Iniţialele capitolelor sunt pictate de mână în culori vii, roşu şi albastru. Această carte a apărut la numai 37 de ani după primele tipărituri ale lui Gutenberg.

2. Johannes de Verdena, ***Sermones dormi secure de tempore et de sanctis***, apărut la Basel în anul 1490.

3. ***Legende Sanctorum regni hungariae in lombardica historia non contentae***, produs al unei tipografii veneţiene datând din 1498. Acesta cuprinde vieţile sfinţilor regi ai Coroanei Ungare, compuse în 32 de scrisori. Este una din tipăriturile de pionierat ale librarului bibliotecar Johanes Paep care şi-a desfăşurat activitatea în vestita tipografie din Veneţia a lui Johanes Emericus de Spira timp de mai mulţi ani.

4. Jacobus de Voragine, ***Legenda aurea sanctorum***, tot o tipăritură veneţiană care datează din 1500, tipărită de Nicolao de Franchphordia.

Toate aceste incunabule provin din biblioteca franciscanilor de pe lângă Mănăstirea din Lăzarea (judeţul Harghita).[109]

Din colecţiile bibliotecii nu lipsesc cărţile vechi româneşti, din secolele XVII-XIX, apărute la Iaşi, Snagov, Bucureşti, Buzău, Râmnic, Sibiu, Braşov, Buda sau Viena. Stau mărturie în acest sens cele 6 exemplare din ***Cartea românească de învăţătură*** sau ***Cazania lui Varlaam*** (1643) tipărită la Iaşi; ***Noul Testament de la Bălgrad*** (Alba Iulia, 1648); ***Apostol*** (Bucureşti,

[109] Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 36; Dimitrie Poptămaş; Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 7-8; http://www.bjmures.ro/ro/Incunabule.htm; Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 182.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

1683), „*tipărit din porunca şi cu toată cheltuiala preaînălţatului Domn şi dregător a toată Ţara Românească, Şerban Cantacuzino*," în traducerea lui Damaschin Gerbest; celebra ***Biblie de la Bucureşti*** (1688) - prima traducere integrală; ***Evanghelierul*** lui Antim Ivireanu (Snagov, 1697); ***Apostolul*** de Buzău (1704), ***Biblia de la Blaj*** (1795). Le urmează un mare număr de tipărituri de practică bisericească apărute la Blaj.

Nu putem să nu amintim o bună reflecare a unor lucrări reprezentative pentru iluminismul românesc, cunoscut sub denumirea de Şcoala Ardeleană. În primul rând aici se află celebrul memoriu al românilor ardeleni prin care se cerea intrarea lor în rândul naţiunilor recepte alături de unguri, saşi şi secui, ***Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae***, ediţia comentată a istoricului sas I.C.Eder (Cluj, 1791). Din această perioadă datează prima carte de gramatică românească, ***Elementa linguae daco-romanae sine valachicae*** a lui Samuil Micu şi Gheorghe Şincai (Viena, 1780 şi Buda, 1805), ***Opera philosophica*** şi ***Propovedaniile*** lui Samuil Micu (Buda, 1763, 1784), ***Propovedaniile*** şi ***Didahiile*** lui Petru Maior (Buda 1804, 1809). Există şi cărţi de cunoştinţe folositoare pentru popor: ***Învăţătură spre meşteşugul mătăsării*** (unicat, Sibiu, 1787); ***Orânduială pentru aşezarea săracilor*** (Sibiu, 1789); ***Ultuirea vărsatului de vacă*** - după Neustädter (Sibiu, 1804); ***Învăţătură a vindeca boala şfranţului*** - lucrarea lui A. Szőts şi J. Eckstein (Cluj, 1804); ***Ortografia latino-valachica*** (Cluj, 1805).

Între lucrările istoriografice de mare interes, biblioteca păstrează mai multe exemplare din lucrarea lui Petru Maior, ***Istoria pentru începutul românilor în Dachia*** (Buda, prima ediţie din 1812 şi ediţia a doua 1834), tipărite de Iordachi Mălinescu, secretarul Arhivelor Statului Principatului Moldovei. Aceasta din urmă are o importanţă deosebită, deoarece la sfârşit inserează în versiunea românească a lui Damaschin Bojîncă, ***Dialog pentru începutul limbii române între nepot şi unchi*****, precum şi *răspunsurile polemice date de Maior lui B.Kopitar***, „*împotrivnicul istoriei*" sale. Altă lucrare importantă îi aparţine lui Gheorghe Şincai şi este prima ediţie completă a lucrării ***Hronica Românilor***, apărută la Iaşi (1853-1854) în trei volume, sub îngrijirea lui A. T. Laurian, A. Panu şi M. Kogălniceanu.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Ambele lucrări, printre primele de istorie a poporului nostru, sunt elaborate pe criterii ştiinţifice, susţinând ideea romanităţii şi continuităţii românilor în vechea vatră a Daciei.[110]

Un volum coligat conţine nu mai puţin de nouă acte legislative din perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, între care: ***Legea rurală*** (1864), ***Legea pentru comunele urbane şi rurale a Principatelor unite române*** (1864), ***Codicele civil*** (1865), ***Convenţiunea pentru organizarea definitivă a Principatelor unite române încheiată la Paris în 7-19 aug. 1858*** (1864) ş.a. Prin raritate şi vechime se remarcă şi un regulament militar, ***Articuluşi ostăşeşti pentru Chesaro-Crăiasca-Armadie*** (Blaj, 1819), în traducerea lui Ignatie Carabăţ; un ***Ceaslov*** (Sibiu, 1908) şi primul volum din ***Adoleshia filotheos*** (Iaşi, 1815). Există şi o carte pentru educaţia copiilor în familie, ***Icoana creşterii rele***, apărută la Braşov (1848), în traducerea şi prelucrarea lui Andrei Mureşianu după Chr. G. Salzman.[111]

Între alte lucrări se remarcă şi un exemplar din prima ediţie a volumului de versuri ***Doine şi lăcrămioare*** de Vasile Alecsandri, apărut la Paris în anul 1853, volum care era dedicat vornicului Vasile Alecsandri, tatăl poetului, a cărui semnătură autografă apare pe foaia de titlu, conducându-ne la ideea că acest exemplar a fost cândva proprietatea sa. Dintre publicaţiile periodice de valoare achiziţionate menţionăm seria aproape completă din ***Bilete de papagal***, revistă scoasă de Tudor Arghezi, numere şi colecţii anuale din ***Gândirea*** (Cluj), ***Ramuri*** (Craiova) sau ***Albina*** (Bucureşti).[112]

Interesul lui Mihai Eminescu pentru cultura blăjeană este cultivat încă din timpul anilor de şcoală de la Cernăuţi, interes care s-a finalizat prin călătoria sa de studii în Transilvania în vara anului 1866. Printre puţinele mărturii palpabile ale acestei perioade este însemnul de proprietate, reprezentat printr-o semnătură autografă „*M. Eminescu, Bl/aj/ 1866*", pe o

[110] Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 13-14 şi p. 33-34; Dimitrie Poptămaş; Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 11; Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 183-184.

[111] Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 34.

[112] ***Ibidem***, p. 34.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

carte cu certe implicaţii în devenirea poetului, ***Elemente de poetică metrică şi versificaţiune*** (Blaj, 1850) a lui Timotei Cipariu. Nu se ştie prin ce împrejurări, această carte a poetului Mihai Eminescu, a ajuns în posesia unui elev blăjean, devenit medic în districtul Chioarului, iar mai târziu medic arhidiecezan la Blaj. Biblioteca sa a fost transmisă fiului său, Victor Colceriu, tot medic în Baia Mare, unde a fost descoperită cu ani în urmă. Exemplarul a intrat în patrimoniul Bibliotecii Judeţene Mureş în anul 1987, prin bunăvoinţa criticului literar Dan Culcer, în a cărui bibliotecă s-a păstrat până la acea dată.[113]

Există şi un document care conţine semnătura în original a împărătesei Maria Tereza: un act legislativ tipărit în anul 1744 la Sibiu, de către Johannes Barth, intitulat ***Articuli diaetales principatus Transylvaniae***, care a intrat în colecţia Bibliotecii Judeţene Mureş în 1944, fiind donat de către avocatul Fekete Janos.

Acestea sunt completate de tipăriturile unor umanişti ai secolului al XVI-lea cu activitate tipografică orientată spre operele integrale sau comentate ale clasicilor antici, printre care se numără: o ediţie din Plaut (***Plauti comediae***…) apărută la Florenţa în anul 1514, care cuprinde 20 de comedii, ediţie realizată de Nicolaus Angelius Bucinensis în atelierul lui Filippo Giunta; ***Istoria Atenei*** a lui Tucidide (1527); o ediţie de ***Scrieri filosofice*** ale lui Cicero (Veneţia, 1523); două ediţii de ***Opere*** ale lui Horaţiu (Veneţia, 1536 şi 1540), comentate de Antonius Mancinellus, Helenius Acro, Pomponius Porphyrio şi Johannes Britannicus; ***Fabule*** scrise de Esop (1542); o ediţie masivă, frumos ilustrată, care cuprinde ***Metamorfozele, Fastele şi Heroidele*** lui Ovidiu (Basel, 1563). Înşiruirea poate continua cu lucrări ale istoricilor antici: Tucidide, Titus Livius, Flavius etc. Dintre lucrările umaniştilor italieni deosebită este o ediţie din ***Epistolele lui Bembo Pietro***, promotorul purismului lingvistic italian, apărută în tipografia lui Jacobus de Giunta (Lyon, 1540). Cartea de ştiinţă este prezentă prin lucrarea botanistului Carolus Clusius, ***Rariorum aliquot Stirpium per Hispanias observatum Historia*** (Anvers, 1576). Un mare

[113] Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 43-45.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

succes avusese în acel secol celebrul ***Dicţionar latin-italian*** al lui Ambrogio Calepino apărut pentru prima dată în anul 1502, apoi în ediţii succesive ajungînd să cuprindă până la 11 limbi. Unul din exemplarele păstrate la Bibliotecă, tipărit în 1585 la Lyon, cuprinde şi versiunea maghiară, contribuţie a cărturarului Petru Csokás, profesor şi director al Şcolii laice din Cetatea Tîrgu Mureş.[114]

Activitatea editorială

Dincolo de activitatea specifică - lucrul cu cartea, cunoaşterea şi gestionarea informaţiei - Biblioteca Judeţeană Mureş şi-a asumat de timpuriu şi rolul de centru editorial comunitar, oferind publicului larg târgumureşean o foaie volantă, în limbile română şi maghiară. Chiar dacă primele încercări în acest sens sunt mai vechi, în septembrie 1958 direcţiunea Bibliotecii Judeţene a solicitat Direcţiei Generale a Presei din Bucureşti aprobarea reluării editării unei foi volante, de 2-4 pagini, cu apariţie lunară, sub numele ***Könyvtáros Hiradó/Ştirile Bibliotecii***. Scopul acesteia era de a însufleţi munca bibliotecarelor de casă, care, „*aprovizionând cu cărţi circa 50 la sută din cititorii noştri,*" depuneau eforturi uriaşe pentru răspândirea cunoaşterii.

Au urmat şi alte publicaţii, pornind de la lipsurile observate în bibliografia de specialitate, dar şi de la dorinţa de a valorifica la maximum informaţiile referitoare la viaţa cultural-ştiinţifică locală. Având la bază fişierul *Personalia* (elaborat în cadrul Compartimentului de Informare Bibliografică. Depozit legal) au fost iniţiate mai multe serii de publicaţii: ***Caiete Mureşene*** (cu peste 20 de volume-monografii dedicate personalităţilor locale); ***Bibliografii Mureşene*** (8 volume care sintetizează activitatea editorială locală, dar cuprinde şi liste de documente, ziare, hărţi referitoare la judeţul Mureş, chiar dacă au fost editate în alte zone ale ţării); ***Biobibliografii Mureşene*** (3 dicţionare care cuprind viaţa şi activitatea profesională a personalităţilor mureşene din toate timpurile, care s-au manifestat în diverse domenii ale vieţii literare, ştiinţifice, culturale, artistice,

[114] Dimitrie Poptămaş, Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 8-9; Traian Duşa, ***op. cit.***, p. 182.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

socio-umaniste etc.); ***Bibliotheca Marisiana*** - revista bibliotecii (4 volume, iar al cincilea a apărut sub numele ***Biblioteci Mureşene***, în varianta on-line); ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie*** - anuarul bibliotecii (publicaţie anuală de specialitate, ajunsă deja la al XI-lea volum); cataloage de carte veche, ghiduri şi pliante de prezentare etc. Nu putem omite colaborarea cu Societatea Culturală „Arboroasa" din Cernăuţi, alături de care Biblioteca Judeţeană Mureş a editat câteva volume din ***Ţara Fagilor***: Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni. O bogată activitate editorială este reflectată în lista de mai jos:

❖***Catalogus incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai = Catalogul incunabulelor din Biblioteca Teleki-Bolyai***, 1971.

❖Dimitrie Poptămaş, Mészáros Iosif, ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid], 1979.

❖***Bibliotheca Telekiana***, [Ghid ilustrat, limbile: română, maghiară, germană, franceză şi engleză], [1994].

❖***Ţara Fagilor***, vol. 3-13. Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni. Întocmit de Dumitru Covalciuc, Cernăuţi, 1994-2004.

❖***Bibliografia publicaţiilor periodice 23 dec. 1989 - 31 dec. 1994 - Időszaki kiadványok bibliográfiája***, 1995. (Bibliografii mureşene, 1).

❖***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája***: ***1990-1995***, 1997. (Bibliografii mureşene, 2).

❖***Biblioteci, Arhive & Centre de informare în secolul XXI***. Lucrările conferinţei Braşov, 18-22 august 1997, Braşov - Târgu-Mureş - Austin, Texas, SUA, 1997.

❖Tereza Periş Chereji, ***Interferenţe teatrale româno-maghiare***, 2000.

❖Ana Cosma, ***Scriitori români mureşeni: dicţionar biobibliografic***, 2000 (Biobibliografii mureşene, 1).

❖Dimitrie Poptămaş, Mózes Júlia, ***Publicaţiile periodice mureşene 1795-1972 = Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája 1795-1972***, 2000.

❖***Aurel Filimon - Consacrare şi destin***, 2001.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖ ***Bibliografia publicaţiilor periodice 1995-2000 = Időszaki kiadványok bibliográfiája***, 2001.

❖ ***Catalogus Librorum Sedecimo Saeculo Impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai***. Novum Forum Siculorum, vol. 1-2, 2001.

❖ ***Biblioteca Judeţeană Mureş. Caiet documentar elaborat cu prilejul împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş, 1802-2002***, 2002.

❖ ***Libraria: Anuar. Lucrările simpozionului naţional „200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş***," 1, 2002.

❖Fülöp Mária, ***Judeţul Mureş în cărţi = Maros megye a könyvekben, 1990-1999: Bibliografie - Bibliográfia***, 2002. (Bibliografii mureşene, 5).

❖ ***Bibliografia cărţilor, albumelor şi hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája: 1996-2000***, 2003. (Bibliografii mureşene, 6).

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 2, 2003.

❖Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean: o viaţă printre oameni şi cărţi,*** 2003. (Caiete mureşene, 14).

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 3, 2004.

❖Ana Todea, Fülöp Mária, Monica Avram, ***Oameni de ştiinţă mureşeni: dicţionar biobibliografic: medicină, farmacie, biologie, botanică, zoologie, economie, matematică, fizică, chimie, geologie, astronomie, tehnică, agricultură***, 2004 (Biobibliografii mureşene, 2).

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 4, 2005.

❖Fülöp Mária, Ferencz Klára, ***Bibliografia locală retrospectivă a judeţului Mureş: Cărţi editate până în anul 1944 - Maros megye retrospektív helyismereti könyvészete: 1944-ig megjelent könyvek***, 2 vol., 2005. (Bibliografii mureşene, 7).

❖ ***Bibliotheca Marisiana***, nr. 1, 2006.

❖ ***Bibliotheca Marisiana***, nr. 2, 2006.

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 5, 2006.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖ ***Bibliografia cărţilor, albumelor şi hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája: 2001-2005****,* 2008. (Bibliografii mureşene, 8).

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 6, 2007.

❖ ***Bibliotheca Marisiana***, nr. 1, 2009.

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 7, 2008.

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 8, 2009.

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 9, 2010.

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 10, 2011.

❖ ***Libraria: Anuar***, nr. 11, 2012.

❖ Ana Todea, ***Portrete mureşene****,* 2013 (Biobibliografii mureşene, 3)

❖ ***Album monografic: Biblioteca Judeţeană Mureş - 100 de ani de existenţă***, 2013.

Premii obţinute

Premiile obținute reflectă imaginea pe care Biblioteca Județeană Mureș a dobândit-o, în timp, în fața comunității pe care a deservit-o în cei 100 de ani de existență, iar pe de altă parte, conturează locul pe care îl ocupă în cadrul sistemului național al bibliotecilor publice. Prima recunoaștere oficială a activității deosebite realizate de Biblioteca Județeană Mureș datează din anul 1953 când, în urma participării la un concurs între biblioteci, Comisia Centrală de Concurs, care funcționa sub egida Comitetului pentru Așezăminte Culturale din Republica Populară Română, a declarat Biblioteca Centrală a Regiunii Autonome Maghiare drept „*fruntașă pe țară*." Au urmat apoi și alte premii - Premiul II la Concursul Bienal *Biblioteca în slujba construcției socialiste*, „*Biblioteca Model*" în cadrul aceluiași concurs, precum și o serie de diplome oferite de colaboratori și parteneri locali, care stabilesc și întăresc rolul Bibliotecii Județene Mureș și statutul ei în comunitate.[115]

115 http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Doar în perioada 2010-2012 Biblioteca Judeţeană Mureş, prin reprezentanţii săi (angajaţi, director) a fost distinsă cu o serie de premii: Diploma „*Zilele Grupului Şcolar Emil A. Dandea*" pentru sprijinul acordat în organizarea expoziţiei de cărţi motivaţionale şi de autodezvoltare; *Premiul ANBPR* 2011 la secţiunea III. *Contribuţii biblioteconomice - programe, proiecte* (locale şi naţionale); *Diploma de Excelenţă* pentru organizarea Cafenelei ANBPR pentru filialele din Regiunea de Dezvoltare Centru; *Diploma de Onoare* pentru „*Cel mai bun partener*" oferită de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu" din Chişinău, Republica Moldova; *Diploma aniversară* acordată de Biblioteca Judeţeană Satu-Mare cu prilejul împlinirii a 65 de ani de existenţă; *Diploma de Merit* acordată de Administraţia Bazinală de Apă Mureş; *Diplomă de Excelenţă* pentru Filiala ANBPR Mureş pentru organizarea Conferinţei *BiblioPublica*, aprilie 2012; *Diploma de participare* la programul iniţiat de Centrul Mortenson al Bibliotecii Universităţii din Urbana-Champaign, Illinois. Pentru buna colaborare cu instituţiile de învăţământ din judeţ, Biblioteca Judeţeană a primit *Diploma şi Medalia aniversară* de la Universitatea „Petru Maior," cu prilejul împlinirii a 50 de ani de existenţă, în 2010.[116]

Cartea de Aur: act de identitate culturală

Valoarea unei biblioteci este dată şi de cei care, în timp, îi trec pragul. De la deschiderea ei, Biblioteca Judeţeană Mureş a fost vizitată de numeroase personalităţi ale vieţii publice: culturale, ştiinţifice, politice româneşti şi universale. Urmele trecerii unora dintre ei sunt păstrate în ceea ce numim ***Cartea de Aur***.

Cartea de aur a Bibliotecii Judeţene Mureş îşi îndeplineşte rolul tradiţional de păstrătoare a unor impresii şi gânduri favorabile instituţiei noastre, exprimate de-a lungul celor 100 de ani de activitate. A însoţit toate acţiunile şi manifestările desfăşurate în Palatul Culturii din localitate, ea deservind iniţial întregul edificiu şi instituţiile care funcţionau în incintă: Biblioteca, Pinacoteca, Muzeul de Istorie şi Arheologie, Şcoala de muzică

116 http://www.bjmures.ro/rapoarte/2013/Raport%20de%20Activitate_2010-2012.pdf

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

etc. În primul deceniu de existenţă, în Cartea de Aur nu se înregistrează decât semnături; primul text propriu-zis datează din 28 iunie 1922 şi aparţine reprezentanţilor Societăţii Institutorilor şi Institutoarelor din România, un text simplu şi sugestiv: „*am vizitat palatul cultural din Târgu Mureş şi am rămas încântaţi!*”[117]

Printre numeroasele personalităţi care ne-au onorat cu prezenţa se regăsesc: Emil Haţieganu (1878-1959) - jurist român (1921), Emanoil Bucuţa (1887-1946) - scriitor, publicist şi bibliograf român (1921), Nicolae Iorga (1871-1940) - istoric, scriitor, publicist şi om politic român (1922), Emil Racoviţă (1868-1947) - savant, explorator, speolog şi bibliolog român (1922), Regina Maria (1878-1938) şi Principesa Ileana (1909- 1991) - familia regală (1922), I.P.S. Elie Miron Cristea (1868-1939) - Primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1922), Emil Isac (1886-1954) - poet român, membru corespondent al Academiei Române (1923), Alexandru Tzigara-Samurcaş (1872-1952) - istoric de artă român (1923), Ugron István (1862-1948) - om politic maghiar (1923), Sextil Puşcariu (1877-1948) - filolog, istoric literar (1924), Ion Chinezu (1894-1966) - publicist, istoric literar (1924), Simion Mândrescu (1868-1947) - profesor universitar (1924), Vasile Pârvan (1882-1927) - istoric şi arheolog român (1925), Vasile Goldiş (1862-1934) - pedagog, om politic, membru de onoare al Academiei Române (1925), Ion Minulescu (1881-1944) - poet şi prozator român (1926), Móricz Zsigmond (1879-1942) - scriitor maghiar (1926, 1941), George Enescu (1881-1955) - compozitor, pianist, violonist, dirijor (1927), Tudor Vianu (1897-1964) - estetician, critic şi istoric literar, scriitor, eseist, filosof român (1927), Constantin Tănase (1880-1945) - actor român (1928), Benedek Marcell (1885-1969) - istoric literar şi traducător maghiar (1930), Regele Mihai al României (1931), Octavian Goga (1881-1938) - poet şi politician român (1932), Berde Mária (1889-1949) - scriitoare maghiară (1932), Bitay Árpád (1896-1937) - istoric literar maghiar din România (1933), Aurel Ciupe

[117] Monica Avram, ***„Cartea de aur” - act de identitate culturală a Bibliotecii Judeţene Mureş***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, I, 2002, p. 231.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

(1900-1985) - pictor şi desenator român (1935), Ioan Lupaş (1880-1967) - istoric şi om politic român (1950), Vasile Netea (1912-1989) - istoric şi scriitor român (1967), Eugen Jebeleanu (1911-1991) - poet, publicist, traducător român (1969), Marin Sorescu (1936-1996) - poet, dramaturg, prozator, eseist şi traducător român (1982), Augustin Buzura (1938) - psihiatru, prozator şi eseist român (1987), Irina Petraş (1947) - critic literar, eseistă, traducătoare şi editor român (1989), I.P.S. Antonie Plămădeală (1926-2005) - Mitropolitul ortodox al românilor din Ardeal, Crişana şi Maramureş (1991), Ştefan Pascu (1914-1998) - istoric, membru al Academiei Române (1993), Keith Hitchins - istoric american, membru de onoare al Academiei Române (2003), Julie O'Reagan - ataşat cultural, Ambasada Statelor Unite ale Americii la Bucureşti (2010), Sergiu Musteaţă - istoric din Republica Moldova (2011), Edwina Sagitto - ataşat cultural, Ambasada Statelor Unite ale Americii la Bucureşti (2013) şi mulţi, mulţi alţii.[118]

Biblioteca „Teleki-Bolyai" din Tîrgu Mureş

Aşa cum intenţionam la începutul acestui studiu, ne vom întoarce şi mai mult în timp, cu mai bine de un secol înainte de Palatul Culturii. Mai exact, la cumpăna dintre secolele XVIII-XIX, când un tânăr intelectual începea să-şi imagineze lumea cărţilor sub forma primei biblioteci publice de la noi…

Contele Teleki Sámuel (1739-1822) - căci despre el vorbim -, fiul contelui Sándor Teleki (1679-1754) şi al lui Petki Nagy Zsuzsanna (1721?-1748), a rămas orfan de mamă la 9 ani şi de tată la 15 ani. La vârsta de douăzeci de ani a plecat pentru a studia la Basel (ştiinţele naturii), Utrecht, Paris, Leiden şi Viena (filosofie). Scopul acestor continue peregrinări a fost de a avea un acces cât mai bun la informaţii din toate domeniile: filosofie, literatură, istorie, matematică, fizică, ştiinţe naturale. Această călătorie a fost surprinsă şi în memoriile personale, care încep cu data plecării şi se termină

[118] http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/15_Cartea%20de%20Aur.pdf; Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 184-186; Dimitrie Poptămaş, Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 18.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

cu data înapoierii, adică perioada 1759-1763. În aceşti patru ani a învăţat, pe lângă limba maghiară, română şi cea latină, pe care le ştia de acasă, germana, italiana şi franceza.

A avut şansa de a cunoaşte mai mulţi savanţi: Jselin, Zwinger, fraţii Bernouilli, Cairant, la Condamin, cu care era şi în corespondenţă. La aceşti savanţi a văzut biblioteci impresionante, pe care le-a admirat şi care l-au îndemnat spre colecţionarea cărţilor.

În anul 1769 s-a căsătorit cu contesa Zsuzsanna Bethlen de Iktar (1754-1797). Împreună au avut nouă copii, dar vârsta maturităţii au atins-o doar trei dintre ei: Domokos, Mária şi Ferenc.

În carieră a înaintat foarte repede: în 1774 era prefectul judeţului Târnava, în 1787 vice-cancelar, iar din 1791 cancelar al Transilvaniei, până la sfârşitul vieţii.[119] În calitate de cancelar, trimitea împăratului referate despre toate problemele existente în Transilvania şi îl sfătuia în sensul rezolvării acestora; poruncile împăratului îi erau înmânate personal, iar el le transmitea apoi Guvernului.[120]

Contele Teleki Sámuel a devenit bibliofil şi colecţionar de carte. Iniţial, trimitea cărţile achiziţionate la moşia sa din Dumbrăvioara. Biblioteca astfel constituită a fost mutată pe rând la Sibiu şi la Oradea, atunci când funcţiile sale publice l-au obligat să se mute. Ulterior, a păstrat şi studiat noile achiziţii în locuinţa din Viena, apoi le-a trimis cu indicaţii precise bibliotecarilor săi plătiţi din Tîrgu Mureş.[121] Pentru adunarea şi cumpărarea cărţilor avea în ţările din Apus câte un delegat care-l ţinea la curent cu toate operele în vânzare, dintre care cumpăra cele mai bine păstrate şi cele mai frumoase exemplare. La locuinţa de la Viena, biblioteca şi dormitorul erau despărţite numai printr-un perete, el dedicându-şi timpul liber studiului. Contele nu a fost doar un amator; el cunoştea fiecare carte şi pe cele mai

---

[119] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 236-240; Spielmann Sebestyén Mihály, ***Telekiana***, în Revista ***Vatra***, nr. 414-415, 2005, p. 96-99 şi http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=6767

[120] Sorina Bota, ***op. cit.***, p. 104.

[121] ***Tîrgu Mureş, oraş al artelor***, p. 177.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

valoroase le însemna cu diverse notiţe; greu accepta ca cineva să deţină cărţi pe care el însuşi să nu le aibă.[122]

Foarte curând a simţit nevoia construirii unei clădiri speciale pentru a adăposti bogata sa bibliotecă. În acest scop, la data de 16 iulie 1787 a fost angajat arhitectul şi constructorul *Anton Türk* (aprox. 1753-1798) din Tîrgu Mureş. Din păcate, nu se cunoaşte proiectul acestuia. Se presupune că a fost preluat, ulterior, de arhitectul vienez *Ernest Kock* (1755-1825), ambele proiecte nefiind nefinalizate practic. Dorind cu ardoare realizarea clădirii destinată bibliotecii sale, l-a contactat pe arhitectul clujean *Ugrai László* (1769-1830), cu studii la Academia de Arte Plastice din Viena, care, în 1799, a întocmit planurile clădirii bibliotecii, în spiritul barocului târziu clasicizant de factura franceză cunoscut, în acele vremuri, la Viena. Construcţia efectivă a clădirii s-a întins pe durata a 5 ani, din 24 aprilie 1799 - când contele însuşi a pus piatra de temelie - şi a fost finalizată în anul 1804 de echipa meşterului zidar clujean Johannes Sommer. Acoperişul clădirii a fost proiectat de apreciatul dulgher Kiermayer Christian.[123]

În forma literei „U," clădirea este situată pe strada Ştefan cel Mare, la colţul străzii Bolyai cu strada Borsos Tamás. În 1785, contele a cumpărat casa aflată în acest loc de la baroneasa Rhédey Kata, născută Wesselényi. La momentul achiziţiei, clădirea era în formă de „L" şi nu avea decât un etaj. Însemnele şi blazonul familiei contelui Wesselényi se regăsesc şi azi în mai multe locuri din clădire. Prin extinderea acestei clădiri, Teleki Sámuel a pus temelia bibliotecii.

Chiar dacă lucrările au fost finalizate în anul 1804, finisajele şi elementele decorative au fost definitivate abia în 1818. Un plan întocmit de arhitectul Ernst Kock în anul 1797 şi cele două întocmite de arhitectul Ugrai László, aproximativ concomitent cu acesta, prezintă construcţia în plan octogonal, cu hol central, dar fără utilitate practică pentru bibliotecă. Proiectul final a fost rodul colaborării dintre Ernst Kock şi Teleki Sámuel.

---

[122] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 236-240.

[123] Ioan Eugen Man, ***Tîrgu Mureş, istorie urbană. Din anul 1850 până la primul război mondial***, vol. I, Tîrgu Mureş, Editura Nico, 2006, p. 197-199.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Acesta a urmărit lucrările de construire şi a avut concepţii clare despre modul în care trebuia să arate viitorul edificiu.

Pentru execuţia construcţiei şi finalizarea detaliilor a fost ales meşterul arhitect Antal Türk. Proiectul de execuţie întocmit de acesta diferă prin unele mici detalii, precum rândul de denticule de la galeria sălii mari a bibliotecii. Însă, la 23 decembrie 1798, Anton Türk a decedat. Cel care s-a ocupat în continuare (din 1799) de construirea bibliotecii a fost *Ignatz Schlaff,* arhitect din Alba-Iulia, care a elaborat la rândul său două variante de planuri de execuţie.[124]

Cel de-al doilea plan, păstrat în arhiva bibliotecii, a preluat formele proiectului lui Ernst Kock, cu unele modificări la acoperiş şi ferestre, şi a stat la baza realizării construcţiei. În arhive s-a mai păstrat un proiect, scris în limba germană pe o coală, care cuprinde planul parterului şi al etajului bibliotecii şi care este cel mai asemănător clădirii actuale. Pe spatele acestei coli, contele Teleki Sámuel a scris conţinutul inscripţiei în latină a plăcilor de marmură situate deasupra intrărilor la bibliotecă.

Începând cu primăvara anului 1800, lucrările au fost continuate de un meşter recunoscut din Turda, *Követsi János* (1764-1825). În septembrie 1799 s-a încheiat şi convenţia cu dulgherul Christian Schön din Rupea pentru lucrări la acoperiş şi alte lucrări de tâmplărie. Maestrul tâmplar din Tîrgu Mureş cu studii vieneze, *Ádám Molnár*, a realizat rafturile, lucrările de tâmplărie şi podelele. Maeştri coordonatori ai lucrărilor au fost Anton Türk şi Johannes Sommer. Lăcătuşeria a fost confecţionată de *Borbély Miklós* (1799), *Nagy Ignác* (1800-1803) şi *Johann Hentzenberger* (1808).[125] Dintre poleitori este amintit nominal sibianul *Ollert András*.

Pictura murală a sălii reprezentative de la etaj a fost executată de renumitul pictor din Sibiu, *Franz Neuhauser junior* (1763-1836), profesor de desen al şcolii romano-catolice sibiene, portretist căutat al vremii sale,

---

[124] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. I, p. 228; Orbán János, ***Patronajul artistic al contelui Teleki Sámuel*** - teză de doctorat, pe http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2012/istorie/Orban_janos_RO.pdf

[125] Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 229.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

înnoitorul picturii peisagistice şi pionierul litografiei în Transilvania, singurul artist transilvănean care a lucrat la decoraţiile interioare ale clădirii. Portretul de mari dimensiuni din bibliotecă este lucrarea lui *Johann Tusch* (1798), care îl înfăţişează pe Teleki Sámuel la o vârstă înaintată, îmbrăcat în haine nobiliare şi având în preajmă atribute specifice activităţilor sale; însă a comandat portrete şi de la *Joseph Hickel* (1736-1807) sau *Joseph Krafft*.

Despre lucrările executate pentru Teleki Sámuel de pictorul miniaturist *Johann Anton Ecker* (1755-1820?) aflăm numai din chitanţele dintre 1801-1804. Copia portretului regelui Matei Corvin a fost realizată în 1805 la Strassbourg de pictorul *Gottfried Christian Enslen* (1757-1818). În preajma lui Teleki s-a găsit de lucru şi pentru gravorii de origine maghiară care activau la Viena: pentru catalogul bibliotecii, apărut în 1796, *Czetter Sámuel* (1765-1829) a executat un portret al lui Teleki, tipograful *Falka Sámuel* (1766 - 1826) a gravat litere; *Nagy Sámuel* executa ex-librisuri pentru bibliotecă. Busturile întemeietorului şi al soţiei sale au fost realizate în 1805 de sculptorul *Franz Christian Thaller* (1759-1817). Busturile înfăţişând clasici greci, figuri istorice sau personaje mitologice au fost realizate de sculptorul vienez *Mathias Mayer*. Aripa bibliotecii a fost finalizată în cea mai mare parte în 1802: în acest an, cărţile au fost aşezate în dulapuri şi biblioteca fost deschisă publicului.[126]

Deşi a fost construită în două etape relativ îndepărtate în timp, clădirea are un aspect unitar, forme echilibrate şi armonioase. Intrarea se face printr-un gang cu boltă semicirculară care duce direct în curtea interioară. Spre curte, pe latura scurtă şi pe o parte din latura lungă, cea veche, se deschid atât la etaj, cât şi la parter arcade semicirculare sprijinite pe stâlpi masivi. Cea mai impresionantă parte a clădirii este extremitatea aripii noi, unde se află Sala Mare a bibliotecii, având o elevaţie ce cuprinde atât parterul, cât şi etajul. Are o structură arhitectonică elegantă, cu calote boeme sprijinite pe două şiruri de stâlpi profilaţi şi cu o galerie deschisă prin arcade la nivelul etajului.[127]

[126] Orbán János, ***op. cit***.

[127] http://cultura.inmures.ro/cladirea-bibliotecii-teleki-istoric.html

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Sala bibliotecii este impresionantă, având dimensiuni de 21,65x12,40 m şi o înălţime ce se desfăşoară pe cele două niveluri ale clădirii. Două rânduri de stâlpi profilaţi, în număr de câte cinci, susţin calotele boeme ce se sprijină pe arce dublouri. La nivelul etajului se află galeria deschisă, la care se ajunge printr-o scară de lemn interioară.[128] Celelalte încăperi sunt de dimensiuni mai mici, amplasate în general în două şiruri paralele şi având ca sisteme de acoperire bolţi cilindrice cu penetraţii, bolţi susţinute de arce dublouri sau calote boeme.

La exterior, faţada principală are un aspect simplu, singurele articulări ale zidurilor făcându-se prin lezenele care delimitează cinci registre. Se remarcă faptul că edificiul avea în trecut două porţi de acces situate simetric faţă de axul median al faţadei. Una dintre acestea a fost zidită ulterior, rămânând doar cea dinspre latura veche a clădirii. Ferestrele sunt de formă dreptunghiulară, fără ancadramente puternic profilate. Acoperişul prezintă tipul de pantă frântă, întâlnit şi la alte construcţii baroce din oraş.[129] Poarta masivă este confecţionată din lemn. Remarcabile sunt lucrările de feronerie: grilajele de la ferestrele parterului, balustrada coridorului de la etaj, braţele de lămpi şi emblema situată la exterior lângă intrarea în clădire, spre stradă, aşezată în consolă, reprezentând o bufniţă încadrată de o coroană de frunze.[130]

Sala Mare a Bibliotecii este fără îndoială spaţiul cel mai impozant al clădirii. Patru perechi de stâlpi delimitează „nava" centrală, mai lată, de spaţiile laterale. Stâlpii au secţiunea pătrată, iar suprafeţele lor sunt decorate cu pilaştri suprapuşi. „Nava" centrală şi etajul galeriei poartă calote boeme cu secţiunea arcelor în formă de mâner de coş. Spaţiile de sub galerie sunt tăvănite. Capitelul stâlpilor şi cornişa galeriei sunt împodobite cu un şir de denticuli. Galeria are un parapet din fier forjat, de care a fost atârnat, vizavi de intrarea în sală, portretul de dimensiuni semnificative al lui Sámuel Teleki.

---

128 Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. II, p. 229.

129 http://cultura.inmures.ro/cladirea-bibliotecii-teleki-istoric.html

130 Ioan Eugen Man, ***op. cit.***, vol. I, p. 242.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

În triunghiul Ochiului Divin amplasat deasupra picturii se citeşte inscripţia: *DEUS PROVIDEBIT*. Ghirlande din bronz atârnate de boltă flanchează acest portret impozant. Vizavi, deasupra intrării, se remarcă portretul din tinereţe al fondatorului, pictat de Johann Michael Millitz. De jur împrejur sunt agăţate de parapetul galeriei picturile care s-au mai păstrat din colecţia lui Teleki: portretele lui Mihály Teleki, Gabriel Bethlen, Ignác Batthyány şi Samuel von Brukenthal, respectiv două picturi cu imaginea regelui Matei Corvin.

Pe lângă cele expuse, Biblioteca mai păstrează şi portretul lui József Teleki. Pe rafturile din sală sunt aşezate statuile din ghips care reprezintă personalităţi ale antichităţii clasice şi personaje mitologice; în faţa ultimilor doi stâlpi de pe latura nordică se află busturile din bronz ale lui Teleki Sámuel şi ale soţiei sale, Zsuzsanna. Rafturile care conservă atmosfera de epocă sunt aşezate în jurul stâlpilor, de-a lungul pereţilor şi sub ferestre. Cabinetele împodobite cu şiruri de denticuli în care se păstrează colecţia de minerale sunt în galerie, în vecinătatea stâlpilor. Cele două uşi din capătul sudic al galeriei, care comunicau cu sala armelor, respectiv cu coridorul palatului, au fost zidite ulterior; s-au păstrat doar canaturile uşilor, iar în nişele astfel eliberate au fost amenajate rafturi pentru cărţi. Conform dispoziţiei lui Teleki, nivelul inferior a fost podit cu scânduri, iar în galerie s-a folosit parchet.

Sălile dinspre faţadă ale aripii din dreapta a bibliotecii (odinioară locuinţa bibliotecarului) au bolţi semicilindrice cu penetraţii. Deasupra uşii ce duce în vestibulul bibliotecii fusese amplasată o tablă inscripţionată din marmură neagră. Textul redactat cu majuscule aurite este următorul: *MUSIS PATRIIS / GRATISQUE POSTERIS / D(ominus) D(ominus) / SAM(uel) S(acri) R(omani) I(mperii) COM(es) TELEKI*. În partea sudică a vestibulului tăvănit a fost amenajată o încăpere mică. Deasupra accesului spre Sala Mare remarcăm o tablă inscripţionată, asemănătoare cu cea descrisă anterior. Aceasta poartă textul: *FORTUNAE UTRIUSQUE / PRAESIDIA*.

O altă inscripţie remarcăm pe peretele sudic: *SOLLICITAE / IUCUNDA OBLIVIA / VITAE*. Márton Kelemen văzuse în 1826 această din urmă inscripţie deasupra uşii galeriei. Tăbliţa fusese mutată la locul

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

actual după desfiinţarea accesului respectiv. O scară îngustă duce din vestibul în galerie.[131]

Catalogul cărţilor, în patru volume, al căror număr se ridică la 40.000 de documente, este făcut şi tipărit de contele Teleki însuşi, purtând, în limba latină, titlul următor: ***Bibliothecae Samuelis S.R.I. Com. Teleki de Svék Pars Prima auctores Classicos Graecos et Latinos ex optimis editionibus ordine chronologico dispositos eorumque Opera et Fragmenta coniunctim edita; etc. Viena 1796***, vol. II în anul 1800, vol. III în anul 1811 şi vol. IV în anul 1819, toate tipărite la Viena.[132] Acestea au fost primele cataloage de bibliotecă din România.[133] Catalogul are următoarele capitole principale: clasici, autori latini, autori greci, colecţii ale autorilor greci şi latini, scriitori eclesiastici, Bibliotheca historica, Bibliotheca Geographico-statistica, Bibliotheca juridica, Bibliotheca ecclesiastica, Bibliotheca litteraria. Aceste capitole se împart în mai multe subcapitole.[134] Cel de-al cincilea volum a fost găsit ca manuscris şi editat în 2002, azi existând catalogul întregului fond iniţial al Bibliotecii Teleki.[135]

La biblioteca sa, Teleki Sámuel a avut bibliotecari salariaţi, care aveau şi locuinţe de serviciu situate în clădirea Apollo.[136] Chiar primului său bibliotecar i-a predat o cheie a bibliotecii cu aceste cuvinte: „*Terminând catalogarea las aşezarea cărţilor în seama d-voastră. Întrucât dacă n-aţi şti undeva ceva întrebaţi-mă căci, în afară de familie şi viaţă, acestea îmi sunt cele mai scumpe bogăţii*”.[137]

Contele Teleki Sámuel a elaborat un Regulament-testament în anul 1798, publicat în ***Bibliothecae Samuelis S.R.I. Com Teleki de Szék, Pars secunda***, Viena, 1800, sub denumirea ***Tabula legum***

131 http://enciclopediavirtuala.ro/print.php?lang=ro&id=176
132 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 240.
133 ***Centennial 100 The Cultural Palace***, p. 63.
134 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 240-241.
135 Sorina Bota, ***op. cit.***, p. 104; ***Târgu Mureş, oraş al artelor***, p. 177.
136 Sorina Bota, ***op. cit.***, p. 105.
137 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 240.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

bibliothecariarum. În prima parte, a creionat istoricul bibliotecii sale, iar apoi trasează regulile de acces ale cititorilor la colecţie, atitudinea pe care aceştia trebuie să o aibă în interiorul bibliotecii, modalitatea de transmitere a dreptului de proprietate a urmaşilor asupra moştenirii livreşti şi condiţiile de angajare şi remunerare a bibliotecarilor. El a stabilit în Regulament chiar şi periodicitatea verificării colecţiilor: în fiecare vară, cu martori.[138]

La biblioteca deschisă pentru public - ca bibliotecă ştiinţifică publică - în 1802 veneau să studieze şi să consulte cărţile profesori, elevi, studenţi, călători, persoane care căutau date despre strămoşii lor cu intenţia de a obţine moşteniri, cercetători etc. Alături de bibliotecă, exista şi o colecţie de minerale strânse de Dominic Teleki, dar şi o colecţie de arme, luată de ruşi în 1849, pierdută azi. O sală era amenajată pentru păstrarea documentelor referitoare la marile familii transilvane şi a documentelor referitoare la problemele politice, economice şi ecleziastice. În 1916 această arhivă a fost dusă la Budapesta pentru a fi protejată de luptele care se desfăşurau pe teritoriul Transilvaniei. Ulterior, toate documentele au fost readuse, mai puţin arhiva familiei Teleki, aflată şi astăzi la Budapesta.[139]

Moştenirea lăsată prin biblioteca sa este inestimabilă. Biblioteca „Teleki-Bolyai" din Tîrgu Mureş este una din cele mai bogate colecţii de carte veche din Transilvania. Este o bibliotecă ştiinţifică, enciclopedică cu un fond de carte de notorietate internaţională, constând din cărţi şi periodice vechi, incunabule, ediţii comentate ale clasicilor greci şi latini, carte veche românească şi maghiară, manuscrise. Aceste documente pot fi studiate exclusiv în Sala de Lectură a Bibliotecii.

Teleki Sámuel a cumpărat cu prioritate cărţi ştiinţifice, dar a colecţionat şi rarităţi bibliofile: manuscrise valoroase, 52 de incunabule, dintre care cel mai vechi este Galeotto Martio, ***Liber de homine***, Bologna,

---

[138] Monica Avram, ***Pagini din viaţa culturală românească din judeţul Mureş (secolele XVIII-XIX). Societăţi, asociaţii, colecţionari, biblioteci***, Sibiu, Editura Astra Museum, 2014, p. 267.

[139] Sorina Bota, ***op. cit.***, p. 105; ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 246.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

1475. Trebuie amintită în mod aparte colecţia „*Biblioteca classica*" cu aproximativ 1400 autori greci şi romani cu 3.000 opere, lucrări remarcabile şi din punct de vedere bibliofil. A colecţionat produse ale tipografiilor vestite din ţară şi din străinătate din secolele XVI şi XVII ale unor vestiţi cărturari şi tipografi ca: Aldus Manutius, Elzevir, Frobenius, Honterus, Heltai Gáspár, Misztótfalusi Kis Miklós etc.

Dintre cărţile vechi româneşti colecţionate de fondator amintim: Dimitrie Cantemir, ***Histoire de l'Empire Othoman*** (Paris, 1743) şi ***Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae*** (Cluj, 1791).

Biblioteca Teleki însumează aproximativ 1.000 de cărţi vechi maghiare, apărute înaintea anului 1711, printre care sunt şi unicate. Cea mai veche carte în limba maghiară este opera lui Benczédi Székely István, ***Chronica ez világnak jeles dolgairól*** (Cracovia, 1559). Trebuie evidenţiate şi operele scriitorului şi tipografului clujean Heltai Gáspár.

Pe lângă raritățile bibliofile, o valoare deosebită o constituie colecţia de gravuri, în care se remarcă operele maeştrilor italieni Giambattista şi Francesco Piranesi, în 29 de volume. Colecţia bibliotecii este reprezentativă şi prin operele celor mai renumiţi autori ai Umanismului şi Renaşterii, precum Dante, Boccaccio, Machiavelli, Rabelais, Thomas Morus, Campanella şi alţii, în ediţii contemporane. Operele iluminiştilor ocupă un loc distinct în Biblioteca Teleki, deoarece cititorii Bibliotecii au manifestat un interes deosebit pentru operele care reflectă idei iluministe.

S-au păstrat jurnalele de evidenţă ale cititorilor şi cărţilor citite între anii 1803-1857, documente care ne permit o analiză a lecturii în această perioadă. Jurnalele de evidenţă a lucrărilor solicitate în Sala de Lectură arată că cel mai des consultate au fost scrierile lui Rousseau, dar au fost solicitate şi operele lui Voltaire, Montesquieu, Mirabeau.

În fondul bibliotecii există mai multe enciclopedii, dintre care amintim vestita enciclopedie a iluminiştilor francezi redactată de Diderot şi D`Alembert (1770-1779, în 33 volume), precum şi o enciclopedie bogat ilustrată a meseriilor din secolul al XVIII-lea. În comorile fondului se regăseşte şi ***Dicţionarul şi gramatica limbii tibetane*** elaborat de orientalistul Kőrösi Csoma Sándor (Calcutta, 1834).

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Ştiinţele naturii ocupă un loc tot atât de important în colecţia lui Teleki, ca şi ştiinţele sociale. Pe numeroase lucrări întâlnim numele lui Newton, Leibniz, Daniel şi Johann Bernoulli, Linné, Lavoisier, Lamarck. Biblioteca are un fond valoros de cărţi tehnice vechi. Tot atât de bogată este şi colecţia cărţilor de medicină, unde alături de operele vestiţilor medici Hippocrates, Paracelsus sau Vesalius sunt prezente primele publicaţii de medicină din ţară: ***Sanitas studium*** (1551, prima carte de medicină tipărită în România, la Braşov) sau cartea lui Kyr Paulus, Janssonius, ***Atlas major***, editată la Amsterdam (1657-1682, în 11 volume, ilustraţiile fiind colorate manual).[140]

Dintre cărţile de geografie se remarcă ***Description de l`Egipte*** (Paris,189-1822) sau prima hartă tipărită în care apare şi oraşul Bucureşti: ***Harta Ortelius: Theatrum orbis terrarum*** (Anvers, 1574, cuprinde aproximativ 70 de hărţi; pe harta executată în 1566 apare oraşul Bucureşti şi Tîrgu Mureşul, sub denumirea de Neumarck). O lucrare similară editată la Basel în 1578 cuprinde o hartă a Ţărilor Române.[141]

Lucrările de istorie sunt prezente într-un număr atât de mare, încât enumerarea lor în catalog ocupă 400 de pagini. Multe din aceste lucrări se referă la istoria ţării noastre, de pildă opera lui Gorecius şi Lazicius vorbeşte despre loan Vodă cel Viteaz, ***Documentele*** datate la Alba Iulia (1600) cu semnătura şi sigiliul lui Mihai Viteazul, cronica lui Benczédi Székely István conţine şi descrierea răscoalei condusă de Gheorghe Doja, cronicarul Temesvári István descrie victoria de pe Câmpul Pâinii (unde români, maghiari şi germani au luptat împreună contra turcilor), cartea lui Del Chiaro, ***Istoria delle moderne revoluzioni della Valachia*** (Veneţia, 1718) prezintă istoria românilor, opera lui Köleséri Sámuel, ***Auraria Romano-Dacica*** (Sibiu, 1717), conţine date privind viaţa economică în Dacia.

---

[140] Dimitrie Poptămaş, Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 29-37; Onisie Hossu, ***Tîrgu Mureş: mic îndreptar turistic***, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1981, p. 54-55; Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 14.

[141] Onisie Hossu, ***op. cit.***, p. 54; I. Deleanu, ***Valea Mureşului***, Bucureşti, Editura Meridiane, s.a., p. 29.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Fondul Teleki păstrează şi vestita operă a lui Dimitrie Cantemir, ***Beschreibung der Moldau*** (Leipzig, 1771) şi ***Histoire de l`Empire Othoman*** (Paris, 1743).[142]

Un loc special este rezervat bibliotecii soţiei contelui Teleki, Zsuzsanna Bethlen de Iktar, cu 2.000 de volume. Această colecţie, păstrată integral, reprezintă interesul şi preocuparea pentru carte a unei aristocrate din secolul al XVIII-lea.[143] Biblioteca Zsuzsannei Bethlen de Iktar a fost organizată de istoricul Bod Péter (1712-1769), care ulterior anului 1736, a primit de la contesă un stipendiu (sumă care era oferită periodic studenţilor cu merite deosebite). Se păstrează şi azi trei variante ale unor cataloage redactate de acesta.[144] În colecţia Zsuzsánnei Bethlen s-au păstrat aproape în întregime bibliotecile altor două aristocrate transilvănene, şi anume ale doamnelor Zsuzsánna Rhédei şi Kata Wesselényi. După moartea soţiei sale, Teleki Sámuel i-a aşezat colecţia în biblioteca proprie, fiind pusă şi ea la dispoziţia cititorilor. Cărţile sunt păstrate şi astăzi în locul şi în ordinea în care le-a aşezat Teleki, şi anume în holul sălii bibliotecii.[145]

Contele Teleki Sámuel a prevăzut şi dispus prin testamentul său, ***Tabula legum bibliothecariarum***, conceput în anul 1798,[146] editat la 10 octombrie 1800 şi completat la 14 noiembrie 1811, reguli despre ordine, datoria familială a bibliotecarului, funcţionarea sălii de lectură, nepermiţând urmaşilor nici un fel de înstrăinare. Cu toate aceste severe dispoziţii, strănepotul, contele Samuel Teleki, transformând în anul 1913 biblioteca în

---

142 Dimitrie Poptămaş, Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 29-37; Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean***, p. 14-15.

143 http://www.telekiteka.ro/index.php?m=vegyesallomany

144 Monica Olivia Avram, ***Pagini din viaţa culturală românească***, p. 240-241.

145 Kimpián Annamária, ***Lectura a trei generaţii de aristocrate: Rhédei Zsuzsánna, Wesselényi Kata şi Bethlen Zsuzsánna***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, V, 2006, p. 135.

146 Monica Olivia Avram, ***Pagini din viaţa culturală românească*** reproduce în Anexa 2 a lucrării textul (în limba română) testamentului contelui Teleki Sámuel *„Tabula legum bibliothecariarum",* p. 352-353.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

persoană juridică, a înfiinţat o nouă fundaţie, izbutind să vândă imobilele lăsate pentru întreţinerea bibliotecii.[147]

După moartea fondatorului (1822), ritmul de îmbogăţire a fondului a scăzut substanţial. Abia după primul război mondial Biblioteca „Teleki-Bolyai" a primit alte fonduri de cărţi: colecţii ale unor şcoli, mănăstiri, precum şi biblioteci personale, în ansamblu mai mult de 30.000 de volume de cărţi valoroase, între ele incunabule şi raritäţi.

Din anul 1962 Bibliotecii Teleki i-a fost asociată biblioteca Colegiului Reformat din Tîrgu Mureş, azi Liceul „Bolyai Farkas." Şcoala a fost înfiinţată în anul 1557 ca Schola Particula. Cel mai vechi catalog păstrat al Bibliotecii şcolare datează din 1653. Biblioteca Colegiului Reformat s-a format iniţial din donaţii. Despre achiziţii există dovezi numai începând cu 1689. În 1718 biblioteca şcolară s-a îmbogăţit cu biblioteca colegiului din Sárospatak, adusă de profesorii şi elevii refugiaţi de acolo. Din secolul al XVIII-lea achiziţionările au devenit ordonate şi s-au înmulţit donaţiile. A devenit o tradiţie frumoasă faptul că profesorii şi unii elevi în testamentul lor au lăsat colegiului biblioteca lor personală. Printre aceştia se numără şi biblioteca savantului Bolyai Farkas, a profesorului de drept Elek Dósa, a medicului István Mátyus.

Astfel s-a format un fond valoros conţinând 80.000 de volume. Această bibliotecă a păstrat manuscrise valoroase, între care amintim ***Codicele Koncz***, de la mijlocul secolului al XIV-lea, care conţine textul ***Bibliei*** în limba latină, scris cu minuscule gotice pe 433 foi de pergament foarte fine, ornat cu iniţiale colorate în roşu şi albastru. Pe marginea unei foi se află un scurt text în limba maghiară, care este considerat al şaselea monument de limbă maghiară de la începutul secolului al XV-lea, cunoscut sub numele de ***Rândurile din Tîrgu Mureş***.

Există în fond şi ***Biblia lui Şerban Cantacuzino*** (Bucureşti, 1688). Deosebit de valoroase sunt şi manuscrisele celor doi savanţi matematicieni, Bolyai Farkas şi Bolyai János, aproximativ 20.000 de pagini. Fondul Bolyai păstrează incunabule şi unicate, alături de tipărituri din ţară şi din localitate,

[147] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 248.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

între care se numără ***Cathechismul calvinesc*** (Alba Iulia, 1648), Apáczai Csere János, ***Magyar Logikátska*** (Alba Iulia, 1654, unicat), prima carte tipărită la Tîrgu Mureş (1786). Alături de acestea, amintim existenţa lucrării lui Nicolae Mavrocordat, ***Despre datorii*** (Bucureşti, 1719), cu dedicaţie autografă a domnitorului român, precum şi un număr important de cărţi vechi maghiare şi germane. Această bibliotecă şcolară a păstrat un fond valoros de cărţi de ştiinţe naturale din secolul al XVI-lea, de medicină şi farmacologie, filosofie, istorie şi izvoare istorice, etnografie, jurisprudenţă şi pedagogie (ca de exemplu operele lui Comenius). Un fond aparte este format din colecţiile de disertaţii ale absolvenţilor, anuare şcolare, calendare din sec. XVII-XVIII, precum şi un bogat fond de periodice din ţară şi din străinătate. [148]

În fondurile Bibliotecii „Teleki-Bolyai" au ajuns şi opt cărţi provenite din biblioteca personală a lui Aurel Filimon, care au avut ca circulaţie satele din părţile Sibiului, achiziţionate în anul 1961 (de la urmaşii familiei): ***Chiriacodromionul*** (Bucureşti, 1732); ***Octoih*** (Râmnic, 1742); ***Penticostarul*** (Bucureşti, 1743); ***Octoihul*** (Râmnic, 1750?); ***Evanghelia*** (Bucureşti, 1760); ***Penticostarul*** (Blaj, 1768); ***Ceaslovul*** (Râmnic, 1794); ***Psaltirea*** (Blaj, 1809).[149]

În anii de după al doilea război mondial, fondul de carte a crescut şi s-a îmbogăţit considerabil, atât prin achiziţii, cât şi prin donaţii. După naţionalizare (1948) au ajuns în fondul Teleki-Bolyai biblioteci fragmentate din şcoli confesionale, din biblioteci particulare şi din Mănăstirea franciscană de la Călugăreni. Dintre aceste colecţii numai două păstrează, prin numărul cărţilor, specificul bibliotecilor din care au provenit.

Colecţia Mănăstirii franciscane, fondată în 1639, constă din aproximativ 1.500 de volume, tipărituri din secolele XVI-XX. În această colecţie predomină lucrările de practică religioasă, la care se adaugă cărţi de drept canonic, edicte papale, opere filosofice, de filologie clasică, drept,

[148] Dimitrie Poptămaş, Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, p. 29-37.

[149] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 116-117.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

pedagogie şi medicină. Biblioteca Gimnaziului unitarian din Cristuru-Secuiesc cuprinde 7.000 de volume din secolele XVI-XIX, majoritatea fiind cărţi de istorie, filologie, beletristică, teologie şi drept. Se păstrează şi fragmente provenite din bibliotecile şcolilor din Sighetu-Marmaţiei, Orăştie sau din castelele Gorneşti şi Corunca.[150]

Întrucât fondurile bibliotecii sunt alcătuite din cărţi reprezentând confesiuni diferite, este remarcabilă şi colecţia de biblii. Dintre numeroasele traduceri ale Sfintei Scripturi în diferite limbi amintim: prima traducere integrală a ***Bibliei*** în limba română (Bucureşti, 1688), în limba maghiară (Vizsoly, 1590), ediţia poliglotă (8 limbi) tipărită în 8 volume (Londra, 1657-1669) etc. Vestitele case editoriale din Europa - Plantin, Estienne, Jansson - au tipărit biblii în ediţii de lux.[151] Spre exemplu, Robert Estienne I a fost considerat drept principalul tipograf de ***Biblii*** din Franţa. Biblioteca „Teleki-Bolyai" posedă mai multe ediţii, dintre care ediţia rarissima a ***Bibliei în ebraică***, 5 volume, 1539-1541, în format 4; ***Noul Testament în limba greacă*** din 1589, in folio, ***Vechiul Testament în limba latină*** în 2 volume, ediţie rară din 1557.[152]

Valoarea bibliofilă a colecţiei de carte este sporită atât de numeroasele hărţi, ilustraţii, imagini de oraşe, portrete executate de gravori celebri, cât şi de legăturile lor artistice. Legate în pergament sau piele, cu ornamente aurite pe coperţi sau cotor, cu încuietori metalice, cărţile reflectă diferitele stiluri ale artei legătoriei de carte, de la stilul gotic până la stilul „fin de siècle."[153]

În prezent, la Biblioteca „Teleki-Bolyai" există mai multe incunabule. Catalogul acestora - ***Catalogus incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai*** - editat în 1971, cuprinde descrierea a 70 titluri de incunabule. Cele 66 de incunabule descrise, pe care le posedă în prezent Biblioteca „Teleki-Bolyai," au proveniențe diferite. Majoritatea lor, 52 de titluri (dintre care un

[150] http://www.telekiteka.ro/index.php?m=vegyesallomany

[151] ***Ibidem***.

[152] Ana Mariana Oltean, ***Tipărituri franceze din secolul al XVI-lea în Biblioteca Teleki***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, I, 2002, p. 21.

[153] http://www.telekiteka.ro/index.php?m=vegyesallomany

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

duplicat) aparţin colecţiei Teleki, 10 incunabule sunt din fondul Bolyai, iar 4 provin din biblioteca fostei Mănăstiri franciscane din Călugăreni (jud. Mureş).[154]

Cei doi matematicieni, Bolyai Farkas şi fiul său, János, şi-au petrecut cea mai mare parte a vieţii în oraşul Tîrgu Mureş. Obiectele, manuscrisele şi lucrările lor au fost păstrate în Muzeul Bolyai, înfiinţat în anul 1937 într-o sală a bibliotecii Colegiului Reformat din localitate. Muzeul şi biblioteca colegiului, care păstrau cele 20.000 de file manuscrise ale celor doi matematicieni Bolyai, au fost transferate în anul 1955 în clădirea Bibliotecii „Teleki-Bolyai," constituind Muzeul Bolyai.[155]

Ca secţie a Bibliotecii Judeţene, colecţiile de aici se bucură de o atenţie deosebită, prin grija manifestată pentru aceste valori, creşterea în continuare a fondurilor în strînsă legătură cu profilul şi vechimea colecţiilor şi punerea lor în circulaţie. Nu se cunoaşte cu exactitate data la care Biblioteca „Teleki-Bolyai" a devenit secţie a Bibliotecii Judeţene Mureş. Se ştie doar că, la 3 august 1924, contele Teleki Carol, strănepotul lui Teleki, a cerut înscrierea Bibliotecii Telekiene ca persoană juridică, referindu-se la actul de constituire şi regulamentul fundaţiei din 6 decembrie 1913, constituind o nouă fundaţie. Tribunalul din Tîrgu Mureş, prin Hotărârea nr. 2624/1924 din 17 ianuarie 1925, ordonă înscrierea Fundaţiunei Biblioteca Contele Samuilă Teleki în registrul persoanelor juridice conform art. 2 din lege şi art. 98 din regulament.[156] Printr-o decizie ministerială, Aurel Filimon a fost numit în anul 1937 delegat onorific pe lângă Biblioteca Teleki din Tîrgu Mureş, pentru a supraveghea aplicarea strictă a dispoziţiunilor cuprinse în „Actul constitutiv" din 5 decembrie 1913 al fundaţiunii numitei biblioteci, cu însărcinarea de a stabili „*dacă au fost înstrăinate cărţi şi manuscrise din bibliotecă, de cine, când şi unde se găsesc lucrurile înstrăinate*."

---

154 http://www.bjmures.ro/ro/Incunabule.htm

155 http://www.telekiteka.ro/index.php?m=vegyesallomany

156 ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 248; Aurelia Veronica Filimon, ***Biblioteca Telekiană în perioada interbelică (1918-1940)***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, I, 2002, p. 53.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Numirea lui Aurel Filimon ca delegat ministerial la Biblioteca Teleki a avut larg răsunet, atât în presa maghiară a timpului, în ziarul ***Keleti Újság***, cât şi în presa românească, în ***Curentul***, care, sub titlul ***Biblioteca telekiană de la Tg.-Mureş va fi pusă la dispoziţia publicului***, printre altele scrie: „*Punerea bibliotecii telekiene la dispoziţia cercetătorilor români, corespunde unei mari necesităţi, întrucât biblioteca aceasta are un mare număr de cărţi şi documente unice, indispensabile cunoaşterii trecutului Ardealului*." În raportul deosebit de cuprinzător şi bine documentat, pe lângă istoricul bibliotecii şi descrierea localului ei, Aurel Filimon a analizat fondurile de cărţi şi manuscrise, făcând un studiu amănunţit referitor la verificările şi constatările de lipsuri ivite, începând cu anul 1830.[157] Acest aspect din istoria Bibliotecii noastre rămâne un subiect deschis pentru cercetări ulterioare…

Şi secţia Teleki-Bolyai a devenit un punct de atracţie pentru miile de vizitatori, personalităţi şi cercetători din ţară şi străinătate. I-au trecut pragul personalităţi marcante locale, naţionale sau mondiale, precum: Francisc Kazinczi, reformatorul literaturii maghiare (1916); Aranka György, consilier la Curtea de Apel; baronul Carol Apor, preşedintele Curţii de Apel; bibliograful Carol Szabó, care s-a informat aici mai mult timp; contele Imre Miko, întemeietorul muzeului şi al bibliotecii din Cluj; contele Alexandru Apponyi, cu ocazia vizitei sale a fost întâmpinat cu cărţile şi raritătile pe care acesta nu le avea în renumita sa bibliotecă, donată mai târziu Academiei Maghiare din Budapesta (1916); profesorii din universităţile din ţară: Ioan Lupaş (1880-1967), istoric şi om politic român (1919); Alexandru I. Lapedatu (1876-1950), istoric şi om politic român (1919); Ion Simionescu (1873-1944), geolog şi paleontolog român, membru titular (din 1911) al Academiei Române (1919); Nicolae Iorga în 1922 s-a oprit şi a lăsat pentru posteritate următoarea menţiune: „*In domo humanae nobilitatis hungaricae opera verusti temporis mirabi*"; Gheorghe Sion (sau George Sion, 1822-1892), scriitor român bucovinean, membru titular din 1868 al Academiei Române (1922); generalii Petala şi Cihosky (1922); A.S.R. Principesa Ileana, părăsind biblioteca, a rostit: „*Voiu informa pe M.S. Regele, ca să viziteze această bibliotecă*

[157] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 36.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

unde va vedea multe cărţi interesante, pricepându-se la acestea mai mult decât mine" (1925); prinţul german Friedrich de Hohenzollern împreună cu arhiducele Franz Iosif (1926); Ion Lahovary (1844-1915), ministru român (1928); Radu Văcărescu (1928); Constantin Argetoianu (1871-1955), om politic român (1928); von Hardt, mareşalul Regelui Italiei (1930)[158] şi lista poate continua.

Biblioteca „Teleki-Bolyai" a fost parţial închisă în 2010 şi inchisă pentru public în 2011-2012 pentru efectuarea unor lucrări de modernizare şi restaurare. A fost redeschisă pentru public la data de 25 august 2012.

Bufniţa ca simbol al Bibliotecii Judeţene Mureş

Simbolismul este un limbaj universal folosit din cele mai vechi timpuri, care relevă precepte şi credinţe, împărtăşind informaţii şi stârnind emoţii, fiind o formă internaţională de comunicare şi care depăşeşte barierele de limbă, istorie, naţionalitate, cultură şi religie.

Încă din cele mai vechi timpuri bufniţa a primit valoare de simbol. Pallas Athena, stăpâna oraşului Athena, zeiţă a înţelepciunii, învăţăturilor, artelor şi patroana protectoare a filosofilor, era poreclită „*ochi de bufniţă*," această pasăre devenind astfel simbolul ei şi, în acelaşi timp, şi simbolul înţelepciunii şi al studiului.

În multe religii, precum cea a indienilor din America, a luptătorilor din Japonia, în unele părţi din Africa, Australia şi chiar şi în China antică, bufniţa era considerată o pasăre bună, având rolul de mijlocitoare între lumi. Cea mai veche reprezentare a bufniţei datează din epoca de piatră, fiind descoperită în grotele de la Trois Frères din regiunea Pirineilor, în sudul Franţei. Bufniţa, pasăre a înţelepciunii şi studiului, este folosită ca siglă de către instituţii precum: biblioteci, şcoli, universităţi, edituri, simbolizând, prin aceasta, menirea acestor structuri instituţionale de a „*penetra întunericul ignoranţei, necunoaşterii, lipsei de cultură.*" De aceea bufniţa se asociază cu cartea,

[158] ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, p. 246.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

izvor de înţelepciune oferind posibilitatea lărgirii orizontului cultural şi multiplelor satisfacţii estetice şi intelectuale.[159]

Cu mult timp înainte ca bibliotecarele de casă să îşi semnalizeze locaţia caselor lor prin plăcuţe albastre, contele Teleki şi-a evidenţiat sediul bibliotecii printr-un simbol: bufniţa. Emblema, situată le exteriorul clădirii, la loc vizibil, lângă intrare, spre stradă, aşezată în consolă, reprezintă o bufniţă încadrată de o coroană de frunze. Se presupune că sigla Bibliotecii „Teleki-Bolyai" a fost creată de contele Teleki Domokos în perioada 1940-1944, perioadă în care s-au făcut reparaţii şi modificări la clădirea bibliotecii - s-a zidit una din porţi, în spaţiul astfel obţinut fiind organizat muzeul celor doi Bolyai, tatăl şi fiul. Nu s-au găsit documente care să ateste exact anul în care s-a realizat această siglă. În 1958 sigla apare pe ghidul Bibliotecii „Teleki-Bolyai."

Biblioteca „Teleki-Bolyai" se constituie de mult timp ca o secţie specială a Bibliotecii Judeţene Mureş. Este evident că bufniţa a devenit simbolul întregii Biblioteci.

Prima siglă a Bibliotecii Judeţene Mureş, creată în anul 1991 prin desenarea unei bufniţe stilizate stând pe o carte închisă, apare aplicată pe invitaţiile şi broşurile-program ale instituţiei începând cu 9 mai 1991. Bufniţa în ceară roşie a fost creată după ideea d-lui Dimitrie Poptămaş, director al Bibliotecii Judeţene Mureş în perioada 1985-2005, în colaborare cu Muzeul de Artă, prin aplicarea bufniţei negre pe sigiliul din ceară roşie, cu nouă colţuri. Această siglă se foloseşte simplă sau cu cocarda tricoloră pe diplomele de onoare „Pro Libro Senator" oferite de Bibliotecă unor personalităţi. Sigla folosită la Secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş, pe plicuri, afişe, invitaţii, pliante-program, cu ocazia diferitelor manifestări cultural-artistice organizate la această secţie, reprezenta o bufniţă viu colorată, pentru a atrage atenţia copiilor. O altă siglă a Bibliotecii Judeţene Mureş a fost creată de informaticianul bibliotecii, Alexandru

[159] Maria Magdalena Fall, ***Bufniţa - simbol al înţelepciunii - siglă a Bibliotecii Judeţene Mureş***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, V, 2006, p. 70-82.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

Tcaciuc, în anul 2001, prin prelucrarea bufniței de pe sigla neagră şi înscriind iniţialele bibliotecii sub siglă, care, alături de sigla Bibliotecii „Teleki-Bolyai," a fost folosită pe antetul documentelor oficiale.[160]

Astăzi sigla Bibliotecii Judeţene Mureş este reprezentată de bufniţa stilizată aşezată pe o carte închisă, creată în anul 2001, în dreapta ei fiind menţionată denumirea Bibliotecii Judeţene Mureş. Sigla apare pe toate documentele oficiale redactate de Bibliotecă.

Bibliografie selectivă:

a. Lucrări de referinţă:

❖ ***Aurel Filimon: Consacrare şi destin***, Biblioteca Judeţeană Mureş; Fundaţia Culturală „Vasile Netea;" Muzeul Judeţean Mureş, Tîrgu Mureş, 2001;

❖ ***Biblioteca Judeţeană Mureş: caiet documentar elaborat cu prilejul împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş 1802-2002***, Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002;

❖ ***Biblioteca Teleki-Bolyai Târgu-Mureş*** [ghid; cu versiuni în lb. română, maghiară, germană], Tîrgu Mureş: Biblioteca „Teleki-Bolyai," 1969;

❖ ***Bibliotheca Telekiana***, Biblioteca „Teleki-Bolyai" Tîrgu Mureş, 1994;

❖ ***Catalogus incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai: Catalogul incunabulelor din Biblioteca Teleki-Bolyai***, Tîrgu Mureş, s.n., 1971;

❖ ***Catalogus Librorum Sedecimo Saeculo Impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai. Novum Forum Siculorum***, Tîrgu Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, Editura Lyra, 2001;

❖ ***Centennial 100 The Cultural Palace, Târgu Mureş, România, 2013: Mureş County***, Cluj-Napoca, Editura Transilvania Grup Business, 2013;

❖ ***Palatul Culturii Tîrgu Mureş: Tîrgu Mureş The Palace of Culture***, Tîrgu Mureş, Editura Romghid, 2007;

[160] ***Ibidem***.

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖ ***Tîrgu Mureş: Obiective culturale: Cultural Objectives: Kulturális létesítmények,*** Tîrgu Mureş, 2006;

❖ ***Tîrgu-Mureş, oraş al artelor***. Tîrgu Mureş, Primăria Tîrgu Mureş şi Revista ***Vatra***, 2006;

❖Avram, Monica Olivia, ***Pagini din viaţa culturală românească din judeţul Mureş (secolele XVIII-XIX): Societăţi, asociaţii, colecţionari, biblioteci***, Sibiu, Editura ASTRA Museum, 2014;

❖Bota, Sorina, ***Poveştile oraşului***, Tîrgu Mureş, Editura Ardealul, 2010;

❖***Mică enciclopedie de mari valori ridicate dintre români***, Căpăţînă, Octavian (coord.), Cluj-Napoca, Imprimeria Ardealul, 2011;

❖***The Encyclopaedia of outstanding Romanian personalities***. Căpăţînă, Octavian (coord.), Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2013;

❖Constantin, Paul, ***Arta 1900 în România***, Bucureşti, Editura Meridiane, 1972;

❖Deleanu, I., ***Valea Mureşului***, Bucureşti, Editura Meridiane, s.a.;

❖Duşa, Traian, ***Pagini de istorie, artă şi cultură,*** vol. 1, Tîrgu Mureş, Editura Ansid, 2002;

❖Duşa, Traian, ***Palatul Culturii din Tîrgu Mureş***, Bucureşti, Editura Meridiane, 1970;

❖Duşa, Traian, ***Palatul Culturii din Tîrgu Mureş***, Tîrgu Mureş, Editura Nico, 2008;

❖Hossu, Onisie, ***Tîrgu Mureş: Mic îndreptar turistic***, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1981;

❖Keserü Katalin, Oniga Erika, Várallyay Réka, ***Palatul Culturii din Tîrgu Mureş: 1908-1913***, Muzeul Judeţean Mureş şi Fundaţia Culturală „Dr. Bernády György" Tîrgu Mureş, 2013;

❖Man, Ioan Eugen, ***Tîrgu Mureş, istorie urbană: De la începuturi până în anul 1850***, vol. 1, Tîrgu Mureş, Editura Nico, 2006; vol. 2, Tîrgu Mureş, Editura Nico, 2009;

❖Popa, Traian, ***Monografia oraşului Tîrgu Mureş***, [Ediţie anastatică], Tîrgu Mureş, Editura Ansid şi Fundaţia Culturală „Vasile Netea" Tîrgu Mureş, 2005;

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖Poptămaş, Dimitrie, ***Philobiblon mureşean - o viaţă printre oameni şi cărţi***, Tîrgu Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş şi Fundaţia Culturală „Vasile Netea" Tîrgu Mureş, 2003;

❖Poptămaş, Dimitrie; Mészáros József, ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, Tîrgu Mureş, 1979;

❖Todea, Ana; Fülöp Mária; Avram, Monica, ***Oameni de ştiinţă mureşeni: dicţionar biobibliografic***, Tîrgu Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 2004;

❖Todea, Ana, ***Portrete mureşene: Dicţionar biobibliografic***, editat de Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2013.

b. Articole:

❖Agyagási Hajnal, **Biblioteca Centrală Regională Mureş. 1957-1965**, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar IV, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu-Mureş, 2005, p. 132-138;

❖Avram, Monica, ***„Cartea de aur"- act de identitate culturală a Bibliotecii Judeţene Mureş***, în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş"*** (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 230-236;

❖Avram, Monica; Bogdan, Florin, ***Cărţi româneşti vechi tipărite la Buda aflate în colecţiile Bibliotecii „Teleki-Bolyai" din Tîrgu Mureş***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar XI, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2012, p. 118-128;

❖Bányai Réka, ***Ediţii vestite ale Bibliei la Biblioteca Teleki-Bolyai***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar II, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2003, p. 205-213;

❖Buluţă, Gheorghe; Schatz, Elena Maria, ***Din cărţile Teleki-Bolyai***, în ***Biblioteca***, an LVII, serie nouă, an XVI, nr. 11, 2005, Bucureşti, p. 347-348;

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖Cătană Emilia, ***Secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş la 53 de ani. Contribuţii la istoricul secţiei***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar V, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2006, p. 83-94;

❖Cîmpean, Aurica, ***Aurel Filimon - fondator al colecţiei de carte românească al Bibliotecii Municipale din Tîrgu Mureş***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar VIII, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2009, p. 200-214;

❖Fall Maria Magdalena, ***Secţia „Cartea Tehnico-Ştiinţifică" la a 30-a aniversare***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar IV, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2005, p. 48-63;

❖Fall Maria Magdalena, ***Bufniţa - simbol al înţelepciunii - siglă a Bibliotecii Judeţene Mureş***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar V, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2006, p. 70-82;

❖Filimon, Aurel, ***Biblioteca Telekiana din Târgu-Mureş***, în ***Boabe de grâu***, II, iunie-iulie 1931, p. 330-338;

❖Filimon, Aurel, ***Palatul Culturii din Târgu-Mureş***, în ***Boabe de grâu***, II, nr. 2, februarie 1931, p. 98-104;

❖Filimon, Aurelia Veronica, ***Biblioteca Telekiană în perioada interbelică (1918-1940)***, în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş"*** (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 52-59;

❖Kimpián Annamária, ***Lectura a trei generaţii de aristocrate: Rhédei Zsuzsánna, Wesselényi Kata şi Bethlen Zsuzsánna***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar V, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2006, p. 135-146;

❖Mesaroş Ovidia, ***Cărţi în limba franceză studiate la sala de lectură a Bibliotecii Teleki în prima jumătate a secolului al XIX-lea***, în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură***

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

publică la Tîrgu Mureş” (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 41-51;

❖Munteanu, Carmen, ***Cărţile Şcolii Ardelene în colecţiile fondului Teleki-Bolyai al Bibliotecii Judeţene Mureş***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar III, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2004, p. 36-44;

❖Munteanu, Carmen, ***Ediţii ale clasicului Marcus Tullius Cicero în colecţiile Fondului Teleki-Bolyai al Bibliotecii Judeţene Mureş***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar II, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2003, p. 146-155;

❖Munteanu, Carmen, ***Reflectarea cărţii vechi româneşti în Catalogul Bibliotecii Teleki***, în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş”*** (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 24-40;

❖Oltean, Ana Mariana, ***Tipărituri franceze din secolul al XVI-lea în Biblioteca Teleki***, în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş”*** (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 18-23;

❖Petelei Klara, ***Începuturile Bibliotecii Judeţene Mureş. Dr. Molnár Gábor - primul director al instituţiei***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, anuar IV, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2005, p. 11-20;

❖Pop, Călin Ovidiu, ***Primul document privind conservarea Bibliotecii Teleki. Tabula legum bibliotecarum,*** în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş”*** (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 60-62;

❖Poptămaş, Dimitrie, ***Biblioteca Judeţeană Mureş - colecţie unitară - funcţii multiple***, în ***Biblioteca Bucureştilor***, an IV, nr. 3, martie 2001, p. 15;

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖Poptămaş, Dimitrie, ***Biblioteca Judeţeană Mureş la 90 de ani***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar II, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2003, p. 5-25;

❖Poptămaş, Dimitrie, ***Biblioteca Judeţeană Mureş: instituţii culturale mureşene reprezentative***, în ***Cuvântul liber***, an XVI, nr. 240 (3895), 7 dec. 2004, p. 6;

❖Poptămaş, Dimitrie, ***De la biblioteca tradiţională la biblioteca publică modernă***, în ***Libraria: lucrările Simpozionului Naţional „200 de ani de lectură publică la Tîrgu Mureş”*** (26-28 septembrie 2002), anuar I, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2002, p. 9-17;

❖Poptămaş, Dimitrie, ***Tradiţie şi actualitate în lectura publică: preludii la o bibliotecă publică***, în ***Vatra***, an XXXII, nr. 414-415, septembrie/octombrie 2005, p. 118-123;

❖Sebestyén Spielmann Mihály, ***Samuel Teleki-1739-1822***, în ***Vatra***, an XXXII, nr. 414-415, septembrie/octombrie 2005, p. 99-101;

❖Spielmann Sebestyén Mihály, ***Telekiana***, în ***Vatra***, an XXXII, nr. 414-415, septembrie/octombrie 2005, p. 96-99;

❖Weisz Szidónia, ***Un „pomerio sommo theologo” în Biblioteca „Teleki-Bolyai.” Operele lui Pelbartus de Themeswar***, în ***Libraria: studii şi cercetări de bibliologie***, anuar IX, Consiliul Judeţean Mureş şi Biblioteca Judeţeană Mureş, Tîrgu Mureş, 2010, p. 101-108.

c. Resurse web:

❖Grama, Sidonia, ***Palatul Culturii, capodopera secession-ului transilvan*** - http://www.zi-de-zi.ro/foto-palatul-culturii-capodopera-secession-ului-transilvan/#ad-image-0 (accesat la data de 13 iulie 2015);

❖http://cultura.inmures.ro/biografie-teleki-samuel.html (accesat la data de 18 iulie 2015);

❖http://cultura.inmures.ro/cladirea-bibliotecii-teleki-istoric.html (accesat la data de 18 iulie 2015);

❖http://cultura.inmures.ro/palatul-culturii-istoric.html (accesat la data de 13 iulie 2015);

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖http://enciclopediavirtuala.ro/monument.php?id=176 (accesat la data de 18 iulie 2015);
❖http://enciclopediavirtuala.ro/monument.php?id=235 (accesat la data de 14 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/bd/B/001/09/B00109.pdf (accesat la data de 15 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/directorii/PoptamasDimitrie/PoptamasDimitrie.htm (accesat la data de 15 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/AlbumMonografic100/01_Studiu%20introductiv.pdf (accesat la data de 15 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/publicatii/albume/index.htm (accesat la data de 15 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/rapoarte/2013/Raport%20de%20Activitate_2010-2012.pdf (accesat la data de 17 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/ro/Incunabule.htm (accesat la data de 17 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/ro/Sectiile.htm (accesat la data de 16 iulie 2015);
❖http://www.bjmures.ro/rof/BJMures-ROF2014.pdf (accesat la data de 16 iulie 2015);
❖http://www.cjmures.ro/Cultura/palatulculturii.htm (accesat la data de 13 iulie 2015);
❖http://www.cjmures.ro/Cultura/palatulculturii_vitralii.htm (accesat la data de 14 iulie 2015);
❖http://www.palatulculturiimures.ro/institutii.html (accesat la data de 13 iulie 2015);
❖http://www.palatulculturiimures.ro/istorie.html (accesat la data de 13 iulie 2015);
❖http://www.radioromaniacultural.ro/palatul_culturii_din_targu_mures_un_secol_de_istorie_si_arta-17921 (accesat la data de 14 iulie 2015);
❖http://www.telekiteka.ro/index.php?m=vegyesallomany (accesat la data de 18 iulie 2015);

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)

❖http://wwwold.netsoft.ro/palatulculturii/index_ro1.html (accesat la data de 14 iulie 2015);

❖Orbán János, ***Patronajul artistic al contelui Teleki Sámuel:Teză de doctorat*** - http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2012/istorie/Orban_janos_RO.pdf (accesat la data de 18 iulie 2015);

❖Spielmann Sebestyén Mihály, ***Telekiana***, în ***Vatra***, nr. 9-10 din 2005 - http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=6767 (accesat la data de 18 iulie 2015).

BDD-A30291 © 2013 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:26:28 UTC)